

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

פקודי

מאוצר שיחותיו ומאמרו
של הרב"ג מו"ר המקובל
רבי בניהו ושישבר שמואלו שליט"א

התשפ"ד

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נדר שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרון הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשוון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה
הטהורה
של מרת אמנו
הרבנית הצדקנית
מזכת הרבים

מרת **שולמית רהל**

שמואלי

בת **מזל ע"ה**

נלב"ע ביום ז"ך אלול ה'תשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

בס"ד

באחד באדר משמיעין על השקלים

זכר למהצית השקל

כמידי שנה ניתן להעביר את
מעות 'זכר למהצית השקל' עבור
פעילות ההסד והפצת התורה שע"י
ישיבתינו הקדושה
(ערך מהצית השקל 30 ש"ח לכל אדם)

שמות התורמים ובקשותיהם האישיות יועברו אל
רבני ומקובלי הישיבה ובראשם מו"ר ועט"ר
רבינו בניהו שמואלי שליט"א
אשר יערכו עבורם תפילה מיוחדת ביום
תענית אסתר בה יעתירו עבורם לברכה וישועה

למסירת שמות: 02-624-9000

מתנות לאביונים

כל הפושט נותנין לו!
ניתן להעביר מעות מתנות לאביונים
שיחולקו בו ביום בתכלית ההידור
ע"י מו"ר שליט"א

שמות התורמים יכנסו אל הקודש פנימה
להיושע בכל הישועות

02-624-9000

ספרי פורים עכשיו על המדף

מדרשים על פי פרדס התורה מאוצרו של מורנו **ראש הישיבה הרב בנייה שמואלי שליטא** בתוספת מגילת אסתר השווה לכל נפש!

מטבע ברכה לימי הפורים עם כוונת השמות במגילת אסתר ולשם יחוד עם **הקדמות נפלאות**

ימי
הפורים

כוונות
פורים

הפצה ראשית
סגולה - החנות של ספרי הישיבה

תשמישי קדושה • ספרי קבלה • סגולות • קמיעות ועוד

רחוב שילה 4 ירושלים 📞 02-644-33-00

הלכות זכר למחצית השקל

א. ראוי לכל אדם לתת מעות "זכר למחצית השקל"^א, וכתב בסידור הרש"ש ליתן מעות אלו קודם תפילת מנחה של יום תענית אסתר^ב, וצריך לתת סכום השווה שלשה דרהם כסף טהור, שהוא שווה לתשעה גרם כסף טהור.

ב. כל איש שיש יכולת בידו יתן בעדו ובעד אשתו ובניו אפילו הקטנים סכום הנ"ל, אמנם מעיקר הדין אין חייב לתת 'זכר למחצית השקל' אלא מגיל עשרים שנה ומעלה, ויש אומרים מגיל שלש עשרה שנה

עיונים והארות

שלם, אז מקבל השלמתו, ושניהם כאחד הם שלם. ודרך אגב נכתוב בענין זה כמה רמזים, הנה מדפיסי הספרים נהגו לכתוב כינוי לשם השם הנכבד בצורת שני יודין כזה [י-י], כי בהתחברות שני יהודים יחדיו שורה שכינה ביניהם. וזהו תשובת המשקל לקטרוגו של המן "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים", היא אחדות ואהבת ישראל.

ועל כן כאשר כל איש יהודי נותן מחצית, מתחברים כל המחציות להיות שלם אחד, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ולפיכך אמרו חכמים "משמיעין על השקלים" ולא מכריזין, כי משמיעין הוא לשון כינוס והתאספות כמו שכתוב (שמואל א טו) "וישמע שאול את העם".

גם מחצית השקל, מחצית הוא אותיות מת-חצי. כלומר אותיות חצי"י שהם 'חצי' שקל מפרידים בין אותיות מ"ת. והוא על דרך הנאמר, וחצו את כספו וגם את המת יחצון. כי צדקה תציל ממוות, וע"י "וחצו את כספו" לצדקה, זוכה הוא שגם "את המת יחצון", כלומר, יחלקו ויפרידו אותיות מת, ויהפך למחצית השקל, ויזכה לחיים ארוכים.

וזוהו שאמר הכתוב זה יתנו מחצית השקל, ולא יהיה בהם נגף, כלומר ע"י הצדקה יהיה כופר לנפשו ולא יהיה בהם נגף, כי אם חיים ארוכים מלאים ברכת ה'. [כיוצא בזה רמזו, כי האות צ' הרומזת ל"צדקה" היא האמצעית בתבנית "מח-צ-ית". וכאשר מפריש אדם מהונו לצדקה, זוכה הוא לחבר את שתי האותיות הסמוכות לצדקה, והן "חיי". אך חלילה אם קימץ ידו מן הצדקה, מצרף הוא את שתי האותיות הקיצוניות והרי הן "מת". ועל כגון דא נאמר: "לחיים - ולא למוות".]

ב. כן מובא בסידור הרש"ש אור הלבנה כוונות זמניות (דף מ ע"ב), וכן הביא בכף החיים סופר (סי' תרצד) וז"ל, המנהג ביום התענית קודם מנחה לתת כל יחיד מחצית השקל ליד הגבאי, יעו"ש. וכן כתב בדב"ש במנהגי בית אל (מנהג מה). והכונה היא כדי שתהיה צדקה עם התענית לכפר, ומשמע דאפי' אם התענית הוקדם כגון שחל פורים במוצ"ש ומתענים ביום חמישי, ג"כ יש ליתנו ביום התענית קודם מנחה כדי לצרפו לתענית לכפר. ומו"ר הגאון המקובל כה"ר מרדכי שרעבי צוק"ל הנהיג בישיבתו ליתן זכר למחצית השקל ביום י"ד ערב פורים דמוקפין ולא ביום הצום, ואמר שכן היה המנהג אצל המקובלים, וכן אנחנו נוהגים.

א. זכר למה שהיו נותנים מחצית השקל בזמן שביהמ"ק קיים כדי להקריב מתרומה חדשה. ועי' מה שהארכנו בזה לעיל בענין קריאת פרשת שקלים.

ואלו הן מקצת מן הטעמים הרבים שנאמרו לבאר מדוע המצוה היא "מחצית" שקל ולא שקל שלם:

א) לכפר על עוון מכירת יוסף שמכרוהו בעשרים גרה כסף, שהוא מחצית השקל.

ב) לתקן גזירת הגלות שנגזרה על אבותינו במצרים, כי הנה הגזירה היתה שיהיו גולים בארץ לא להם ארבע מאות ושלושים שנה, כמנין שק"ל. ומתוכם ישבו במצרים בפועל רק רד"ו שנים, שהוא קרוב למחצית שק"ל. וכנגד המחצית שלא ישבו בגלות באה מצות מחצית השקל לכפר על נפשותם.

ג) מחצית השקל באה לכפר על חטא העגל, ובחטא העגל חטאו רק הזכרים, אבל הנשים לא חטאו בו, שלא רצו לתת מתכשיטיהן לעגל, לפיכך החיוב הוא רק מחצית.

ד) לכפר על חטא העגל. ונודע כי בעגל לא חטאו ישראל קדושים, רק הערב רב שעלו עמם הם עשו העגל. אבל מכיון שכל ישראל ערבים זה לזה והיו צריכים למחות בהם, לכן כדי לכפר על חטא זה שלא מיחו ישראל בידי הערב רב, נתחייבו במחצית השקל, ומה שנותנים מחצית הוא מכיון שחטאו בעגל בחצי היום.

ה) מחצית השקל בא לכפר על הנפש, ונודע כי רביעית דם היא הנפש, משקלו כ"ה סלעים, ואם נחשב סכום מחצית השקל של חמשים שנה יעלה כ"ה סלעים. ועבודת המקדש היתה עד גיל חמשים כמו שנאמר: ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה.

ו) לעולם יראה אדם את העולם כולו חציו זכאי וחציו חייב, עשה עבירה אחת הכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף חובה, עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות (קדושין מ ע"א). רמז להכרעת העולם כולו לכף זכות היא מחצית השקל.

ז) להורות חיוב הענוה כי גדול וקטן שם הוא, על כן העשיר לא ירבה והדל לא ימעט, כולם שווים בחובתם וזכותם בעבודת הבורא.

ח) להורות על אחדות ישראל, כי כולנו בני אב אחד נחנו, וכל אחד הוא רק מחצית, ובהצטרפו עם רעהו באהבה ובלב

ומעלה, וטוב להחמיר כדעה אחרונה^ג.

ג. לפני שיתן מעות של זכר למחצית השקל, טוב לומר ויהי נועם וכו', ויקרא מהתחלת פרשת כי תשא עד 'לכפר על נפשותיכם', ויאמר לשם יחוד וכו', ויתן הכסף ליד גבאי של צדקה^ד.

ד. מעות הללו שהם זכר למחצית השקל ינתנו לטובת מוסדות של תורה ולישיבות שמגדלים בהם תלמידי חכמים, שמיום שחרב בית המקדש אין לקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה (ברכות ה). וכל המשתדל להיות עושה ומעשה להרים קרן התורה ולומדיה יזכה לראות בהרמת קרן ישראל. וכמו שאמרו (בבא בתרא י): במה תרום קרנם של ישראל ב"כי תשא"ה.

עיונים והארות

וזה לשונו הטהור: כוונת וסוד סדר מצות מחצית השקל בשעת הפרשתו, נמצא בגנזי החכם הנאמן זקן שקנה חכמה כבוד שמו בישראל דוד שירירו ז"ל, מכתב יד שקיבל מאחד קדוש, וז"ל אות באות: ביום צום אסתר אחר המנחה, יפריש הצדקה ברישא בעד השכינה, ואח"כ בעד ציון, ואח"כ בעד הבית המקדש, ואח"כ האולם, ואח"כ המפתן, ואח"כ בעד עזרת ישראל, ואח"כ בעד עזרת נשים, ועל חוב ישראל, ולכל משפחתו, ולכל חוב עצמו ואשתו. ויאמר: אני בצדק דמארי עיינין ומצדיקי הרבים עלי ועל עדת ישראל הוא עושה חסד לאלפים, בגזירת אלהינו מרחם הרחמים, עשה עמנו צדקה ממעון החביב מרשימו דעיקרא בתפארת דאצילות הוי"ה, שבחים אנו נותנים לאלהינו בקדושה בגזירת צדקה לאמנה, וגזרת עלינו שיהא חביב לבעלה, אני עושה צדקה להושיע ירושלים קריה נאמנה, ולפדיון חובותינו יהיה תמורה. מארי דאצילות, צלותין ובעותין אנו מבקשים ממך מטרת כתר מצוחצח מצחצח ומנהיר לכל העולם, תכתיר עלי האי כתרא בהאי שעתא, רשימו דדיוקנא הנקרא בול הזיהו היא הנפרעת מן הגוים העושים צדקה, כמו שאמר הכתוב (משלי יד, לד): "וחסד לאומיים חטאת", ואנו ה' אלהינו אין אנו כן, אלא אני מתכוין לרומם קרן של ישראל סבא המדבר עלי בצדקה את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, וקרנו תרום בישועתיך, ציון יקירין בפז חפץ מהולל משובחים, אני העושה צדקה בעד ציון היונק מחביב זיו נהורין, צלותין ובעותין בעד ציון הצועקים, אני הצועק עליה: "ציון במשפט תפדה". ע"כ. וכשפורט בעד ציון ימעט מקצבה שפירט בעד השכינה, וכן כל אחד ואחד מהם הולך וממעט. עכ"ל לשון הכתב אות באות תיבה בתיבה כאשר העתקתי. והובא בספר מועד לכל חי פלאג' (סימן לא סעיף יז). ע"ש.

ה. מו"ר מופת הדור בחזו"ע (הלכות ליל פורים ויומו הלכה ג) וכתב עוד בהערה (טז) וז"ל: ומהר"ח פלאג' ברוח חיים (סי' תרצד) כתב שינתנו לטובת תלמידי חכמים עניים. וכמ"ש אם בקשת לעשות צדקה עשה עם עמלי תורה. ושכן המנהג. ע"כ. וכבר אמרו במדרש תנחומא (פרשת צו), שהתורה מכפרת על עונותיהם של ישראל, נמצא שהתורה משמשת תחליף לכפרת הקרבנות הבאות מתרומות "מחצית השקל". ואדרבה מעלת התורה גדולה ממעלת הקרבנות, וכמו שאמרו ב"ר"ה (יה). על הפסוק "לכן נשבעתי לבית עלי אם יכופר עון בית עלי בזבח ובמנחה". בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בתלמוד תורה. וכן אמרו במגילה (ג), גדולה מצות תלמוד תורה יותר מן הקרבנות. ע"ש. ובילקוט שמעוני (הושע סי' תקכב), איתא, מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה מהלך בירושלים, ורבי יהושע היה מהלך אחריו, וראה את בית המקדש כשהוא חרב,

ג. מגן אברהם (סי' תרצב ס"ק ג) כתב, שדעת רבינו עובדיה מברטנורא שהחיוב הוא מבין עשרים שנה ומעלה. ודעת התו"ט דהחיוב מבין י"ג שנה. ועיין במחצית השקל (שם), שהסביר את דעת רבינו עובדיה וירווח לך. וכ"כ בספר החינוך (מצוה קה) ליתן מבין כ', וכן דעת הרוקח. אמנם דעת הרמב"ם כהתו"ט שחייב ליתן מגיל י"ג. וכן כתב הרמב"ן בפירושו על התורה, שהשקלים לקרבנות אינם מבין עשרים שנה ומעלה אלא משהביא שתי שערות חייב לשקול. ולכן כדאי להחמיר וליתן מגיל שלש עשרה שנה ומעלה. ועיין עוד בספר וזאת התורה ליד"נ המקובל הרב רחמים משה שעיו יצ"ו פרשת כי תשא בענין זה.

ובדרכי משה (סי' תרצד) הביא משם מהר"י ברין, שאף מעוברות נותנות מחצית בשביל עוברן, וסימניך זה יתנו כל "העובר".

וכתב מרן החב"ף בספרו מועד לכל חי (סי' לא אות צד) שע"י נתינת מחציה"ש, מסלק מעליו הגזרה הרעה שהיתה בשמים ממעל, כי כן כח הצדקה להפוך ממידת הדין למידת הרחמים.

ומי שאין ידו משגת, יתן בעדו ובעד אשתו סכום שלשה דרה"ם כסף שהם תשעה גרם כסף עבור כל אחד משניהם, ועבור כל בני משפחתו יתן איזה מטבע כפי יכולתו, ודי בזה.

ובחזו"ע כתב (שם הלכות ליל פורים ויומו הלכה ג) שמי שמצבו הכלכלי קשה די שיתן מטבע של חצי שקל לזכר מחצית השקל. אמנם איש שיש ביכלתו יתן בעבורו ובעד אשתו סכום ג' דרה"ם כסף לכל אחד, ובעד בניו הקטנים יתן חצי שקל. ועי' באול"צ (ח"ד פרק נב תשובה ג) שכל שמה שנותן עבור אשתו יכול ליתן ממעות מעשר כספים. וכן שנותן פעם ראשונה עבור בניו הקטנים יכול ליתן ממעות מעשר כספים.

ד. עי' כף החיים סופר (שם אות כא) שכתב, שבתחילה יאמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שבזמן שביהמ"ק קיים וכו' ועתה אני נותן זכר למחצית השקל ויעלה לפניך וכו' ויהי נועם וכו' ואח"כ יאמר פרשת כי תשא עד לכפר על נפשותיכם. וטוב ללמוד ג"כ פ"ג ופ"ד ממשניות מסכת שקלים.

מובא בכתבי המקובלים, וכן בסידור אור הלבנה חלק כוונות זמניות (דף מא), לחלק הכסף של מחציה"ש ולפרט, כך וכך לכבוד השכינה, כך וכך לכבוד ציון, כך וכך לכבוד בית המקדש, וכו'. ובס"ד סידורנו הסדר הזה לקמן במקומו, ובסידור הכוונות "רחובות הנהר" חלק כוונות פורים, עיי"ש. וכן כתב הרב המקובל כמהר"א מיראנדה ז"ל בספר יד נאמן (דף לה ע"ג),

ה. יזהרו שלא לקרות למעות הללו "מחצית השקל", רק "זכר למחצית השקל".¹

הלכות תענית אסתר

- א.** מתענים בשלושה עשר לחודש אדר, וצום זה נקרא "תענית אסתר" מפני שבימי מרדכי ואסתר נקהלו היהודים ביום זה להלחם ולעמוד על נפשם והיו צריכים לבקש רחמים וסליחות, ומסתמא ישבו בתענית באותו יום, שכן מצינו במדרש שמשה רבינו עליו השלום ביום שנלחם עם עמלק היה מתענה, וכשם שאנחנו מקיימים ימי הפורים לזכור אותו הנס, גם צריכים אנחנו לעשות כמותם בענין התענית והסליחות והתחנונים.^א
- ב.** אם חל יום י"ג לחודש אדר ביום שבת, מקדימים להתענות ביום חמישי בשבת שהוא יום י"א באדר.^ב
- ג.** מעוברות ומניקות פטורות מלהתענות בתענית אסתר.^ג ומעוברת היינו בכל ימי עיבורה שהיא מעוברת ואפילו תוך ארבעים יום, לפי שבתחילת ימי עיבורה העובר חלוש ביותר ועינוי קל יכול להזיקו ומסכן גם את אמו.^ד ומניקות שאמרו אפילו שפסקה מלהניק את בנה, אם היא תוך עשרים וארבעה חודשים

עיונים והארות

מספר 'שבת זכור' (עם הכולל), כי בשבת שלפני הפורים נפתח תמיד האור הזה להופיע עד י"ד וט"ו שהם ימי משתה ושמחה, ובהם קורין את המגילה. ע"ש. ועי' בספר צמח צדיק להרה"ק רבי מנחם מנדל מוויזניצא (אדר, דף כה ע"ב, ד"ה איתא) שכתב, שבאכילה ושתייה בפורים, צריכים לעורר את הי"ג מכילן דרחמי לכל סטר, ע"ש.

ב. **טור** שו"ע (סי' תרפו ס"ב). וה"ה שלא מתענים בערב שבת כדי שיוכל להכין צרכי שבת, ושלא יכנס לשבת כשהוא מעונה. ובמדרש תנחומא מובא, מפני שעיקר תענית סליחות ורחמים הוא, ומפני כך יבואו להמנע מכבוד שבת, וכבוד שבת עדיף מאלף תעניות. ומי שהיה בא בדרך ושכח שמתענים ביום ה' יתענה ביום ו' בכדי לקיים מצות דברי הצומות וזעקתם, כ"כ בשערי תשובה (סי' תרפו ס"ק ה), ומשנ"ב (ס"ק ג), וכף החיים (ס"ק כד).

ג. **כ"ב** הרמב"ם (פ"ג מהלכות תעניות ה"ה) וז"ל: אבל בשאר התעניות אין עוברות ומניקות מתענות, ואף על פי שאינן מתענות אין מענגות עצמן בתפנוקים אלא אוכלות ושותות כדי קיום הולד, עכ"ל. וכ"פ השו"ע (סי' תקנד סעי' ה).

והרמ"א (סי' תקנ) כתב שאם אינם מצטערות נהגו להחמיר ולהתענות. וכתב המג"א (ס"ק ב) צ"ע דבסי' תקע"ה ס"ה (לגבי ש"ב גזורים תענית על הגשמים) כתב דאסור להם להחמיר, צ"ל דוקא יחידים אסורים אבל הכא מעיקרא קבלו עליהם כולם להחמיר להתענות כמו ט' באב.

וכתב המ"ב (סי' תקנ ס"ק ה) ואם הם חלושות נראה דאין להם להחמיר, ומ"מ אף הצריך לאכול לא יענג עצמו בבשר ויין רק כפי מה שצריך.

וכ"ב בחזון עובדיה (ארבע תעניות עמ' עו) הגם שהוא חיוב להשלים התענית, אף על פי כן אינו יכול לומר עננו בתפילת המנחה. ובאות ג' שם כתב בזה"ל: נמ"מ נראה להלכה שהעיקר כדברי הגאון זרע אמת וסיעתו, שגם בשכח ואכל כזית, אע"פ שמשלים תעניתו אינו אומר עננו. ע"ש.

ד. הנה דעת הכה"ח (סי' תקנ ס"ק ה) בשם מור וקציעה, שאינה נקראת מעוברת שתפטר מתענית אלא משהוכר עוברת ולא קודם לכן, ומ"מ אם מצטערת הרבה גם קודם לכן פטורה, מיהו דוקא אחר ארבעים יום ליצירת הולד, אבל קודם לכן הרי היא ככל הנשים ואם מרגשת חולשה אין להחמיר בה

אמר ר' יהושע, אוי לנו על בית המקדש שהוא חרב, שהיו מתכפרים בו עונותינו. אמר לו רבן יוחנן בן זכאי, בני אל ירע בעיניך, יש לנו כפרה אחרת שהיא כמותה, והיא תלמוד תורה וגמילות חסדים, לכך נאמר: כי חסד חפצתי ולא זבח ודעת אלהים מעולות. עכ"ל.

ו. **חזו"ע** (שם). ואול"צ (ח"ד פרק נב תשובה ד). והוסיף שם האול"צ מ"מ מי שטעה ולא אמר זכר, יש להקל שלא הוקדש הכסף. והרוצה להחמיר, יחלל המטבע ההוא על מטבע שוה פרוטה וזרוק אותו במקום האבד.

א. **מ"ן** שו"ע (סי' תרפו סעי' ב). ומובא בבית יוסף וכ"כ הרמ"א (שם) ועוד אחרונים, שתענית אסתר אינו לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, אלא מנהג בעלמא, שהרי תענית אסתר ומרדכי היה בימי הפסח, ע"כ יש להקל אפי' לחולה שאין בו סכנה ומעוברות ומניקות שלא יתענו אבל שאר בריאים לא יפרשו מן הציבור.

ובספר קב הישר (פרק צז) כתב דיש עוד טעם לתענית אסתר, שגילה אותה המגיד למרן הבית יוסף, והוא שהשגחת הקב"ה תמיד על נחלתו ועם סגולתו וחפץ להצדיקם כדי להנחילם שכר לעוה"ב, ויש לחוש פן ע"י ריבוי האכילה והשתייה והשמחה בפורים באים לידי חטא, לכן הקדים הקב"ה התענית סגולה להנצל מן החטא ושלא יהיה כח ביד השטן לקטרג. וכתב שם, שבתענית אסתר יקום באשמורת ויאמר מזמור כ"ב בתהלים אלי אלי למה עזבתני שאמרה אסתר המלכה. ויכוין במזמור זה היטב ויבקש בקשתו ויושע, יעו"ש. ומנהג ישיבתנו להתאסף ביום תענית אסתר, ולקרוא כל התהלים עם שבעה כורתי ברית ותפילות ותחנונים, וה' יקבל תפילתנו ברצון.

ובמעלת תענית אסתר כתב הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ צ"ל בספר עבודת ישראל (פרשת זכור, דף לד ע"ב, ד"ה זכור), על הא דאיתא במסכת מגילה (ב) שיום י"ג באדר הוא זמן קהילה לכל- דהיינו שביום זה מתגלה האור הגדול י"ג מכילן דרחמי, כי י"ג פעמים חס"ד עולה בגימטריא תענית"ת (עם האותיות והכולל). וכשחל בשבת שאין מתעניין בו, נפתח האור על ידי י"ב לחמים אשר על השלחן, כי י"ב פעמים לחם עולה ג"כ בגימטריא תתקל"ו כנ"ל. וזה גם כן מספר 'מרדכי אסתר' (עם הכולל), שהם המשיכו את החסדים ולכן נרמזו בשמותם. והוא

ללידתה פטורה מלהתענות, וכן אשה שהפילה פטורה מלהתענות תוך עשרים וארבעה חודשים להפלתה.^ה
 ד. זקן שהוא תשוש כח פטור מלהתענות תענית אסתר, ומי שמצטער מכאב עינים לא יתענה, וכשיבריא יפרע תעניתו, אמנם אם אכל על פי פקודת רופא אינו צריך לפרוע התעניתו, אבל הבריאים חייבים להתענות ולא יפרשו מן הציבור, ואפילו מי שבא בדרך רחוקה וקשה עליו התענית ידחוק עצמו ויתענה!^ו
 ה. חתן ובעלי ברית, מאחר ויש מחלוקת אם מתענים בצום תענית אסתר, ואפילו בתענית דחוייה יש פלוגתא, וכשהלכה רופפת בידיך הלך אחר המנהג, ואם אי אפשר לעמוד על המנהג מי שמיקל בזה לא מפסיד.^ז

עיונים והארות

להחמיר, ומ"מ אף הצריך לאכול לא יענג עצמו בבשר ויין רק כפי מה שצריך.

וב"ב בחזון עובדיה (ארבע תעניות עמ' עו) הגם שהוא חייב להשלים התענית, אף על פי כן אינו יכול לומר עננו בתפילת המנחה. ובאות ג' שם כתב בזה"ל: נמ"מ נראה להלכה שהעיקר כדברי הגאון זרע אמת וסיעתו, שגם בשכח ואכל כזית, אע"פ שמשלים תעניתו אינו אומר עננו. ע"ש.

ז. בן כתב רש"י בתשובה (סידור רש"י סי' שמה) ז"ל: מעשה היה ואירע פורים באחד בשבת וקדמו הציבור להתענות בחמישי, ובאה אשה אחת שהיתה צריכה לרכוב ולילך לשלטונות, ושאלה אם אפשר שתתענה למחר ותאכל היום מפני טורח הדרך, ואמר רבינו אע"פ שאין זה תענית קבוע לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, אלא מנהג בעלמא, לא התיר לאדם לעולם שיהיה פורש מן הציבור, דאמרינן לא תתגודדו. והביאו מרן בב"י (סי' תרפ"ו). ועי' בביאור הגר"א שמציין לגמ' תענית (יא). שישתתף אדם בצער עם הצבור.

ה. כף החיים (סי' תרפ"ו ס"ק כח). ועי' באול"צ (שם פרק נג תשובה א) שכתב ג"כ שחתן וכלה רשאים להקל שלא להתענות אפילו כשהוא בזמנה, וג' בעלי ברית שהם אבי הבן המוהל לו על מי לסמוך. ומו"ר מופת הדור חזון עובדיה (פורים עמוד מב) פסק, שחתן וכלה ובעלי ברית שהם אבי הבן המוהל והסנדק יכולים לאכול, ואין צריכים להתענות, וכ"ש אם הוא תענית דחוי שיכולים לאכול ואין צריכים להתענות. וכן כתב הגר"א (סי' תרפ"ו סק"ה) שבעלי ברית פטורים מלהתענות. מיהו את סעודת הברית בעשרה אנשים יעשו בלילה ולא ביום הצום (חיי אדם וקיצור שו"ע, הובאו בכה"ח שם). וזכורני בשיבתנו "נהר שלום" שאחד מן החברים התחתן כמדומה בשנת תשל"ז, ואמר לו מו"ר רבי מרדכי שרעבי זיע"א, שלא יתענה בערב החתונה אלא בתוך שבעת ימי החופה, ואותה שנה היתה התענית בזמנה, וכל אחד יעשה כמנהגו.

כלל. וכ"כ המ"ב (ס"ק ג). וכן דעת מרן הגרע"י בחזו"ע כדעת הכף החיים ודלא כהאול"צ ע"ש.

אולם באול"צ (ח"ג פכ"ה בביאורים לתשובה ז) כתב וז"ל: אולם שוב נראה, שכיון שכיום נשי דידן מתקשות בתחילת הריונן בכל מיני תופעות הגורמות להן צער, א"כ בזמנינו סתם מעוברת מצטערת היא, ויש להקל להן שלא יתענו אפילו הן בתוך ג' חודשים ראשונים להריונן.

והנה במור וקציעה שם כתב, שבפחות מארבעים יום ליצירת הולד, הרי היא ככל הנשים לכל דבר אם לא מצטערות הרבה. ואולם נראה, שכיון שלשיטת הרמב"ן מחללים ומאכילים ביום הכיפורים אף על עובר פחות מבן מ' יום, והביאו הר"ן ביומא דף פ"ב ע"א, ולהרמב"ן נראה שיש איסור גמור להמית אף עובר פחות מארבעים יום, ומשום שנקרא נפש, וכבר בשבועות הראשונים שיש בעובר דם כבר נקרא נפש, על כן אף בפחות מארבעים יום נקראת מעוברת, ויש גם לחוש לקיום הולד אף בפחות מארבעים יום. וביותר שבימים אלו של תחילת הריון, קשה להן וגם מסוכן הולד יותר מבחדשים הבאים. ולכן יש להקל להן שלא להתענות בכל ימי ההריון. עכ"ל.

ה. חזו"ע (שם מהלכות תענית אסתר הלכה ב)

ז. כ"ב הרמב"ם (פ"ג מהלכות תעניות ה"ה) וז"ל: אבל בשאר התעניות אין עוברות ומניקות מתענות, ואף על פי שאינן מתענות אין מענגות עצמן בתפנוקים אלא אוכלות ושותות כדי קיום הולד, עכ"ל. וכ"פ השו"ע (סי' תקנ"ד סעי' ה).

והרמ"א (סי' תקנ"ד) כתב שאם אינם מצטערות נהגו להחמיר ולהתענות. וכתב המג"א (ס"ק ב') צ"ע דבס' תקע"ה ס"ה (לגבי ש"ב גזורים תענית על הגשמים) כתב דאסור להם להחמיר, צ"ל דוקא יחידים אסורים אבל הכא מעיקרא קבלו עליהם כולם להחמיר להתענות כמו ט' באב.

וכתב המ"ב (סי' תקנ"ד ס"ק ה) ואם הם חלושות נראה דאין להם

מאמרי הזוה"ק

פורים

ותלבש אסתר מלכות

כאשר נכנסה אסתר לפני המלך, נדמתה לו כדמות מלאך אלהים ופרחה נשמתו ממנו לפי שעה, כי נתלבשה באותו לבוש שלובשים בג"ע הנקרא חלוקא דרבנן הנעשה מן המצוות שהאדם עושה בעוה"ז. וז"ש "ותלבש אסתר מלכות" שנתלבשה באור השכינה הקדושה, וכן מרדכי היהודי, כמ"ש "ויצא מרדכי מלפני המלך בלבוש מלכות" ולכן כתוב כי נפל פחד מרדכי עליהם, בבחי' וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, וכך היה כאשר עם ישראל קבלו את התורה בהר סיני, וכן כאשר קבלו את התורה מחדש בפורים, נתלבשה נשמתם באור רוחני גדול ושמר אותם מכל רע ונפל פחדם על כל העמים.

ח"ג קס"ט ע"ב

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת, פִּי אֶתְלַבֶּשֶׁת בְּהַהוּא דִּיּוֹקְנָא

דְּהַהוּא עֲלָמָא שנתלבשה באותו הדיוקן של אותו עולם עליון שלובשים אותו בג"ע שנקרא חלוקא דרבנן

הנעשה מן המצוות שהאדם עשה בעוה"ז והוא גוף רוחני טהור וקדוש. **מַלְכוּת דָּא רוּחָא דִּקְוֵי שָׂא** מלכות

זו פירושה רוח הקודש כלומר אור שנמשך מן השכינה הקדושה, **דְּהַא מַלְכוּת שְׁמִיָּא** שהרי מלכות שמים,

נְשִׁיב רוּחָא מִהַהוּא רוּחָא דְּאֵוִירָא דְּהַהוּא עֲלָמָא נשבה ולקחה רוח, מאותו הרוח של האויר

של אותו עולם עליון, **וְאֶתְלַבֶּשֶׁת בֵּיהּ אֶסְתֵּר** ונתלבשה באסתר כאשר באה אל אחשורוש, שהיתה באותו

זמן זכה וטהורה עד כדי כך שהיתה בעודה בעוה"ז ראויה כבר למלבוש הרוחני ההוא.

וְכַד עָאֵלַת קַמִּי מַלְכָּא אַחְשֻׁרוּשׁ, וְחָמָא תְּהוּא לְבוּשָׁא דְּנְהוּרָא וכאשר נכנסה לפני

המלך אחשורוש וראה את אותו המלבוש הרוחני של האור העליון שנעשה מהמצוות והתשובה והצומות,

דִּיּוֹקְנָאָה אֲדַמִּי לְמַלְאָךְ אֱלֹהִים והדיוקן של אסתר היה נדמה למלאך אלהים. מיד **פְּרָחָה מִנִּיהּ**

נְשִׁמְתָא לְפִיָּם שְׁעֵתָא פרחה ממנו נשמתו לפי שעה. **מְרַדְכִי אוּף הָבִי** מרדכי היהודי הצדיק גם כן

נתלבש בלבוש רוחני מיוחד מהעולם העליון, **דְּכִתִּיב (אסתר ח) וּמְרַדְכִי יֵצֵא מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ**

מַלְכוּת. לְבוּשׁ מַלְכוּת וְדַאי, שהוא לבוש של השכינה העליונה, **דִּיּוֹקְנָא דְּהַהוּא עֲלָמָא** כמו

הדיוקן שלובשים בג"ע באותו עולם עליון. **וְעַל דָּא בְּתִיב,** ועל זה כתוב (אסתר ט) **כִּי נָפַל פַּחַד מְרַדְכִי**

עֲלֵיהֶם. פַּחַד מְרַדְכִי וְלֹא פַחַד אַחְשֻׁרוּשׁ פי' מרדכי מר"י דכ"י טיפה טהורה ומזוככת שנשמתו

מהיסוד של החכמה העליונה, ולכן עליו נאמר, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, פי' שאפי' שאחשורוש

נתן גדולה וממשלה למרדכי היהודי, לא מזה פחדו, אלא מהלבוש הרוחני העליון שהיה לו. **אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן,**

בְּמָה מְתִיקִין אֵינּוֹן מְלִין וּבָאָה חוּלְקִי אמר רשב"י כמה מתוקים הם אלו הדברים, אשרי חלקי שזכינו

בסודות עליונים כאלו, וְהָא יְדַעְנָא דְצַדִּיקִיָּא (ס"א בְּהַאי) בְּהָהוּא עֲלָמָא וְהָרִי אֲנִי יוֹדַע שֶׁהַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם עֲלִיּוֹן בְּג"ע, מִתְלַבְּשֵׁן בְּלְבוּשָׁא דְאַקְרִי לְבוּשׁ מַלְכוּת, וְהָכִי הוּא וְדָאֵי מִתְלַבְּשִׁים בְּלְבוּשׁ רֹחְנִי מֵהַשְׁכִּינָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁנִּקְרָא לְבוּשׁ מַלְכוּת.

אָמַר לִיה אָמַר לוֹ אוֹתוֹ שְׁלִיחַ לְרִשְׁב"י, **אֲוִירָא דִּינָן עֲרָן נְשִׁיבוּ דְרוּחַ קוֹדְשָׁא אֵינּוֹן וּמִתְלַבְּשֵׁן בֵּיה צַדִּיקִיָּא** נְשִׁיבַת רוּחַ הַקְּדוֹשׁ שִׁישׁ בְּגַן עֵדֶן הוּא הַלְבוּשׁ הַרֹחְנִי שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בּו הַצַּדִּיקִים, וּמִתְלַבְּשִׁים בּו הַצַּדִּיקִים מֵאוֹתוֹ אוִיר שֶׁל ג"ע, **בְּגוֹוְנָא דִּיהוּי בְּהַאי עֲלָמָא** וְהַלְבוּשׁ שֶׁלָּהֶם כַּעֲיֵן הַלְבוּשׁ שֶׁהִיָּה לָהֶם בְּזֶה הָעוֹלָם. **וּלְבָתָר, רוּחַ קוֹדְשָׁא שְׂרָאָת, עַל יֵישָׁא דְכָל חַד וְחַד** וְאֲח"כ רוּחַ הַקְּדוֹשׁ שׁוֹרָה עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. **וְאִתְעַפָּר וְאִתְעַבֵּידָא לִיה עֲטָרָא** וְהוּא מִתְעַטֵּר בַּה וְנַעֲשִׂית לּוּ מִזֶּה עֲטָרָה עַל רֵאשׁוֹ. **וְכַד תְּהוּה לְמַרְדְּכִי** וְכַךְ הִיָּה לְמַרְדְּכִי הַצַּדִּיק, **דְּכִתִּיב בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת** שֶׁכְּתוּב בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת פ"י, **דִּיּוֹקְנָא דִּיהוּא עֲלָמָא** בְּדִיוֹקָן שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם עֲלִיּוֹן שֶׁהוּא מְלַבּוּשׁ רֹחְנִי דָק. **וּלְבָתָר** וְאֲח"כ זֹכִיִּים **וְעֲטָרַת זָהָב גְּדוּלָּה פ"י, דָּא עֲטָרַת דְשְׂרִיאָת עַל יֵישִׁיהוֹן דְצַדִּיקִיָּא** בְּהָהוּא עֲלָמָא זוּ הִיא הָעֲטָרָה, הַשׁוֹרָה עַל רֵאשֵׁיהֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם עֲלִיּוֹן. **כַּד קְבִילוּ יִשְׂרָאֵל אוֹרֵיָתָא** וּבְאִשֶׁר קָבְלוּ עִם יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה **בְּגוֹוְנָא דָּא תְּהוּה לְהוֹן** כַּעֲיֵן זֶה הִיָּה לָהֶם לְבוּשׁ רֹחְנִי עֲלִיּוֹן. **עַד דְּחָבוּ, דְּכִתִּיב בְּהוּי עַד שְׁחַטְאוּ** בַּעֲגַל שֶׁכְּתוּב בָּהֶם, (שְׁמוֹת לֵג) **וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדִים מֵהַר חוֹרֵב, דֵּהֵינּוּ, אֶת־פִּשְׁטוֹ מִהָהוּא לְבוּשָׁא** שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ רֹחְנִי קְדוֹשׁ, וְכַךְ ג"כ כֵּאֲשֶׁר עִם יִשְׂרָאֵל קָבְלוּ אֶת הַתּוֹרָה מֵאַהֲבָה בִּימֵי מַרְדְּכִי, קָבְלוּ אוֹר גְּדוֹל רֹחְנִי מֵאֵד זֶה הַלְבִּישׁ אֶת נִשְׁמַתָּם. וְכַךְ גַּם בִּימֵינוּ, כָּל פּוֹרִים וּפּוֹרִים מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ אוֹר גְּדוֹל וּמֵאִיר לְעַם יִשְׂרָאֵל וּמְלִבִּישׁ אֶת נִשְׁמַתָּם בְּאוֹר הַגְּדוֹל הָעֲלִיּוֹן הַזֶּה, וְהָאֵדָם יִכּוֹל לְהַמְשִׁיךְ עֲלָיו אוֹתוֹ אוֹר עֲלִיּוֹן, רַק שִׁישְׁמוֹר עֲצֻמוֹ מֵהַחֲטָא, ה' יִזְכְּנוּ.

זַכְתָּה אֶסְתֵּר לְלְבוּשׁ בְּגָדֵי מַלְכוּת הָעֲלִיּוֹנָה בְּזִכְוֹת שֶׁשְׁמַרְהָ אֶת פִּיהָ וְכָל הַשּׁוֹמֵר פִּיּוֹ וְלִשְׁוֹנוֹ זֹכָה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ

ח"ג קפ"ג ע"ב

רַבִּי יִצְחָק פְּתַח, (אֶסְתֵּר ה) **וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי** (דף קפ"ג ע"ב) **וַתְּלַבֵּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וְגו'.** מִגְּלַת אֶסְתֵּר בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ נֶאֱמָרָה, וּבְגִין כַּךְ פְּתוּבָה בֵּין הַכְּתוּבִים. וְכֵן כְּתוּבָה בֵּין הַכְּתוּבִים כִּי כֶּשֶׁם שֶׁהֶם הַכְּתוּבִים נֵאֱמָרוּ בְּרוּחַ"ק גַּם מִגִּילַת אֶסְתֵּר נֵאֱמָרָה בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ. **וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, דְּאִתְחַלְּשׁ חֵילָא דְגּוּפָא** שֶׁנִּחְלַשׁ כַּח גּוּפָה בְּגַלְל שֶׁצְמָחָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וְשֹׁלְשָׁה לַיְלוֹת, **וְהָא קִיָּמָא בְּרוּחָא בְּלָא גּוּפָא** וְהָרִי עוֹמֶדֶת עֵתָה בְּרוּחַ בְּלֵא גּוּף, **בְּרִין** וְאוֹ ע"י הַסִּיגּוּפִים, זַכְתָּה לְבַחֲנֵינַת **וַתְּלַבֵּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת. מֵאֵי מַלְכוּת. אֵי תִימָא בְּלְבוּשִׁי יְקָר וְאַרְגָּוּוֹנָא** מֵהוּ סוּד הַמַּלְכוּת? אִם תֵּאֲמַר בְּלְבוּשִׁים מְכֻבָּדִים וְצַבְעִים חֲשׁוּבִים, **הָא לָאו הָכִי אַקְרִי.** הָרִי לֹא כַךְ נִקְרָאִים הַשְּׁלֹשָׁה בְּגָדִים

של הנר"ן שמתלבש בהם האדם **אָלָא וְתִלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת, דְּאֵתְלַבְּשֵׁת בְּמַלְכוּת עֲלָאָה**
קַדְיִשָּׁא, וְדַאי לְבִשָּׁה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שנתלבשה אסתר באור המלכות העליונה הקדושה אז ודאי נתלבש בה
 רוח הקודש.

מַאי טַעְמָא זְכָתָה לְהָא אֶתֶר מה הטעם שזכתה לזה המקום לשכינה הקדושה ולהגיע לאימא עילאה?
בְּגִין דְּנִטְרָא פּוּמְיָה דְּלָא לְחַוּוּאָה מְדִי בשביל ששמרה את פיה שלא לומר ואפי' ברמז כלום.
הָדָא הוּא דְבְתִיב וזה מה שכתוב, (אסתר ב) **אֵין אֶסְתֵּר מְנַדֶּת מוֹלְדָתָהּ. וְאוֹלִיפְנָא, כָּל**
מָאן דְּנִטְרִי פּוּמְיָה וְלִישְׁנִיָּה, וְכִי לְאֵתְלַבְּשָׁא בְּרוּחַ דְּקוּדְשָׁא ולמדנו, כל מי ששומר פיו
 ולשונו, זוכה להתלבש ולהשיג ברוח הקודש. **וְכָל מָאן דְּסִטִּי פּוּמְיָה לְמַלְאָה בִּישָׁא, הָא וְדַאי**
הָהוּא מְלָא בִּישָׁא עָלֶיהָ מי שמפנה פיו לדיבורים רעים ללשון הרע, הרי ודאי אותה המילה רעה שורה עליו.
וְאִי תִימָא, הָא נְנָעִים, אוֹ צְרַעַת, דְּמוֹקְדָן כְּחַוּוּיָא עָלֶיהָ, וְהָא אוֹקְמוּנָה
 ואם תאמר והרי אין אנחנו מרגישים במדבר לשון הרע שהנגעים והצרעת שורפים אותו כארס הנחש הנכנס באדם, אלא
 הרי למדנו זה כבר שנשמתו נשרפת ולא גופו.

כי נמכרנו אני ועמי

בזמן הגלות, אפי' שאין לנו עדיין ביהמ"ק, ע"י התפילות שעם ישראל מתפללים בכל יום שהם במקום הקרבנות,
 השכינה הקדושה עולה ביום הכפורים וביום הפורים לפני הקב"ה ותובעת ומבקשת רחמים מאת הקב"ה. והרמז
 לזה, כי נמכרנו אני ועמי וכו' ואין הצר שהוא ס"מ שמלוכש בהמן הרשע, שוה בנוק המלך, כי רוצים רק להכרית
 את עם ישראל ח"ו מן העולם, ואז מה יהיה עם שם הגדול הוי"ה ב"ה. וע"י התפילות, המן נבעת מלפני המלך
 והמלכה העליונים, ויש הארת פנים דקוב"ה, והשכינה שמחה, וישראל יוצאים לחירות ביום הכפורים וביום הפורים,
 ונותנים לס"מ ולכל האומות חלקם להפרד ולעזוב את עם ישראל.

ח"ב קפ"ה ע"א

וְאֶפִּילוּ בּוֹמְנָא דְיִשְׂרָאֵל בְּגָלוֹתָא, ואפילו בזמן שישראל בגלות ואין להם סדר עבודת הקרבנות בבית
 המקדש **וְצִלוּ צְלוֹתֵין בְּכָל יוֹמָא** ובכ"ז מתפללים תפילתם בכל יום, והתפילה במקום הקרבנות,
אִיהִי סְלִקַּת בְּיוֹמָא דָּא לְקַמֵּי מַלְכָּא עֲלָאָה היא השכינה עולה ביום הזה שהוא יום הכפורים, לפני
 המלך העליון שהוא ז"א, **וְתִבְעַת עַל בְּנֵהָא** ותובעת ומבקשת רחמים על בניה. **וְכִדִּין אֶתְגְּזֹרוּ, כָּל**
אִינוּן נוֹקְמִין, דְּזִמִּין קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְמַעַבְדַּ עִם אֲדוּם ואז נגזרות אותן הנקמות שעתיד
 הקב"ה לעשות באדום, **וְאֶתְגְּזֹר הֵיךְ זִמִּין דְּלְטוֹרָא דָּא לְאֶתְעַבְרָא מַעֲלָמָא** ואז נגזר ג"כ איך
 עתיד המלשין הזה שהוא ס"מ לעבור ולהבטל מן העולם, **כְּמָה דָּאֵת אָמַר** כמו שנאמר (ישעיה כה) **כִּלְעַ**
תְּמוֹת לְנִצָּח.

וְסִימְנָה, בְּזִמְנָא דְגִלּוֹתָא כִּי נִמְכַרְנוּ אֲנִי וְגו' והסימן הוא בזמן הגלות אומרת (אסתר ז) אסתר המלכה שהיא השכינה כי נמכרנו וכו'. **כִּי אִין הֲצַר שׁוּחַ בְּנִזְק תְּמַלֵּךְ** הצר הוא הס"מ שמלוּבש בהמן הרשע, ושואל. **מֵאִי בְּנִזְק תְּמַלֵּךְ. כְּמָה דְאֵת אָמַר, (יהושע ז) וְהִכְרִיתוּ אֶת שְׁמֵנוּ מִן הָאָרֶץ וְכִמָּה תַעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל** אם ח"ו יכריתו את עם ישראל, א"כ שם הוי"ה ב"ה מה יהיה עימו. **דְּהָא שְׁמָא עֲלָאָה, לָא אֲתִקְיִים בְּקִיּוּמֵיהּ, וְדָא אִיהוּ בְּנִזְק תְּמַלֵּךְ** שהרי השם העליון שהוא הוי"ה ב"ה אינו עומד בקיומו בלי עם ישראל וזה הוא בנזק המלך.

וְכִרְיִן, וְהָמֵן נִבְעַת מִלְּפָנֵי תְּמַלֵּךְ וְהַמְּלָכָה ואז בעת הישועה שבו נתלבש הס"מ בהמן, אז המן הרשע נרתע מלפני המלך והמלכה שהם זר"ן **כִּרְיִן, נְהִירוּ דְאֲנַפִּין,** ואז תהיה הארת הפנים העליונים של זר"ן שמקבל אור מא"א **וְכָל חִירוּ אֲשַׁתְּכַח** וכל מיני שמחה נמצא מז"א אל השכינה ומהשכינה לעם ישראל, **וְיִשְׂרָאֵל נִפְקִי לְחִירוּ, בְּהִהוּא יוֹמָא** יצאו לחירות באותו היום שהוא יוה"כ כמו פורים. **כִּרְיִן מִהִהוּא יוֹמָא וְלְהִלָּאָה** ואז מאותו יום והלאה, **חִירוּ וְחִדְוָה בְּאֲתַנְגְּלִיא, לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהוּ** חירות ושמחה יהיו בגילוי בלי פחד מהחיצוניים לשלוט עליהם בגילוי, **כִּרְיִן כְּעִי לְמַחְדֵי עֲמָהוֹן** ואז צריך לשמוח עמהם עם עם ישראל **מִכָּאֵן וְלְהִלָּאָה, כְּמָה דִּיְהִיבּוּ לִיהּ חוּלְקָא לְאֲתַפְרָשָׁא מְנַהוֹן** מכאן ואילך כמו שנתנו לו לס"מ חלק את השעיר לעזאזל לפרוש מהם, **הָכִי נְמִי יְהִבִין לְשָׂאָר עֲמִין, לְאֲתַפְרָשָׁא מְנַהוֹן לְתַתָּא** כך ג"כ נותנים לשאר אומות העולם כדי שיפרשו מהם למטה.

מאמרי הפרשה

סיום החלק השלישי מחלקי חומש שמות הרמב"ן (על התורה בשיר שכתב בסוף ספר שמות) מכנה את ספר שמות: "ספר הגאולה", היות ובו מסופר באריכות קורות גאולת ישראל ממצרים. בספר שמות רואים את אהבתו וחבתו הגדולה של הקב"ה לעם ישראל, שמלבד שגאלנו ביד חזקה, נתן לנו את התורה, ועוד השרה שכינתו בתוכנו. והנה חומש שמות כולל שלושה עניינים מרכזיים:

א. יציאת מצרים באותות ובמופתים גדולים, וקריעת ים סוף. [והענין הזה נתבאר בפרשיות שמות וארא בא בשלח].

ב. מתן תורה על הר סיני שהוא תכלית יציאת מצרים. [נתבאר ביתרו משפטים].

ג. בנין המשכן וכליו - מקום להשראת השכינה [נתבאר בתרומה תצוה כי תשא ויקהל פקודי].

ושלושת החלקים הללו, הביאו לנו את שלושת הרגלים: פסח - יציאת מצרים. שבועות - מתן תורה. סוכות - השראת השכינה וכבוד ה' שמילא את המשכן.

והנה המשכן היה מקור ואמצעי לכל הברכה והשפע בעולם: הפרנסה - באמצעות השולחן [שולחן לחם הפנים]. החכמה - באמצעות המנורה. הקדושה - באמצעות הקטורת. והעיקר הגדול הוא: לוחות הברית - התורה הקדושה. (רבנו בחיי שמות כה, כד - לח).

דין וחשבון

פרשת פקודי היא כמו דו"ח ארוך ומפורט, של מאזן התרומות למשכן, מול ההוצאות, התורה מפרטת את התרומות, ועל מה הוציא כל חתיכת זהב, כל תרומה, עד הפרוטה האחרונה.

הסיבה לפירוט הזה, מביא בעל הטורים מהמדרש (תנחומא פקודי ד. רבה נא ו) שמשנה רבנו פקד לפניהם כדי שלא יחשדוהו שלקח מהכסף, שהרי כתוב (במדבר לב, כב) "והייתם נקיים מה' ומישראל". ומדייק בעל הטורים שלכן כתוב "פקודי" מלא בוא"ו, לרמוז שמשנה פקד בשביל כל אחד משש מאות אלף בני עם ישראל, [האות ו' רומזת לשש מאות אלף].

ואומר הזוהר הקדוש (פרשת פקודי סוף דף רכא.) שהטעם שעשה משה כן, היות והס"מ וגונדא דיליה היו מסתובבים להפיל מחלוקת בעם ישראל, כדי שלא תרד השכינה לשכון במשכן, ורצו להכניס בלבבות ישראל שמשנה רבנו חלילה מעל בכסף.

לכן משה רבנו אסף את כל עם ישראל אנשים ונשים וטף, ונתן להם דין וחשבון על כל פרוטה, ואחר כך השכינה הקדושה ורוח הקודש היו מדברים לעם ישראל ואמרו להם החשבון אחת לאחת, וגם השכינה הראתה להם במראה את כל מעשיו של משה ואיך הוא עומד על כל תרומה ותרומה ומה היה עושה עימה.

ולכן כתוב (לעיל כה, מ) "אשר אתה מראה בהר", והרי לכאורה היה צריך לומר "אשר אתה רואה" ומדוע אמר לשון "מראה", לומר לך שהיו מראים לעם ישראל ממש, בבחינת תא חזי את כל מעשה המשכן, עד שבא הס"מ בעצמו והודה על המספר שזה נכון, וגם הוא מנה את הכספים והזהב וכו'.

ואז ירדה השכינה הקדושה לשרות במשכן, ומשם השפיעה שפע של קדושה על כל עם ישראל.

למה בזהב העגל אף אחד לא דרש חשבון?

פרשתנו, פרשת פקודי, פרשה מופלאה היא, התורה הקדושה שחוסכת כל כך במילותיה, ויש לדייק בה כל אות ותג, שרומזת דינים ברמזי היקש וגזירה שווה, מקדישה להקמת המשכן ארבע פרשות שלמות: תרומה, תצוה, ויקהל ופקודי! פרשיות על הציווי וגם על העשיה, ופרשתינו הוקדשה למסירת דיווח מפורט לאן הכסף הלך.

הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין (הובא בספר נצוצי אור המאיר פרשת פקודי עמ' קכז) היה תמה ומתפלא: כאשר בני ישראל חטאו בחטא העגל, נאמר בו: (שמות לב, ג) "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם". "כל העם" - כמה היו כל העם? 600 אלף איש רק בגילאי 60-20, הוי אומר, שבכללותם מנו למעלה ממליון איש! מלבד הערב רב.

רק לחשוב על מליון נזמים, עגילים, צמידים, רבידים, מחרוזות, שרשראות, תליונים: "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל!" (הושע ב, י) וכך אמרו בגמרא (ברכות לב.) על הפסוק (דברים א, א) "ודי זהב": כך אמר משה לפני הקב"ה, בשביל כסף זהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו "די", הוא גרם שיעשו את העגל [זוה הכוונה "ודי" זהב]. אם כן, לא תרמו נזם קטן, או טבעת זהב בלבד. מליון איש ומעלה הביאו הררי זהב - ומכל זה מה יצא? עגל... אפילו לא שור ראוי לשמו...

ואיש לא תמה, איש לא תהה, איש לא ביקש דין וחשבון, לאן הלך כל הזהב...

ואילו כאשר משה רבנו מבקש תרומות למשכן, וכשהאומנים רואים שיש די והותר, הם קוטעים את מסע ההתרמה. ומתרומה זו יוצקים מנורה שגובהה כקומת אדם (עיין רמב"ם בית הבחירה פרק ג הלכה י שכתב שגובהה היה ח"י טפחים כ-180 ס"מ) והיא מקשה אחת זהב טהור, וכדי להגיע לזהב טהור מספרת הגמרא במסכת מנחות (כט.) שהביאו אלף כיכרות זהב והכניסום אלף פעמים לכור, עד שנותר מהן כיכר אחד של זהב טהור, צרוף ומזוקק! וארון הברית, הכפורת והכרובים - זהב טהור. מזבח הקטורת מצופה זהב, השולחן מצופה זהב, עשרות עמודים נישאים, כששה מטרים גובהם [עשר אמות], והם מצופים זהב טהור, ובריחייהם מצופים זהב. הפרוכת והמסך ובגדי הכהונה רקומים זהב, הציץ והחושן ופעמוני המעיל עשויים זהב. והנה למרות שכאן ברור לאן הלך הזהב, משה רבנו עומד ומוסר דין וחשבון, לאן הלך הזהב... מדווח על כל פרוטה!

הרי זה מוזעזע, הרי זה מקומם!

אלא שככה הוא מאז ומעולם, לענייני חולין וטומאה, אף אחד לא שואל שאלות, אבל לענייני קדושה, השטן תמיד מכניס בליבות האנשים ספיקות.

והנה גם בזמננו אנו, כסף רב נשפך כמים לתיאטרוני תועבה, במסווה של "תרבות ובידור", שחקנים שלועגים ובוים לכל הקדוש והיקר, מכפיישים ומתלוצצים מערכי היהדות, ומנאצים את קודשי ישראל, זוכים לתמיכה ביד רחבה, ואיש אינו דורש דין וחשבון! מיליונים זורמים לקיומם של כמה עשרות אנשי בוהמה תלושים ומנוכרים, מיליונים אחרים זורמים לאגודות הספורט, שהרי חייבים להבריא את הגוף, חייבים להתעמל, ומה יותר בריא מאשר רבבות צופים שיוכלו לשבת בנוחות ולצפות כאשר הגויים האמריקאים של מכבי פלוני מתחרים בכושים האמריקאים של הפועל אלמוני?! אז אם חותמים חוזים בסך רבבות דולרים עם אותם כושים, ודאי שהמדינה חייבת לסבסד את האגודה, לתפארת עם ישראל וחזונו.

כמה כסף נשפך לקיבוצים, ל'בית בערל' ובית 'שמערל', לכל מיני מכונים ומוסדות, לאוניברסיטאות ולקרנות שונות ומשונות. ואיש לא שואל ודורש, איש אינו עוקב ובולש. היכלות שן דוממים, מוזיאונים שוממים ותערוכות מפקקות מתחזקים במימון ממשלתי נדיב, וזה מובן, זו תרבות.

אבל אם מבקשים לתקצב גם פעילות חיה, תוססת ומפוארת של מורשת אבות ומסורת דורות של הנחלת תורה וחינוך שורשי, שיעורי תורה, חוגי לימוד, מועדוני נוער תורניים, או אז כמה זעקה, "הדתיים סוחטים", והכותרות רועשות, ובגציי"ם מוגשים, כיצד יעלה על הדעת לתת למשכן?! חלילה, יש לפטם את העגל...

כל זה נכון, אמת ויציב. אבל מה נוכל לעשות לנוכח סדר הקדימויות המעוות? סולם הערכים ההפוך? רק להתמרמר ולהוקיע, לא יותר.

אמנם, כן יש לנו הזדמנות פז לשנות דברים, אם רק נפנה אל המבט אל תוכנו פנימה, אם נזכור ונסקור את סדר הקדימויות שלנו - אנו, כמה זמן [שלא לדבר על כסף] מופנה לגוף, וכמה לנפש, כמה לבטלה וכמה לנשמה, כמה מפטמים אנו את 'העגל' וכמה נותנים אנו 'למשכן'!... (ע"פ מעין השבוע).

"אלה פקודי המשכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן"
(לח, כא)

"אלה" - פוסל את הראשונים

יש להקשות דכלל ידוע (ראה רש"י תחילת פרשת משפטים), שבכל מקום שמוזכרת המילה "אלה" - כוונתה לפסול את הראשונים [לפסול דברים שהיו קודם שנאמרה המילה הזו], ואם מוזכרת המילה "ואלה" - [עם וא"ו], הכוונה היא להוסיף על הראשונים. ואם כן, צריך להבין, מה באה כאן התורה לפסול במילה "אלה"?

ומסביר האור החיים, שבא לומר לנו, שנדע שכל מה שמונה אדם מקנייניו הגשמיים המדומים שרכש בעולם הזה, אין מניינו מנין, חבל לספור! אבל קניינים רוחניים שקיימים לנצח, אותם אתה יכול לספור עוד ועוד, כי הם קיימים לעולם!

וכמו שמצינו במשנה באבות (פרק ו משנה ט) "בשעת פטירתו של אדם, אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב וכו', אלא תורה ומעשים טובים בלבד" וכו'.

וזה באה התורה ללמדנו: "אלה פקודי המשכן" - "אלה" - לפסול את כל המניינים המדומים שהגך סופר ומונה, אבל "פקודי" - המשכן! - את המנין ומספר של המשכן, של דברים קדושים, תרומות ונדבות, יכול אתה למנות ולספור עד אין סוף!

בדבר שבקדושה לא מוזיק המנין

פירוש נוסף אומר ה'אור החיים' הקדוש: ידוע מה שאומרת הגמרא (בבא מציעא מב.): "אין הברכה שורה לא בדבר הספור ולא בדבר המנוי", אבל כאן, "אלה פקודי המשכן" - פסל את הראשונים, את כל הדברים שאסור לספור ולמנות, ודבר פסול הוא לספורם, כי אין הברכה שורה. אבל "פקודי" - המשכן, כאן במשכן שזה דבר קדוש, לא רק שזה לא יזיק, אלא ככל שתספור תרבה ותמנה, תתווסף לך הברכה, כי מדובר כאן במשכן ה', ובדבר ברכה וקדושה אין המספר מוזיק.

אם חכם מונה - הברכה שורה בדבר המנוי

ובאמת הזוהר (סוף דף רכא): מקשה: איך מנו את הכסף? הרי אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין? ומתוך הזוהר [באופן מעט שונה מה'אור החיים']: כיון שהכסף נמנה על ידי משה, והוא גם בירך אותם כמו שכתוב להלן (לט מג) "ויברך אותם משה", לכן הברכה שרתה אפילו שזה מנוי.

וזה מה שאומר הפסוק "אלה פקודי המשכן" - שמנו את הנדבות שנתנו למשכן, ואפילו שבדרך כלל לא מונים כי אין הברכה שורה בדבר המנוי, לכן ממשיך הפסוק: "אשר פוקד על פי משה", שהמנין נעשה בידי משה ולכן הברכה שרתה על זה.

וזה שאומר המדרש (שמות רבה פרשה נא א) על הפסוק (משלי כח, כ): "איש אמונות רב ברכות" - זה משה, שכיון שהיה איש אמונים והיה מונה את פקודי המשכן, והיה מברך אותם, לכן "רב ברכות", שהיתה על זה ברכה אף על פי שהיה מנוי.

"אלה פקודי המשכן מעדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן:"
(לח, כא)

אדם שהוא "משכן"

פירש בספר 'מעיינות הנצח' הביאו בשם רב ייבי מאוסטראה זצ"ל (מופיע בספרו רב ייבי) פירוש נאה בדרך דרש ומוסר: "אלה פקודי" - אם אדם מקיים את פקודי ה' ומצוותיו, אז: "המשכן" - הוא עצמו נעשה 'משכן' לקב"ה, ששכינה שורה עליו.

"משכן העדות" - אם תראה אדם שהוא "משכן" לשכינה, הרי זה "עדות" שקיים את כל פקודי התורה. "אשר פוקד על פי משה" - ואותו אדם לא קיים רק תורה שבכתב אלא גם תורה שבעל פה, וזה רמוז במילים: "אשר פוקד על פי משה", "על פי" - רומז ל"על פה", שאותו אדם קיים גם את מה שקיבל משה "בעל פה". וכדי שאדם יגיע לשלימות צריך ב' תנאים:

א) "ביד איתמר", שהלימוד שלומד ישאר ויתקיים "בידו", כמו שאמרו (פסחים נ): "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". ולפי זה "איתמר", הוא מלשון "אתמר" - בארמית.

ב) ועוד תנאי: "בן אהרן הכהן" - שיעבוד את הקב"ה מאהבה, ושלא על מנת לקבל פרס, כאהרן הכהן. [והוסיף וכתב ש"אהרן" הוא לשון "מהר ומתן", ו"כהן" מלשון שירות שהוא משרת ה', ואם כן "אהרן הכהן" היינו שמשרת את ה' כמו מהר ומתן מאהבה]. עד כאן מרבי ייבי.

"אלה פקודי המשכן מעדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן:"
(לח, כא)

פעמיים "משכן" - שנתמשכן בשני חורבנות

כתב רש"י - המשכן משכן, למה כתוב שני פעמים? רמז לבית המקדש שנתמשכן בשני חורבנות על עונותיהם של ישראל.

ונראה בס"ד להוסיף: "המשכן" ראשי תיבות: מפני העונות שלהם נחרב בפליים. ובבעל הטורים כתב: "משכן" גימטריא 410 כנגד 410 שנה שעמד בית המקדש הראשון על מכוננו. ויש להוסיף ש"המשכן" עם האותיות בגימטריא "ת"כ" כנגד בית שני שהיה קיים ת"כ שנים.

משכן לשכינה ומשכן למשה

למה נאמר פעמיים "משכן"? מלמד ששני משכנות עשו, משכן שכינה ומשכן לבית מדרשו של משה. דבר אחר, שעתידי להתמשכן על עוונותן של ישראל שתי פעמים. והוא שאמרו אנשי כנסת הגדולה (נחמיה א, ו) "חבל חבלנו לך". וכן אמר הקב"ה לישראל אם אתם עושים רצוני, שכינתי ואתם במקום הזה לעולם, ואם לאו, אז יתקיים הכתוב (דברי הימים ב' ז, כא): "והבית הזה אשר היה עליו לכל עובר עליו ישום ואמר במה עשה ה' ככה לארץ הזאת ולבית הזה". (מדרש הגדול).

עד מתי יהיה ביהמ"ק כמשכון בידי הקב"ה

וברבנו אפרים כתב (הובא בתוספות השלם אות ט) דהנה בפסוק זה יש פעמיים לשון "משכן" [המשכן משכן העדות] ופעמיים לשון "פקידה" [פקודי, אשר פוקד], והביאור הוא כך, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבנו של עולם "פקדון" הוא אצלך "משכון" הוא אצלך, היה ממושכן ומופקד אצלך, והחזירה לנו לימים מועטים. ועתה מתי יבוא היום שתחזיר לנו המשכון שנתמשכן בעוונותינו? הלא בעצמך כתבת בתורה (דברים כד, ג) "השב תשיב לו העבוב כבוא השמש", וכמה ביאות שמש עברו ועדין הוא ממושכן ועומד?

פקודי מלשון חסרון

הרב חיד"א בספרו "נחל קדומים" כתב לפרש "פקודי", מלשון "חסרון" כמו "ולא נפקד ממנו איש" (במדבר לא, ט) [שפירושו "לא נחסר ממנו איש"], ואלה החסרונות הן שני בתי המקדש, וזה שאמר "המשכון משכון", שנחרבו שני הבתים, וזה שאמר "פקודי המשכון משכון", רמז לשני בתים, והראשון שהיה במילואו כתיב המשכון, ובית שני שהיה חסר חמשה דברים, כתב משכון בלא ה', ושניהם נחרבו, והטעם שנחרבו היה "העדות" - על עזבם התורה שהיא "העדות".

וכי תימא שהיו לומדים [כמו שאמרו על דור חורבן בית ראשון], לזה אמר "אשר פקד על פי משה" - שצריך שהלימוד יהיה לשמה, שכך נצטוינו ממש רבנו, וזה שאומר "אשר פוקד על פי משה", שנצטוינו מהקב"ה ששלח משה בחירו, והם לא ברכו בתורה תחילה וכו' (כמבואר בבבא מציעא פה:).

ומתוך הצרה תהיה הרווחה: "על פי משה" - שהגאולה העתידה תהיה בזכות משה רבנו, וכמו שכתב רבנו אפרים "על פי" גימט' ק"ץ שזהו קץ המשיח ואז חוזר וניא"ר "עבודת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן".

אם היה נבנה בידי משה לא היה נחרב

פירש מרן רבי חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו 'תנופה חיים' (אות א) דקדוק הכתוב "על פי משה", הכוונה שמש עצמו לא השתתף בעבודה עצמה אלא רק הורה להם מה לעשות, וזה "על פי משה". ואמרו רבותינו ז"ל (ראה פרשת דרכים דרך הקודש דרוש ח ד"ה עוד נקדים דאמרינן במדרש) שאם בית המקדש היה נבנה על ידי משה, לא היה נחרב מעולם. וכן הדבר כאן במשכון שהוא לא היה עושה מעשה, רק בצלאל היה עושה על פי משה, ולכן נתמשכון בעוונותיהם של ישראל, אבל אילו היה משה העושה, היה המשכון אחד שלא יבטלו מעשה ידיו.

השתלשלות שבעת המקדשות

השראת השכינה בעם ישראל, היתה בשבעה מקדשות שנחרבו וזה היה סדר השתלשלותם:

משכון שבמדבר. בזמן שהיו ישראל במדבר, הקימו את המשכון, והיה לפי שעה, שנאמר (דברים יב, ט): "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" וגו', ומשכון זה עמד במשך כל הארבעים שנה ששהו בני ישראל במדבר.

משכון שבגלגל. כיון שנכנסו לארץ ישראל, הקימו את המשכון בגלגל, ועמד שם במשך ארבע עשרה שנה שבהן כבשו וחלקו את הארץ (זבחים קיה:).

משכון שילה. לאחר שכבשו וחלקו את הארץ, בנו בשילה קירות של אבנים, ופרשו עליהן יריעות המשכון של משה, אבל קרשי המשכון לא היו שם (זבחים קיב:). משכון זה עמד במשך שש"ט שנה (שם קיה:).

משכון נוב. כשמת עלי הכהן נתבטל משכון שילה, ובאו לעיר נוב והקימו שם משכון, שעמד במשך י"ג שנה (זבחים שם וסדר עולם רבה פרק י"ג).

משכון גבעון. כשמת שמואל הנביא נתבטל משכון נוב, ובאו לעיר גבעון והקימו שם 'משכון גבעון', שעמד מ"ד שנה (זבחים ובסדר עולם רבה פרק י"ג).

בית מקדש הראשון. מגבעון באו לירושלים עיר הקודש, שם בנה שלמה המלך את בית המקדש, שהיה משונה מתבנית המשכון, והשינויים כולם נעשו על פי נבואה, וכמו שאמר דוד המלך (דברי הימים א' כח, יט): "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכות התבנית". ובשנת ב' אלפים תתקכ"ח תם ונשלם בנין בית המקדש בירושלים עיר הקודש (רש"י מסכת עבודה זרה דף ט. ד"ה כי מעיינת ע"פ סדר עולם), ונגזרו יריעות המשכון קרשיו ובריחיו ועמודיו ואדניו 'תחת מחילות של היכל' (סוטה ט.), ונאסרו כל המקומות כולם לבנות בהם בית לה' ולהקריב בהם קרבן (זבחים קיב:).

בית המקדש הראשון עמד על תילו משך ארבע מאות ועשר שנים, עד שנחרב על ידי נבוכדנצר מלך בבל, בתשעה באב שנת ג' אלפים של"ח (רש"י שם).

בית מקדש השני. כשבעים שנה לאחר חורבן בית מקדש הראשון, עלה עזרא מבבל והתחילו עולי בבל לבנות את בית המקדש השני.

חמשה דברים שהיו בבית ראשון, חסרו בבית שני, ואלו הן: א] ארון וכפורת וכרובים, ב] אש על המזבח, ג] השראת שכינה, ד] רוח הקודש, ה] אורים ותומים, כדאיתא במסכת יומא (כא:). אמנם מצינו שהיו ניסים קבועים בבית המקדש השני, וכמבואר במשנה מסכת אבות (פרק ה' משנה ה') שהיו עשרה ניסים קבועים בבית המקדש.

בית המקדש השני עמד על תילו משך ארבע מאות ועשרים שנה (יומא ט.), עד שנחרב על ידי טיטוס הרשע, בנו של אספסיאנוס קיסר, בתשעה באב שנת ג' אלפים תתכ"ח (רש"י מסכת עבודה זרה שם).

בית מקדש השלישי. גדול יהיה כבוד בית האחרון מן הראשונים, כאשר ירד משמים בית של אש בנוי ומשוכלל (רש"י מסכת סוכה מא. ד"ה אי נמי). וכבר קרוב לאלפים שנה, מחזיקים בני ישראל באמונה שלימה בגאולה העתידה, ומצפים לבנין בית מקדשנו ותפארתנו שיבנה במהרה בימינו, אמן.

"עתידה תורה שתתגלגל לאמריקה"

מדי דברי בענין חורבנות בתי המקדש, נביא כאן מעשה נורא שהיה עם רבי חיים מוולוז'ין שחזה את חורבן הישיבות באירופה. תחושת האחריות לגורל הישיבות, והחרדה העמוקה לעולמה של תורה בכלל, היו מנת חלקו של רבי חיים מוולוז'ין תדיר, דבריו הלוהטים אודות לימוד התורה המחיה ומעמיד את כל העולם, ואיך לא יתלהב לב האדם ותיפול עליו אימה ופחד לבל יתרפה חס ושלום מעסק התורה תמיד. ומעשה שהיה כך היה:

בוקר אחד, במהלך תפילת שחרית בישיבה, פרץ רבי חיים לפתע בבכי מר ונרגש, מבלי כל רמז או סימן לסיבת הבכי, ועל פני תלמידי המבוגרים השתררה מבוכה. לא חלפו אלא דקות אחדות, והנה גל שני של דמעות שוטף את עיניו, וקולות ההתייפחות וסערת הנפש שוב נשמעים בחלל, התלמידים שהכירו וידעו את רבם, חשו והבינו אל נכון כי יש דברים בגו, וחרדה פשטה בלבם.

עם תום התפילה, כשנכנס לחדרו הפרטי כדרכו מדי יום ביומו, שיגרו בני הישיבה את תלמידו רבי דוד טביל, בעל ה'נחלת דוד', תלמידו ומקורבו הנאמן, וביקשוהו לדלות מראש הישיבה את פשר הבכיות הנסערות. בחרדת קדש נכנס רבי דוד לחדרו של ראש הישיבה, ותוך שהוא בורר את מילותיו, העיר את אזני רבו כי הוא ועמיתיו חרדים לסיבת ההתפרצות. רבי חיים, שלא סבר מלכתחילה לגלות את רזי לבו, נענה לבקשת התלמידים: "מאחר שכך סיבבו מן השמים שיבואו התפרצויות הבכי דוקא קבל עם ועדה", הסביר רבנו, "לכן רואה אני בזה אות ומופת שיש לי לגלות את מצפוני".

דע בני, לחש ראש הישיבה ברטט, כי יבוא יום וינעו אמות הסיפים של יהדות אירופה, וכל מוסדות התורה יחרבו ויעקרו ממקומם [ועל כן בכה רבי חיים], אולם בסופו של דבר תהיה תקומה לישיבות אלה בגלות אמריקה, המסע האחרון של עם ישראל לפני הגאולה, עשר גלויות היתה התורה צריכה לגלות עד הגאולה, ראשית גלתה לבל, אחריה לצפון אפריקה, מצרים, איטליה, ספרד, צרפת, אשכנז, פולין וליטא ועוד עתידה היא למצוא משכנה באמריקה, מרכז אחרון לתורה.

תמה רבי דוד, "וההתייפחות השניה מה פשרה?" הוסיף הגאון רבי חיים וענה, "דואג אני וחרד עד מאד, מפני הקשיים והמכשולים העצומים שעוד יעמדו לרגלי מקימי התורה בגולה זו, היצליחו ליסדה באותה מתכונת ומסורת התורה הקיימת באירופה עד אז? מי יודע איך תיראה התורה בגלגולה האמריקאי?" הפטיר רבנו מתוך עגמת נפש.

אמירה זו מפי קדשו של רבי חיים, אשר במשך שנים נמסרה מפה לאוזן בתורת "הלכתא למשיחא" בלבד, הגיעה שעתה להתממש בראשית מלחמת העולם השנייה, נס ההצלה של ישיבות ליטא ופולין דרך וילנא, שהוא סיפור נפלא בפני עצמו, התרחש במידה מרובה בצילה של אותה מסורת, רבים הם גדולי התורה ותלמידי הישיבות אשר בעקבותיה שמו פניהם אל הארץ החדשה, והצילו בתוך כך את התורה מחורבנה.

בידוע, עם פרוץ מלחמת העולם שעה שערפל כיסה את עין הארץ, וכל מוסדות תבל נעו, באו והתקבצו אל וילנא בירת ליטא אלפי בני ישיבות עם רבותיהם, הללו נזקקו לפתרונות מידיים למציאת דרכי מפלט ומקומות מקלט לאלפים רבים, הפליטים הרבים התלבטו והתחבטו אנה יפנו, ואנה ימלטו עצמם מגיא ההריגה, ונותרו חסרי אונים, מרוב מבוכה ובלית ברירה הפך גורל הגר"א לאחד האמצעים היותר מקובלים לעצה והכרעה באותם ימים.

מי שפיקד אז כמנהיג וכרב חובל של ספינת הישיבות המטורפת בים גועש, היה הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי, גאון הדור, היושב בוילנא. דרכו עברו אז סכומי כסף רבים להחזקת כל הישיבות במקומות גלותם, ובהשפעתו חולקו רשיונות הגירה ומעבר לרבים מבני התורה. נבואה זו של הגאון רבי חיים עשתה לה כנפיים בין תלמידי החכמים שבוילנא בזכות רבי חיים עוזר, אחד מהם רבי אברהם יפהן סיפר כי בטרם יצא את וילנא לארצות הברית, אמר לו רבי חיים עוזר: כד הוינא טליא, שמעתי משמו של הגאון רבי חיים מוולוז'ין שאמר: "עתידה תורה שתתגלגל לאמריקה". גיסו של רבי חיים עוזר, רבי אלחנן וסרמן, במהלך בריחתו מברנוביץ ונדודיו עם בני הישיבה בראשית שנת ת"ש, נהג להשמיע דברי חיזוק לבני לויתו, במיוחד הקדיש לכך דברים בשבת שובה בשנה ההיא, וכל השבת שוחח עמם על הציפיה לישועה והצלה, במהלך שיחות קודש אלו הזכיר אף הוא את דברי הגאון רבי חיים כי עתידה תורה שתתגלגל לאמריקה.

גם רבי אהרן קוטלר, אז ראש ישיבת קלוצק ולימים ראש ישיבת "לייקווד" באמריקה פעל על פי אותם דברים, כבר ביומו הראשון בנוי יורק דרש להעביר לאמריקה את מוסדות התורה הנטרפים, כל ימיו היו מוקדשים למטרה זו: הקמת עולה של תורה בארצות הברית.

הרי לנו בבואה מחרדתו הכנה של אבי הישיבות, לגורל פרי טיפוחיו - משכן התורה באירופה, עד ההתגשמות הטראגית של הזעם, והתקומה, אותה חזה ברוח קודשו, כי על כן, בד בבד עם שקיעת שמשו של אירופה אכן סיבבה ההשגחה שהתורה מצאה לה משכן חדש בגולה עדי יבוא ינון. (אבי הישיבות, אליאך, עמ' 116 והלאה. אור אלחנן, סורסקי, ח"ב עמ' רמ"א הערה 13).

הקב"ה מעיד על משה שעל דעתו עשה

"אשר פוקד על פי משה" - אשרי תלמיד שרבו משבחו ומעיד לו שכך הקב"ה מעיד על משה שעל דעתו עשה. (תורה שלמה אות כ"ז בשם מדרש הגדול).

"אלה פקודי המשכן מעדת" (לח, כא)

אלה אותיות לאה

המשכן היה בסוד "לאה", והמקדש בסוד "רחל", וכן הוא אומר "אלה פקודי המשכן" אל"ה אותיות לא"ה. (ילקוט ראובני בשם כנפי יונה).

"אלה" - מסכתות הש"ס

"אלה" - בגימטריא ל"ו, לומר לך, שכל העוסק בל"ו מסכתות שיש בהן גמרא, כאילו הקריב נפשו לעבודות המשכן, וזוכה להיות משכן לשכינה הקדושה. (תוספות השלם אות ט).

משכן לשון המשכה ולשון שכינה

המשכן נקרא "משכן" מלשון "המשכה", משום שהוא 'משך' שפע מהמקדש העליון למשכן התחתון, ומשם לכל העולם כולו. (רבינו בחיי).

ומשכן הוא גם מלשון "שכינה" (רבינו בחיי שם) כי על השפע הזה ממונה השכינה שהיא המופקדת והממונה על כל העולם כולו. והנה סופי תיבות אלה פקודי המשכן גימטריא אדנ"י, שהיא השכינה המופקדת והממונה להמשיך השפע לעם ישראל.

"משכן" מלשון "משכון"

ובמדרש (דברים רבה פרשה ד פרק ד) כתוב: אמר להם הקב"ה לישראל "נרי בידכם ונרכם ביד" - נרי בידכם, זה התורה דכתיב (משלי ו, כג): "כי נר מצוה ותורה אור", ונרכם ביד, זו הנשמה דכתיב (שם כ, כו): "נר ה' נשמת אדם",

אם תשמרו את הנר שלי - התורה, אשמור את הנר שלכם - הנשמה. ואם כן הנשמה היא בגדר "משכון", שאם ישמור האדם את התורה תישמר הנשמה שלו גם כן, ויהיו לו חיים טובים.

ויש לומר שכל זה רמוז כאן בפסוק: "אלה פקודי המשכון" - "פקודי" לשון פקדון, שהנשמה היא פקדון אצל האדם, "משכון העדות" - שממושכנת בשביל העדות של התורה, ואם ישמור את התורה, הפיקדון שלו גם כן ישמר, וזהו "משכון העדות". (דרש יהודה).

"אלה פקודי המשכון משכון העדת" (לח, כא)

פקודי - פוקד עוון אבות

"פקודי" מלשון "פוקד עוון אבות" (שמות לד, ז), שכל זמן שאין תשובה חס ושלום, באות כל מיני צרות. והכתוב אומר על אחרית הימים (ישעיה ד, ג): "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", למדנו, שבסוף, ישראל יהיו חייבים לעשות תשובה, והגאולה תהיה דבר הכרחי.

והנה שאלו את הגאון הגדול ה'חתם סופר' זצ"ל, איך כתוב "הנשאר בציון", הלא נאמר שלא ישרה הקב"ה שכינתו בישראל עד שיהיו ששים ריבוא שרשי נשמות, כמו שכתוב בספרים הקדושים (של"ה הקדוש ומגלה עמוקות אופן קפ"ו), ראשי תיבות "ישראל" יש ששים רבוא אותיות לתורה? ועוד, כמו שהספר תורה אסור להיות חסר אפילו תג אחד, גם ישראל כך, ואיך תשרה השכינה רק על "הנשאר בציון"?

השיב להם החתם סופר: כשיבואו תשעה שבטים וחצי, והם כולם צדיקים ישלימו את המספר, אבל אם ישראל מקדימים את התשובה, יזכו בזה ובזה.

עוד הקשו המפרשים (ראה ילקו"ש תרומה רמז שס"ה ופסיקתא דרב כהנא כי תשא פסקא ב אות י) היתכן שהקב"ה שהוא בלי סוף ובלי תכלית וכל העולם כולו מלא מקומו, איך נעשה עבורו משכון - עליה קטנה של עשרים קרשים בדרומו ועשרים בצפון?

והתירוץ הוא, כתיב (שמות כה, ח): "ועשו לי משכון ושכנתי בתוכם" זהו שנאמר (תהילים קיג, ד) "רם על כל גוים ה' על השמים כבודו". פירוש, שאומות העולם אומרים הקב"ה הוא רם ונשא גדול ונורא בלתי סוף ובלתי תכליתי, לכן אין כבודו שישגיח בשפלים גשמיים חומריים למטה בארץ, אלא "על השמים כבודו", ועל ידי זה הם כופרים בהשגחה, וכדי להוציא מליבנו את טעות האומות, על כן צוה הקב"ה שנעשה לו משכון קטן והבטיח לישראל כי כפי ההכנה והקדושה שלנו, כן ישכון בינינו וישגיח עלינו.

וכל זה אם אנחנו דבקים בתורתו הקדושה, אז בכל עת ובכל רגע משגיח על בניו בעיני פיקחא, כמו שנאמר (זכריה ד, י): "עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ". וכמו שראינו בדורות הראשונים כמה חכמים צדיקים בעלי מופת שהיו מקדשים שמו ברבים, מפני שגם הם היו משגיחים על המון העם שילכו בדרכה של תורה ובדרך הישרה, ואם קרה שאחד לא רצה לשמוע היה בכוחם להענישו כפסק בית דין. (אהבת חיים).

"וּבְצִלְאֵל בֶּן אוֹרֵי בֶן חוֹר לְמִטָּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לח, כב)

שמונה עשר צווים כתיב בפרשת המשכון

אמר רבי שמעון בשם רבי נתן, שמונה עשר צווים ["צוה" ה'] כתיב בפרשת משכון [פרשת פקודי פרקים לט, מ], כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה, וכנגדן תקנו חכמים שמונה עשרה ברכות שבתפילה כנגד שמונה עשרה אזכרות שבקריאת שמע, וכנגד שמונה עשרה אזכרות שבמזמור "הבו לה' בני אלים", אמר רבי חייה לבד מ'ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן', עד סופו [לא כולל האמור בפסוק זה שהוא לפני "ואתו אהליאב"] (ויקרא רבה א ח).

ורבנו חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו תנופה חיים (אות ב) כתב: את כל אשר צוה ה' את משה, הצצתי בפרשה הזאת ומניתי כל המקומות שנאמר "אשר צוה ה'", ועלו ובאו במנין תשעה עשר, לרמוז לתשע עשרה ברכות שבתפלת י"ח עם ברכת המינים י"ט, וידוע כי התפילות במקום תמידין תקנום, והרי כל עיקר הצווים הללו לבנות משכון ומקדש, להקריב שמה קרבנות תמידין כסדרם.

בצל א"ל היית

רש"י מביא מהמדרש (תלמוד ירושלמי פאה פרק א הלכה א): שלא נאמר כאן שבצלאל עשה "כל אשר ציוה משה" אלא "כל אשר ציוה ה' את משה", ללמדנו שהיה דבר שרצה לעשות שלא בצווי משה, ואחר כך התברר שכך באמת ציוה ה'. שמושה ציוה לבצלאל לעשות תחילה כלים ורק אחר כך את המשכן. אמר לו בצלאל למשה, הרי מנהג העולם לעשות תחילה בית ורק אחר כך משים כלים בתוכו? אמר לו משה, נכון, כך שמעתי מפי הקב"ה, בצל א-ל היית, כי בודאי כך ציוה לי הקב"ה, וכן עשה, המשכן תחילה ואחר כך עשה את הכלים.

ולמה באמת משה ציוה לבנות קודם את הכלים?

רבי יהונתן אייבשיץ (יערות דבש ח"א דרוש ב) מבאר את הענין כך:

הקב"ה הראה למשה רבנו את תבנית המשכן והכלים, וכמו שכתוב (לעיל כה, מ) "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר", וכאשר הקב"ה הראה למשה את תבנית המשכן והכלים, משה עמד מול השכינה, והכלים היו קרובים למשה יותר מהמשכן וגם רחוקים מהשכינה יותר מהמשכן, ומשה היה צריך לבנות לפי הסדר שרואה כמו שכתוב "כמשפטו אשר הראת בהר", קודם את הכלים שראה קרובים אליו, ורק אחר כך את המשכן.

עד שבא בצלאל ואמר לו שלא כן, אלא קודם צריך לעשות את המשכן ואחר כך את הכלים, אמר לו משה "בצל-אל היית" - שהיית עומד לצדו של הקב"ה וראית את המשכן קודם, וכך באמת היה הציווי של הקב"ה לבנות קודם את המשכן שיותר קרוב לשכינה, ואחר כך את הכלים.

"וְאֵתוֹ אֶהְיָא בֶן אַחִיסָמֶן לְמִטָּה דָךְ חֲרָשׁ וְחֹשֶׁב וְרִקְמָה בְּתַכְלֵת וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְשֵׁשׁ (לח, כג)

השם גורם

"אהליאב" - אהלי אב, כלומר אהלי מזומן לאבי שבשמים לתורה ולהכנסת אורחים ולתפילה.

"אחיסמן" - אחי סמן, כלומר, סמן הוא לאחי שבאים ממקום אחר ועוסקים בתורה.

"למטה דן" - זוכה שמוסרים לו מקל ורצועה לדון דיני ממונות ודיני נפשות.

"חרש" - כמו "החרש והמסגר" (מלכים ב' כד, טז) כלומר כשפותח פיו בתורה, הכל נעשים כחרשים ואילמים לפניו.

"ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת" - כנגד תורה נביאים וכתובים.

"ובשש" כנגד ששה סדרי משנה. (תוספות השלם אות ב).

"כָּל הַזָּהָב הָעֲשׂוּי לְמִלָּאכָה בְּכָל מְלָאכַת הַקֹּדֶשׁ" (לח, כד)

עיקר מלאכת הקודש היא הפנימיות

לכאורה ודאי שהמלאכה כאן היא "מלאכת הקודש", ומה בא הכתוב לומר?

אלא, אומר רבנו יוסף חיים ע"ה (ראה עוד יוסף חיים): לא יחשוב האדם מישראל שעיקר המשכן זה הזהב, שאמנם נכון שאצל בני אדם יש לזה חשיבות, אבל לא כלפי הקב"ה, כי צריך לדעת שאצל הקב"ה העיקר הוא "בכל מלאכת הקודש", לא הזהב העשוי למלאכה בחיצוניות, אלא "בכל מלאכת הקודש" - שם יש קרבנות, וכהנים בעבודתם, ולויים בדוכנם, והעיקר היא הפנימיות שלו (עיין ב"ב כא. תוד"ה כז). ולכן אומות העולם יכולים לעשות משכן יפה יותר, אבל זה לא שווה כלום כי תוכן אין בו!

ומשל לנער אחד בן עניים שראה שחברו בן העשיר הביא לתלמוד תורה תיק יפה ומשובץ זהב והתאוה לזה, אמר לו היכן קנית את התיק הזה, אמר לו את שם החנות, הלך לחנות ואמר למוכר תן לי תיק כזה, אמר לו זה עולה חמישים דינרים, אמר לו אני אתן לך את כל כספי - ארבע שנים שאני אוסף וסך הכל אספתי עשרים דינרים, צחק עליו בעל החנות ואמר לו מה אתה רוצה כזה תיק כמו החבר שלך? הרי החבר שלך בן עשירים וקנה תיק כזה שיכול לשים בו דינרי זהב, אבל אתה כל הכסף של העבודה של ארבע שנים אתה נותן, ומה תשים בו? פרוטות?...

והנמשל: אומות העולם יכולים לעשות תיק יפה יותר אבל היכן הקדושה שיש בו? אבל עם ישראל לא כך, הם עושים את המשכן שיש בו את העיקר: "בכל מלאכת הקודש", שיש פנימיות וקדושה בתוכו, ולא העיקר הזהב.

כל הזהב שנברא בעולם הוא עבור המשכן ועבור המקדש

איתא במדרש (שמות רבה לה, א): "אמר ריש לקיש, לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא, בשביל המשכן, ובשביל בית המקדש" וכו', והביא החיד"א ז"ל בספרו חומת אנך (אות ב) בשם "הרב הגדול מהר"ר וידאל צרפתי ז"ל בפירושו בכתב יד" לבאר בזה את הפסוק:

"כל הזהב העשוי והנברא בעולם, לא היה אלא בעבור "למלאכה בכל מלאכת הקודש".

והנה, המדרש מונה שם שבעה מיני זהב שנשתמשו בהם במשכן, ואחד מהם נקרא זהב טוב (עיין יומא מד:), עליו איתא בירושלמי (יומא פ"ד ה"ד הובא בתוספות שם ד"ה זהב טוב), שגם כאשר צורפים אותו ומכניסין אותו לאור אינו נחסר כלום. ובקרבן העדה על הירושלמי (שם ד"ה טוביו) ביאר: "שהזהב הזה סגולתו שמטיב ומאיר עיניו של אדם, לכן אמרו עליו בירושלמי (שם) "טיביו דו בבייתיה טיבו דו בלווייתיה" - טוב הוא בבית, וטוב הוא פשיטא להולך בדרך, שדרך ממעט מאור עיניו של אדם".

זהב טהור אינו תופס מקום

ומה הענין בזהב כל כך טוב? בעל השבט מוסר כותב בספרו אגדת אליהו על ירושלמי (ביכורים פ"ג ה"א), שדבר רוחני אינו תופס מקום, ולכן אמרו חז"ל (אבות ה ה) שבבית המקדש היו עומדין צפופין ומשתחוים רווחים, וזהו "דוגמת הזהב הטהור שאינו תופס מקום, שאם תמלא כוס מלא מים עד שפתו, ותכניס אחר כך שלשלת של זהב טוב בתוך הכוס, לא יצאו מן המים לחוץ אפילו טיפה, והוא לפי שאינו תופס מקום".

"וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַכֶּסֶף לְצִקָּת אֵת אֲדָנִי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדָנִי הַפְּרֻכָּת מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כְּכֶר לְאֲדָן"
(לח, כז)

האדנים עליהם עומד גוף המשכן - כנגד מחזיקי התורה

כתב ה"חפץ חיים" על התורה: צוה הקב"ה לעשות מן הנדבות הללו אדנים, שעליהם יעמוד גוף המשכן, והוא כדי שיהיה לכל ישראל חלק בזה, וכן הדין עם הלומדים את התורה והמחזיקים אותה, כזה כן זה מסייעים לקיום העולם ושניהם שותפים בזה.

והנה היצר הרע משתדל בכל כוחו להסית את הלומדים לבל ילמדו, ואת המחזיקים לבל יחזיקו בידי הלומדים, ומכיון שהוא רואה שהלומדים אינם נשמעים לו, שם פניו אל הבעלי בתים המחזיקים, וכאן מצליחים מעשיו, לרפות ידי המחזיקים, בשביל שאינם יודעים גודל חיוביה של החזקת התורה.

וב'מעשי למלך' העיר המסדר, שכעין זה איתא בזהר הקדוש (פרשת וישלח דף קעא.) על הפסוק (בראשית לה, כה) "וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו", כי המלאך של עשו התאבק עם יעקב אבינו להפריעו מלימוד התורה, וירא כי לא יכול לו, מכיון שלא יכל להתגבר על יעקב בעצמו, ויגע בכף ירכו, אלו מחזיקי התורה, שהלומדים נתמכים עליהם, כמו הגוף הנתמך על הירך, וכאן הצליחו מעשיו, כי הכתוב מעיד על זה, ותקע כף ירך יעקב, כלומר עלה בידו להחליש ידי המחזיקים באמתלאות שונות, לבל יחזיקו במעוז התורה ולומדיה.

ובענין החזקת התורה רבו המכשולים רחמנא ליצלן, יש מן העשירים שפוטרים את עצמם בנתינה מועטת המספקת אולי לאיש עני, אבל לא לעשיר, ורחמנא אמר: "אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו" (דברים טו, יד) - הכל לפי הברכה.

ופעם אחת, הצטדק לפני החפץ חיים איש עשיר על נתינתו הדלה לשיבות, באמתלא כי נותן הוא לכמה ישיבות, ואחרי אשר חישב לו בפרוטרוט את כל הנתינות לשיבות, עלה סך תמיכתו לכל הישיבות לסך שנים עשר רובל לשנה, שאלהו החפץ חיים, כמה הוציא על וילונות המשי התלויים על חלונות ביתו, ואמר לו בערך עשרים וחמשה רובל, ואחר כך שאלהו כמה חלונות יש בביתו וענה לו ששה, ובכך הלא עולים כל הוילונות על חלונותיו לסך עצום של מאה וחמשים רובל, ומעתה הגע בעצמך, אמר לו החפץ חיים, בשביל דבר בלתי נכבד כזה הוצאת מאה וחמשים רובל, ובשביל להחזיק כבוד ה' ותורתו בעולם שלא יתמוטט חם ושלום שהיא חיי נפשנו בזה ובכא הסתפקת בשנים עשר רובל?! תמה אני עליך.

ופעם שאלו אחד מתלמידי שנתעשר אחר חתונתו, מדוע נהפך לבו בקרבו בענין נתינת צדקה, כי מקודם כשהיה עני היה מתאוה ורודף לעשות צדקה וחסד, ומכיון שהצליח להתעשר, כבר נהפך לאחר וקשה עליו הנתינה, ועל זה

ענהו החפץ חיים, כי זה נכלל בכלל מה שאמרו חז"ל "כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו" (סוכה נב.), והמשיל את זה לאחד שבא לחנות לקנות קמח, בדעתו היה לקנות רק באלו פרוטות, אבל מכיון שהחנוני אמר לו שיקח בעצמו שק ויתן לתוכו את הקמח, נתן בו הרבה יותר מאשר היה בדעתו קודם, ומכיון שהקונה הוסיף קמח הרבה, הוסיף החנוני משקלות, וסוף דבר היה, כי עליו היה לשלם הרבה יותר מאשר חשב קודם.

והנמשל הוא, כי מכיון שנתעשר עכשיו עליו היה להוסיף על נתינתו, אבל היצר הרע גם כן נתגדל ומונע אותו מלתת אפילו הפרוטות שהיה רגיל לתת בעניותו.

וכשנשאל שוב מאי תקנתיה, ענה ואמר, שעליו לתת ולא לחשוב, כמו מי שבדעתו לטבול במקוה קרה, שאז עליו לקפוץ לתוך המקוה, ולא לחשוב מחשבות.

וסיפר לו גביר אחד, איך שצוה בצואתו לתת את הספרים שבביתו ליישיבה פלונית והניח הונו מה שנשאר לו במזומן לבניו.

ענה לו החפץ חיים, כי לדעתו לא טוב עשה, את הספרים הוא צריך להניח לבניו, למען ילמדו בהם, כי בישיבות הלא יש ספרים, ואת הכסף צריך למסור בידי עמלי תורה למען יוכלו להחזיק מעמד ולשקוד על התורה מתוך מנוחת הנפש.

מאה אדנים - מאה ברכות

"מאת אדנים" - כתב בעל הטורים מכאן סמך לחיוב מאה ברכות (כמבואר במסכת מנחות דף מג:): מהתורה, והיינו מפני שהם כאדנים, משום שברכות אלו המה יסודות בדרך החיים לברך את ה' באכילה ובשתיה בקימה ובשכיבה ובלימוד בתורת ה', שהכל ממנו יתברך שמו.

והרמב"ם (פ"ז מהלכות תפילה הי"ד) פסק, דמעיקר הדין חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ובשבת חייב להשלים המאה ברכות, וכלשון הרמב"ם (הלכה טז) "כיצד, אוכל מעט ירק ומברך לפניו ולאחריו, וחוזר ואוכל מעט מפרי זה ומברך לפניו ואחריו, ומונה כל הברכות עד שמשלים מאה ברכות". ומרן הגר"י (הובא בספר תשובות והנהגות חלק ב סימן קכט) דייק בלשון הרמב"ם שכתב 'ומונה' כל הברכות, שחייבים בשבת למנות דוקא, שאם לא כן לא ידע המנין, ונמצא שלא יברך מאה ברכות, וצריך מאוד ליזהר בזה.

וכתב המהרש"א (חידושי אגדות ד"ה חייב אדם) יש במאה ברכות סוד נפלא להגיע ליראת שמים, והרמז לזה, דכתיב (דברים י, יב) "מה ה' אלהיך שואל מעמך, כי אם ליראה", ודרשו, חז"ל במסכת מנחות (שם) מה - היינו מאה ברכות, והמשך הפסוק - "כי אם ליראה" שמאה ברכות, מביאים ליראת ה'.

וכן היה נוהג מו"ר מופת הדור כמוהר"ר עובדיה יוסף זצוק"ל (ראה יחיד בדורו עמ' 60) למנות את הברכות, ובפרט בשבת היו שומעים ממנו בכל שעה את המספר שהוא אוהז בו, וכן כאשר היה מדבר על הלכות ברכות, כמה היה מזהיר על זה בעוז ותעצומות כידוע.

"וְאֵת הָאֶלֶף וְשִׁבְעֵי הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עֲשֶׂה יוֹיִם לְעִמּוּדִים וְצִפָּה רְאִשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם" (לח, כח)

משה שכח את ווי של העמודים

במדרש תנחומא (פקודי ז) איתא, משה רבן של כל הנביאים, דברו בו שנאמר (במדבר כא, ה) וידבר העם באלהים ובמשה. אמר משה, יודע אני שישראל רוגנים הם, הריני עושה להם חשבון מכל מלאכת המשכן. התחיל לעשות חשבון עמהם, "אלה פקודי המשכן" והוא נותן להם חשבון על כל דבר ודבר. לזהב, ולכסף ולנחשת. "וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבוע מאות ויהי מאת ככר הכסף לצקת ונחשת התנופה שבעים ככר". עם שהוא עושה חשבון, והולך על כל דבר ודבר שעשויין כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבוע מאות וחמשה ושבועים שקל, שעשה מהן וויין לעמודין, ולא היו נראין. התחיל עומד תמה ואומר: "עכשו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר, שאני נטלתי אותם". והוא חוזר לבוא על כל מלאכה ומלאכה. מיד האיר הקדוש ברוך הוא את עיניו, ותלה עיניו וראה שהיו עשויין וויין לעמודים. התחיל להשיב להם בקול רם "ואת האלף ושבוע המאות וחמשה ושבועים עשה וויין לעמודים". באותה שעה נתפסו ישראל. ע"כ. וברבנו בחיי כתב שיצאה בת קול וגילתה לו.

תיאור המעשה הנורא עם ווי העמודים

בשעה שעלה משה למרום אמר הקב"ה לרויאל המלאך, שיכריז ברקיעא בכל מתיבתא ומתיבתא שיש בשמים, כל צדיק וצדיק כפי מעלתו ומדרגתו יתן למשה כבוד ומתנה. כשהגיע למתיבתא דרבי עקיבא ראה כמה תלמידים לומדים תורה וזכותו הרבה, אמר לו למשה תבוא לך שעה שאין לך מקום לנוס ולא יהיה מי שיעזור אותך, תזכיר אותי ואנכי אעזור לך.

ומשה שמר בליבו את הדבר עד שהקים את המשכן והקהיל את הקהל, ואמר להם בואו ותקחו ממני חשבון של משכן לקיים מה שכתוב (במדבר לב, כב) "והייתם נקיים מה' ומישראל". אמרו הקהל ח"ו מי הוא שחושד בך, שעליך כתב הקב"ה בתורה: (במדבר יב, ז) "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא", אמר משה, אף על פי כן רצוני ליתן חשבון, ונתן חשבון.

והנה אחרי החשבון היה חסר אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל כסף [שנתרמו ולא ידע משה איפה השתמשו בהם במשכן] והיה משה רבינו עומד ומתבייש. ורשעי הדור היו מצחקים ואומרים וכי משה מתפרנס מכיסו, אינו מתפרנס אלא משל צבור, ומפני כך יש לו קרני הוד ופניו טובות והוא בעל בשר, והיו חושדים במשה.

ויפול משה על פניו ארצה ויאמר וכי יש שעת צרה כשעה הזאת? ולכן אני צריך להזכיר את רבי עקיבא! מיד נשא עיניו לשמים והתפלל, שרבי עקיבא יבוא ויזכיר לו, תכף באה נשמתו של רבי עקיבא ונדמתה כצפור וישבה על ווי העמודים והיתה מצפצפת, עד שהרים משה עיניו ואמר בקול גדול ואת ה'אלף [ה'א הידיעה] ושבע המאות וחמשה ושבעים - עשה וויים לעמודים.

ואלו שחשדו במשה נהפכו פניהם כשולי קדרה וכעורבים, והיו שחורים כמו כנען עד יום מותם. וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת צז). "החושד בכשרים לוקה בגופו", בגופו - דייקא, שאין לו רפואה.

ולמה נשמתו של רבי עקיבא באה כצפור ולא כעוף. אלא רמז להם שמושה אוהב שלום, ואתם תדברו עמו שלום, ולא תעשו מצה ומריבה, שלא יתגברו עליכם ידי עשו, צפ"ר גימטריא שלו"ם, ואם אתם מפירים את השלו"ם תגבר חלילה ידו של עשו, שלו"ם גימטריא עש"ו. (כסא רחמים, מלמד, פרשת ויקרא וסוף בחוקותי. וראה גם מגלה עמוקות אופן עג הובא גם בילקוט ראובני).

בפסוק זה טמון סוד הגאולה

כותב החתם סופר: הנה בזוהר פרשת וירא (דף קיז.) על הפסוק (בראשית ז, יא): "שש מאות שנה לחיי נח", מבואר, דזמן משיח מתחיל אחר ה' אלפים ות"ק שנה, ולא נודעו לנו הפרטים של אחר כך והחשבון סתום, וכן העליתי בפרשת בראשית על הפסוק "יום השישי" על פי דברי הרמב"ן שם (בראשית א לא. ודרשות חת"ס דף רסב טור ד).

והנה אד"ן גמטריא נ"ה, ומאה אדנים כפול נ"ה היינו ה' אלפים וחמש מאות (100 כפול 50 = 5000). והפרטים אחר כך נשכחו ממשה רבנו ע"ה שהוא זמן המשיח, ואמר שמזה נעשה ונתקן וויים לעמודי בית ישראל, והיו 60 עמודים, לחצר ולפתח המשכן, שהם ששה עמודים תורה, עבודה, גמ"ח, דין, אמת, שלום. עשרה לכל אחד, מלבד ד' עמודים המבדילים בין קודש לקדשי קדשים, שהוא: תלמוד מקרא משנה הלכה ר"ת תממ"ה, תורת ה' תמימה, והיינו וויים לעמודי בית ישראל, וציפה ראשי העמודים וגם חשק אותם כי חשק ה' בנו. (עד כאן מדברי החתם סופר).

"ואת האלף" נוטריקון "את ו' האלף", כי עבר רוב אלף השישי ושכינה נודדת

כתב האמרי טוב (דף לב ע"ב) להרה"ק מסטרעטין זי"ע "ואת האלף" נוטריקון "את ו' האלף", היינו שישראל מבקשים מהקב"ה עד מתי יתארך הגלות, כי עבר רוב אלף השישי ושכינה נודדת מקינה, מתי תצמח ישועה שלמה ויתרומם קרן ישראל.

והטעם של "האלף" הוא "אזלא גריש", וזהו שאנו מתפללים: עד מתי אזלא וגלינו מארצנו וגרשוני מהסתפח בנחלת ה'.

"ושבע המאות" - מתי יהיה שבע רצון ועשה עמנו אות לטובה, וזהו "המאות" נוטריקון או"ת מ"ה, מתי יהיה אות לטובה שיתעורר קץ הפלאות. והטעם של "ושבע המאות" - "מהפך פשטא", היינו מתי יתהפך המאו"ת אותיות

האומות, מתי יתהפך התפשטות האומות ושולטין בעולם והתפשט הקליפה ברקיעים של שוא, מתי יהיה "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכריה יג, ב).

"וחמשה ושבעים" - וחמשה לשון "וחמשים עלו בני ישראל" (שמות יג, יח), מתי יתעלו ישראל וילכו חמושים כגבור חיל ועטרת מלכם בראשם ויתהפך התפשטות הקליפה בעולם, "ושבעים" היינו שבעים אומות להמתיק התפשטות שלהם מן העולם. והטעם של "חמשה ושבעים" הוא "זקף קטן", מתי זוקף ה' לכל הכפופים שהם נכפפים בין שבעים אומות, זקף קטן, מתי יזוקף הקב"ה עם הקטן הם ישראל, וכטעם יעקב הוא הקטן, דוד הוא הקטן (חולין ס:).

ובעת שיהיה עת רצון, שיעמיד הקב"ה אותנו ויזקוף את הגוי הקטן - ישראל, בקומה זקופה נגד שבעים אומות, בבחינת "ואולך אתכם קוממיות" (ויקרא כו, יג) ואז יתקן הקומה שלימה.

"עשה וויים לעמודים" - עשה ותיקן את הקומה השלימה בכל הוויים שנוטריקון וו ים, היינו י"ם פעם ו"ו עולה "משיח בן דוד" עם המילה "יוסף" במספרה השוה, ועם הגימטריא הקטנה שלה. וזאת ידוע שקודם יבוא משיח בן יוסף ואחר כך יבוא משיח בן דוד (עייני מסכת סוכה נב.), וזהו "לעמודים" שאנו מבקשים שיבואו יחדיו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד ואז "לעמודים" שיעמדו ישראל על מעמדם ואז תתוקן הקומה השלמה. (עד כאן מדברי האמרי טוב).

ויש בזה סיפור מופלא, שפעם קרא הרב בעל התניא בספר תורה את הפסוק 'ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים', ולחש שבפסוק זה טמון סוד הגאולה. תלמיד אחד שמע דברי קדשו ולא יכל להתאפק וגילה הדבר לפני חבריו, ולא הוציא שנתו רחמנא ליצלן. (מובא בספר 'בלילה שירה עמי' על הגדה של פסח עמ' תקכ"ג ד"ה תשעה מי יודע, ובספר 'כוננת מאו' מסכת בכורות ח.).

"וְאֵת הָאֶלֶף וְשִׁבְעֵי וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וַיְוִיִּם לְעִמּוּדִים" (לח, כח)

רמז לסימני השו"ע

רמזו כאן הסמנים של השו"ע שהם בסה"כ אלף שבע מאות וחמש [באו"ח יש תרצ"ז סימנים, וביו"ד - ת"ג, ובאה"ע - קע"ח, ובחו"מ - תכ"ז].

והשבעים הנותרים, אומר האדמו"ר מאונגרנד בא ללמדך שבמשך שבעים שנה צריך ללמוד הסמנים. (אמרי לב גרוס בהקדמה).

רמז נוסף יש במנין הכסף 1705 גי' אדם קדמון אצילות בריאה יצירה עשיה (גי' 1700 ועוד התיבות) עם הכולל.

"כַּאֲשֶׁר צָנַח ה' אֶת מִשְׁה" (לט, א)

ישיבה זה לא אוניברסיטה...

בעל הטורים כותב, ששמונה עשרה פעמים נאמר בפרשה "כאשר צוה ה' את משה", על כל דבר ודבר, וכנגדן תקנו את תפילת שמונה עשרה. פעם נוספת כתוב "כאשר צוה ה' כן עשו" כנגד הברכה הנוספת, ברכת המינים. יש להבין את הקשר בין שני הדברים.

מסופר על יהודי שהציעו לו שידוך עבור בתו. סיפרו לו כי הבחור חזק מאד בלימוד, למדן נפלא, בעל כשרון, מחדש חידושים, אלא שהוסיפו ואמרו כי הוא לא כל כך מיוחד ביראת השמים שלו.

היהודי נכנס אל מרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, שטח בפניו את כל המידע ושאל בעצתו. אמר לו רבי מיכל יהודה: "אני לא מבין בדיוק למה כוננתך באמרך שהבחור לא כל כך מיוחד ביראת השמים שלו, אבל ברצוני לשאול אותך, האם שמעת אם הבחור בא להתפלל תפלת שחרית בישיבה?"

"אמרו לי", השיב האב, "שהוא לא מתפלל בישיבה".

נענה רבי מיכל יהודה ואמר לו: "עליך לברר תשובות לשתי שאלות. השאלה הראשונה: מדוע הוא לא בא להתפלל בישיבה? ישנם בחורים שלומדים בהתמדה גדולה עד השעות המאוחרות של הלילה מתוך ידיעה שיכולים הם לקום לתפילת שחרית בשעה קצת יותר מאוחרת מזו שמתפללים בישיבה, וכמובן מתוך הקפדה שלא להפסיד זמן קריאת שמע. בחורים שכאלו לא מתפללים תפילת שחרית בישיבה כדי 'להרוויח' כמה שעות של לימוד תורה! עליך לברר ביחס לבחור המוצע לך, האם זו הסיבה לכך שאין הוא מתפלל בישיבה, או שיש סיבה אחרת.

השאלה השניה: "הבנו שהוא לא מתפלל שחרית בישיבה. אבל היכן הוא כן מתפלל? האם הוא מתפלל במנין של בני תורה או במנין אחר?"

היהודי הלך לברר תשובות לשתי השאלות וכעבור זמן מה חזר אל רבי מיכל יהודה עם שתי התשובות: א. הבחור לא מתפלל שחרית בישיבה כי בישיבה "סוחבים" את התפילה וזה לא בשביל "העצבים" שלו... ב. לבחור אין כל נפקא מינה באיזה מנין הוא מתפלל, יהא זה מנין של בני תורה או של בעלי בתים, ובלבד שהמנין יהיה מהיר וזריז... ר' מיכל יהודה פנה לאבא ואמר לו: "הבחור הזה חושב שישביה זה אוניברסיטה... הוא אוחז שהוא כמו סטודנט באוניברסיטה... אם אתה מחפש סטודנט שכזה - קח אותו כחתן לבתך!..."

המילה "ישיבה" אינה כוללת בחובה רק לימוד תורה. המילה "ישיבה" כוללת גם דקדוק הלכה, מידות טובות, הקפדה על מצוות שבין אדם למקום, זהירות במצוות שבין אדם לחברו. "ישיבה" היא גם מקום תפילה, ותפילה, נוכח, היא כנגד שמונה עשרה הפעמים של "כאשר צוה ה' את משה!"

המדרגה הגבוהה ביותר בתפילה

כעת אבאר בסייעתא דשמיא את הקשר בין תפילת שמונה עשרה ל"כאשר צוה ה' את משה":

בצלאל ידע לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. כל סודות התורה היו גלויים לו. הוא גם ידע את כל התיקונים הטמונים בכל קרש וקרש, את כל סתרי התורה שבכל אדן ואדן. הוא שלט בכל הדברים הנשגבים והעליונים, השתלשלות העולמות, צינורות השפע, ובקיצור היה בקי בכל סתרי הקבלה...

אבל, כשהוא ניגש לעשות את כלי המשכן בפועל - הוא הניח את כל הידיעות שלו בצד, גזר את כל הסודות וסתרי התורה, ועשה אך ורק "כאשר צוה ה' את משה!" הוא לא עשה שום כלי בגלל שהשכל שלו מבין את סודו, תיקונו ועניינו. הוא עשה את הכלי רק מחמת שכך "צוה ה' את משה".

זו גם המדרגה הגבוהה ביותר שישנה בתפילה: הנה בכל תפילת שמונה עשרה ישנן שלוש עשרה ברכות הכוללות בקשות פרטיות של האדם. הוא מבקש על רפואה, פרנסה, גאולה וכדומה. התכלית האמיתית של כל הבקשות האלו צריכה להיות אחת: לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו. הצדיק האמיתי מבקש רפואה - כדי שיוכל לעבוד את הקב"ה ביתר שאת וביתר עוז. זוהי גם מטרתו היחידה כשהוא מבקש פרנסה וכן את יתר הבקשות.

בבנין המשכן ביטל בצלאל, ביטול מוחלט, את כל ידיעותיו והשגותיו האישיות. הוא בנה כל פרט ופרט מתוך התבטלות מוחלטת לעשות את רצון ה', וכנגד זה תיקנו שמונה עשרה ברכות בתפילה, בהן שומה על היהודי לבטל את "רוחיו" האישיים ולבקש הכל רק כדי שתהיה לו היכולת לעשות ככל אשר צוה ה', ולגרום לו יתברך נחת רוח.

על חנה נאמר: (שמואל א' א, י) "ותתפלל על ה'", ולכאורה צריך להבין מה פשר הלשון "על ה'?" הרי מתאים יותר לומר "אל ה'?" (עיי' בגמרא ברכות לא: מה שדורשת מזה). אפשר לומר שכונת הפסוק לומר שכל תפילותיה של חנה היו למטרה אחת: "על ה'!" אני לא מבקשת על הצער שלי באופן אישי, אלא שידועת אני שכאשר יהודי שרוי בצער - גם השכינה מצטערת עמו, "בכל צרתם - לו צר" (ישעיהו סג, ט), ועל כך אני מבקשת - על צער השכינה!

זוהי דרגה גבוהה מאד: "להחביא" את עצמו לגמרי ולבקש רפואה או פרנסה רק למען שמו יתברך, שתהיה לי היכולת לעשות רצונו ולגרום לו נחת רוח. כך מביא ר' חיים מוולוז'ין ב"נפש החיים" שזוהי המעלה העליונה בתפילה, שאדם מתפלל אך ורק לכבוד ה' יתברך, והכל, הכל: שכל, בריאות, פרנסה, חזרה בתשובה, גאולה וישועה - הכל למען שמו יתברך.

כשאדם זוכה להגיע למדרגה שכזו, נחשב הדבר שהוא מתפלל תפילת שמונה עשרה "כאשר צוה ה' את משה!" (יחי ראיוב).

ובענין זה של ההתבטלות המוחלטת לבורא עולם שמעתי מהרב אלימלך בידרמן שאמר כך: אם רק יחשוב האדם טיפה מן הים ממה שהקב"ה חושב עליו, כבר היה מזמן בשמחה. הקב"ה חושב ומשפיע על כל אחד ואחד בכל רגע ורגע חיים טובים ומאושרים. סוף דבר, הכל תלוי במחשבותיו של אדם, ובמחשבתו הוא מחליט אם להיות עצוב ומדוכא או להרים את רוחו ולהיות בשמחה ולחיות חיים רוחניים ומרוממים.

הנה שתי תיבות אלו 'אני מאמין' נקראים הן בישר הן בהפוך - אם תעביר את האל"ף שבראש תיבת 'אני' לסוף תיבת 'מאמין', ובא לומר שעלינו להיות 'מקשה' אחת של אמונה, הן כשהכל הולך למישרין (ביושר) הן כשהמצב הפוך ח"ו, ובכל אשר הוא פונה הוא נופל ונכשל ל"ע, גם אז יזעק 'אני מאמין'... כי הקב"ה אינו עושה מאומה לרעתו, והכל לטובתו הגמורה.

מעשה באיש כפרי שנכנס לעיר הגדולה, בעודו מהלך ברחובה של עיר ונהנה מכל רגע של התבוננות בבני האדם דרי העיר השונים ממה שהורגל, הגיע האיש בסמוך ל'לוח המודעות', ולנגד עיניו נגלה מודעות גדולות מאוד באותיות של 'קידוש לבנה' המבשרות על קיום משחק 'כדור רגל', החל האיש לשאול מה זה, מי זה, מה עושים שם, ומה מטרת התאספות האלפים ורבבות שמה, מה מרוויחים שם ומה רואים שם, ענו לו, יש שם משחק כדור רגל... ועדיין תמה האיש, מה יש בדבר זה, האם זה מיועד לתשב"ר או רק לקטני קטנים. ענו לו, לא ולא! מיועד דייקא לאנשים מבוגרים בעלי דעת. ועדיין, לא הצליח הכפרי להבין. עד שפקעה סבלנותם של עוברי האורח, וכך אמרו לו: "שמע בני, אי אפשר להסביר למע"כ מה יש שם, תבוא תרגיש תבין... וכבר לא יצטרכו להסביר לך". בבואו מצא תור ארוך הצובאים על ה'קופות' בכדי לזכות לקנות כרטיס, ונעמד אף הוא ככל העם וקנה כרטיס בעד פרוטותיו האחרונות, הגם שלא הבין 'בחייכון וביומיכון' עבור מה הוא נמצא כאן ומה יזכה לראות שם - שהרי לאו בכל יומא הוא נמצא בעיר הגדולה, והרי זה 'דבר האבד'.

משנכנס ל'היכל הגדול, ראה 'פארענצ'עס' גדולים העומדים הכן לקלוט את ההמונים, והנה 'החל המשחק' - באמצע ההיכל מתגלגל כדור הלוך ושוב, וכמה בריונים רצים סביבו ובוועטים בו ימה וקדמה צפונה ונגבה, חלק מהקהל בוכה וחלק שמח, הללו צועקין והללו מצווחין, והיה ה'כפרי' עומד ותמה, מה יש בו באותו כדור המתגלגל שהכל רוצים לחטפו לעצמן, מה ה'יחוס' לזכות באותו כדור פשוט... ולא ידע האיש את נפשו מרוב תדהמה, אך מאחר שהבין את המצב, והבין שאין לו עם מי לדבר כעת על כך, כשכולם 'שיכורים' מהמחזה הנגלה לעיניהם, על כן הסיק מסקנות בעצמו, שכנראה בתוככי הכדור שוכנים אחר כבוד לכה"פ כ-2,000,000 דולר ועל זה כל הרעש הגדול. אמור מעתה, שלא נותר לי אלא לסדר לעצמי איזה דרך ש'כדור' פלא זה יגיע לידי ואהפוך בין רגע לגביר העיירה, בגמר ה'משחק' הבחין האיש שהכדור התגלגל לאיזה חור ונשאר שם, החליט האיש להישאר באולם הגדול עד שיעזבונו אחרון המבקרים, וכך כבר ימצא דרך להביא את הכדור לידו. משנשאר בגפו באולם וכבר התקדם ממקומו עד מקום הכדור הבחין לפתע ששומר הפתח עדיין נמצא באולם, החל לבו לפרפר, מה אעשה אם השומר יתפוס אותי בגניבתו את ה'מיליונים', בוודאי יקרא לשופטים ושוטרים וישליכו אותי הבורה לבית האסורים כל ימי חיי, אך לאידך, חמדת לבבו ל'מיליונים' לא נתנה לו להפסיד הזדמנות כזאת, משהסתפק הנה והנה החליט שעדיף לו להסתכן כי אין הדבר ברור שהשומר יראה וגם אם יראה אולי אצליח לברוח וכו', ובמסירות נפשו רץ, חטף הכדור וברח כל עוד נשמתו באפו... **בדרך** כשמצא איזה מקום מסתור במחתרת מקום שלא יוכלו השוטרים למצאו הוציא הכדור והתחיל לטפל בו, והרי הוא כמרחק נגיעה מאותם מיליונים האמורים לעיל - שבמו עיניו ראה איך שהכל רצים ומשתגעים כדי לחטוף את הכדור לידם... בלב רועד מפחד מהשוטרים - שמא בכל זאת יחפשו אחריו לגודל סכום המעות שגנב זה עתה, יחד עם שמחת הלב על העשירות שנחל היום, נפנה לקיים 'על השחיטה' שחט הכדור ברוב סימנים, ו..אויה, אין כלום בתוככי הכדור, בקושי מעט אויר ורוח... כלום וכלום. בלב כבד יצא לרחובה של עיר, עצר עובר אורח שהיה נראה לו כי אין כל כך מה לחשוש ממנו, קרא לו לצדי הדרכים, וכה אמר לו: שמע נא איש נכבד, את חטאי אספר לך, בתנאי כפול שלא תגלה לאיש, והנני מבטיח לך עבור זה סכום הגון (שהרי ממילא התעשר היום, ומה מקום יש לכמה פרוטות כנגד המיליונים) הנה הכדור נושא המיליונים הגיע ב"ה לידי, אך לא מצאתים כשפתחתיו אולי יגלה מר את אזניי, היכן טמונים הדמים, שמא בלועים המה בדופני הכדור... שחק האיש לשטויותיו של ה'כפרי' אשר עליו אמר קרא 'איש בער ולא ידע, כסיל לא יבין את זאת', על אלו מיליונים כבודו מדבר...

ולענייננו ייאמר, כל העולם כולו רץ ומרדף אחר הקנאה התאוה והכבוד, הכל רודפים ורודפים, על מה... על אויר ורוח... הבל הבלים אין בו ממש, אך העומד מן הצד מדמה בנפשו אם 'חכמים' אלו רודפים אחרי דברים הללו, בוודאי טמונים בהם 'מיליונים'... אמנם אם יתבונן, יתפקח ויראה כי אין בזה יותר מבלון נפוח, כאותו הכדור

שעטפו את האוויר והרוח בעיטוף יפה ונאה, עד שיכולים בני אדם לדמות בנפשם כאילו יש בקרבו איזה מעלה איזה תועלת וכיו"ב.

מספרים שאחד הבוסים באחד המפעלים בארץ, טייל יום אחד במפעל, הוא עבר והסתכל על העובדים, ורצה להראות ש'כוחו וגבורתו מלא עולם', שהוא תקיף, יודע מה להגיד והוא הבוס! כך הוא מסתובב בין העובדים ובוחר אותם. פתאום הוא רואה עובד אחד, עומד ולא עושה כלום, הוא אמר לעצמו - "אני אראה לו מי הבוס".

קרא לו אליו! - "בוא לפה!", המשיך ואמר לאחר שהגיע:

"אתה ברגע זה מפוטר מהמפעל! ברגע זה!", הוציא מכיסו עשרת אלפים ש"ח, נתן לו ואמר "תסתלק מפה, זה הכסף שלך, הפיצויים, עכשיו צא החוצה!". ואכן יצא אותו אדם. לאחר מכן ניגש הבוס לאחד העובדים ושאל אותו "מי זה החצוף שהעפתי אותו מהמפעל? כזה עצלן... לא עושה כלום".

עונה לו העובד - "כבוד הבוס היקר, זה השליח של הפיצה, הוא בכלל לא עובד פה..." תדעו לכם, שאנחנו מסתובבים בעולם ולא תמיד מפנימים את הדבר שיש מנהיג לבירה, מישוהו כאן מנהל את העניינים!

"**אנוכי** ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" - מדוע לא נאמר 'אנוכי ה' אלוקיך אשר בראתי שמיים וארץ'? שהרי קודם הייתה בריאת העולם, ספר בראשית, אם כך למה יציאת מצרים? אלא, וודאי שלהאמין שהקב"ה ברא את העולם כולו זה פשוט, אבל החוכמה היא "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - להאמין שיש מנהיג גם כשאנחנו לא מבינים. עברנו גלות נוראה במצרים, ואנחנו לא אומרים - מה הקב"ה רוצה מאתנו?! אלא עם ישראל המשיכו להאמין שנאמר: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

אומר בורא עולם: "אנוכי ה' אלוקיך", שיא האמונה זה - "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - והמשכת להאמין!

"וְחָשַׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמְּנוֹ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לט, ה)

"דע מה למעלה ממך" - מה שנעשה "למעלה" הריהו "ממך"

בספר 'כרם שלמה' (כאבוב, אדר תשמ"ט עמ' מ"ה. הובא בניצוצי התורה ח"ב) מובא בשם הגה"ק מברעז'אן ז"ע, דאפשר לפרש את הכתוב בדרך רמז, על פי מה שפירש הרה"ק בעל ה'תולדות יעקב יוסף' מפולנאה ז"ע (פרשת יתרו ד"ה נראה דמה שאמר כי אם ליראה, ובעוד מקומות) את דברי המשנה (אבות ב א): "דע מה למעלה ממך" - שתדע שכל מה שנעשה "למעלה" - בשמים, הריהו "ממך", הוא תוצאה של פעולותיך אתה, האדם! כי כפי מעשיך כן נגזר מלמעלה! וזהו, "וחשב אפודתו" - חשב לשון מחשבה, שצריך להיות תמיד במחשבה, "אשר עליו" - כל אשר נגזר עליו, "ממנו הוא כמעשהו" - כי הכל לפי מעשיו של האדם.

"ויעש את מעיל האפד מעשה ארג פליל תכלת" (לט, כב)

מדוע המעיל מכפר על לשון הרע?

נאמר בגמרא מסכת ערכין (דף טז): "מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקב"ה: יבוא דבר שבקול -]פעמוני המעיל נשמעין - רש"י] ויכפר על מעשה הקול.

בבלי יקר (לעיל כה, לא) כתב: לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע על כן היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים, ועל ידי התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה, כי בים נאמר (איוב לח, י-יא) "ואשבור עליו חוקי ואשים בריח ודלתים, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף", וכך נתן הקב"ה אל הלשון חומה ובריח, כמו שאמרו חז"ל במסכת ערכין (טז): "ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות, אחת של עצם ואחת של בשר", ועל זה אומר הקב"ה (תהילים קכ, ג) "מה יתן לך ומה יוסיף לך" איזה עוד שמירה אפשר להוסיף, כדי שלא תהיה לשון רמיה?

כי הרי הלשון "יצא לחוץ ידבר" (תהילים מ, ז) "ישלח חץ שחוט לשונו" (ירמיהו ט, ז) לכל ד' רוחות העולם, ויעבור בריח ודלתים, והיה מן הראוי שילמד האדם מן הים אשר אינו עובר דלתים ובריח, ואינו פורץ גדרו.

וזהו טעם התכלת שדומה לים, כי בהסתכלו בתכלת יהיה נזכר אל הים שדומה לו בצבע, וממילא יתבונן אז במעשה הים וממנו יראה וכן יעשה. (עד כאן מהכלי יקר. ועיין שמירת הלשון ח"ב פט"ו).

ושמעתי מתלמיד חכם אחד שאמר ש"מעיל האפוד" עולה בגימטריא בדיוק "חפץ חיים"!

"ויעשו פעמני זהב טהור ויתנו את הפעמנים בתוך הרמנים על שולי המעיל סביב בתוך הרמנים" (לט, כה)

"איסתרא בלגינא קיש-קיש קריא"

רבותינו אומרים שהרימונים הם רמז על פושעי ישראל, שעליהם נאמר: (שיר השירים ג, ד) "כפלח הרימון רקתך" - אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון" (ערובין יט).

ובדרך צחות אפשר לומר: שלפיכך - "ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים", שכן פושעי ישראל, שעה שעושים מצוה או מעשה טוב, הם מרעישים בכך את העולם... וכמאמר חז"ל במסכת בבא מציעא (פה): "איסתרא בלגינא קיש-קיש קריא". (מאוצרנו הישן ח"ב. טעמו וראו).

"ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו" (לט, לב)

ותכל - שכלתה העבודה מעצמה!

בספר קרבן העני מביא את דברי הזוהר הקדוש (על הפרשה דף רכב): שלומד מלשון הפסוק דכתיב "ותכל כל עבודת המשכן" ולא "וכלתה כל עבודת המשכן", משמע שכלתה העבודה מעצמה! [וכן בבית המקדש כתיב (מלכים א' ו, ז) "והבית בהבנותו" משמע שנבנה מעצמו].

ממשיך הזוהר הקדוש ומסיים: "וכן בכל עבידתא דאיהי קדישא איהו אישתלימת מגרמה" [תרגום: וכן בכל עבודה שהיא קדושה, ויש בה מצד עצמה קדושה, היא נשלמת מעצמה].

מכאן ילמד האדם כיצד יתאמץ בדבר מצוה, אפילו אם נראה לו הדבר מעל לכוחותיו, כי מן השמים יסייעו לו לגמרה. ואילו, האור החיים' הקדוש זי"ע מבאר: "ותכל כל עבודת משכן אוהל מועד" - שירמוז פסוק זה, כי בני ישראל כבר נכספה וגם "כלתה" נפשם לעשות את כל העבודה בתשוקה וכלילות יופי [ותכל לשון כלתה], כדכתיב (תהלים פד, ג): "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'".

"ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחיו ועמדיו ואדניו" (לט, לב-לג)

העוסק במצוה פטור מהמצוה

יש להעיר בסדר הפסוק, שהוא מתחיל: "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד", ואחר כך ממשיך: "ויעשו בני ישראל", ולכאורה היה צריך לומר קודם "ויעשו בני ישראל" ואחר כך "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד"? (וכן העיר בשפתי חכמים).

ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א) הגאון ר' שלמה קלוגר זצ"ל (בעל חכמת שלמה על השו"ע) בספרו 'אמרי שפר', כי הפסוק רומז כאן לדין "העוסק במצוה פטור מהמצוה" (סוכה נו). כי בזמן שעסקו ישראל במלאכת המשכן, הם היו פטורים משאר המצוות כי היו בגדר "עוסק במצווה", ועכשיו, אחרי שהם סיימו את מלאכת המשכן, הם כבר לא היו פטורים, ומעכשיו התחילו לעשות את כל המצוות כפי אשר ציוה ה'.

ומתורצת הקושיא, כי קודם נאמר "ותכל כל עבודת" על מלאכת המשכן, ומה שנאמר "ויעשו בני ישראל" לא נאמר על מלאכת המשכן אלא על כל התרי"ג מצוות, שעד עכשיו היה להם דין של עוסק במצוה פטור מן המצוה, ומעכשיו והלאה הם חייבים.

לא מספיק הבנין החיצוני אלא צריך לדאוג ללב המשכן - השראת השכינה

ב) מהר"ם אלשיך (תורת משה) מתרץ כך: בני ישראל נצטוו במלאכת המשכן על שני דברים, וכמו שכתוב (לעיל כה, ח): "ועשו לי מקדש, ושכנתי בתוכם", שיש כאן ציווי אחד על עשיית המשכן על ידי הבניה של הקרשים והאדנים וכל הכלים. ובנוסף לכך יש כאן עוד ציווי: "ושכנתי בתוכם", ומה שנאמר בתחילת הפסוק "ועשו" הולך גם על ה"ושכנתי

בתוכם", שישראל צריכים לעשות שהקב"ה ישכון בתוכם, ולא מספיק להכין את הבנין החיצוני של המשכן, אלא צריך לדאוג ללב של המשכן, שזו השראת השכינה, וזו בעצם כל המטרה של בנין המשכן שיהיה מקום להשראת השכינה בישראל ותהיה לעם ישראל קדושה.

ואיך ישראל יכולים לעשות שתהיה להם השראת השכינה הרי זה תלוי לכאורה בהקב"ה? אלא, באמת, ההנהגה של הקב"ה כלפינו תלויה במעשים שלנו, אם אנחנו מתנהגים בקדושה ועוסקים בתורה ומתרחקים ממידות רעות של גאווה, תאוה, כעס, קנאה וכו' וקונים מדות טובות, אז השכינה יכולה לשכון בתוכנו. וכך אנחנו מקיימים את הציווי של "ושכנתי בתוכם".

וזהו הביאור בפסוק "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד" - שזה הולך על מלאכת בנין המשכן, ואחר כך אומר הפסוק "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה" - זה לא הולך על מלאכת בנין המקדש אלא הם עשו את רצון הקב"ה וקיימו את כל התרי"ג מצוות, וכך קיימו את הציווי השני.

והנה הפסוק מסיים ואומר "כן עשו", והרי כבר אמר מקודם "ויעשו בני ישראל"? אלא, שכאן כוונת התורה לומר, שהם עשו את כל זה כהלכתו וכמצוותו והיו ראויים להשראת שכינה, ואם כן הם השלימו את שני הדברים שנצטוו עליהם.

משה רבנו הקים את המשכן

ג) תירוץ נוסף ראיתי בספר 'בית אהרן' (רייזמאן) שכתב לבאר, על פי מה שמביא רש"י בפסוק הבא בשם התנחומא (פקודי י"א): "שהיה משה מצטער שלא עשה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה את הקמתו".

ולפי זה הוא אומר, שהתורה רצתה לסמוך את עשיית המשכן לפסוק הבא "ויביאו" שמדבר על חלקו של משה בעשיית המשכן, ופירוש הפסוקים הוא כך: "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו", רוצה לומר 'כן עשו' בני ישראל הכתובים תחילה ויעשו בני ישראל, הם עשו זאת לבדם, אבל משה לא עשה בו שום מלאכה, לכן אומר הפסוק הבא: "ויביאו את המשכן אל משה" - להקיש, שזה היה החלק של משה בעשיית המשכן.

"וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל כְּלָיו קְרָסִיו קְרָשָׁיו בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֹדְנָיו" (לט, לג)

רש"י: לפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים. אמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם? אמר לו: עסק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקק וקם מאליו, וזהו שנאמר (שמות מ, יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו, (מדרש רבי תנחומא).

כל ישראל והשכינה סייעו במשכן

אמר רבי שמעון בן לקיש, חביב משכן יותר ממעשה בראשית, שמעשה בראשית לא נבראו לא בעמל ולא ביגיעה, ולא סייעה בו כל בריה אלא "בדבר ה' שמים נעשו" (תהלים לג, ו). אבל משכן, משה וישראל נתעסקו בו, בצלאל ותלמידיו נתעסקו בו דכתיב "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה'" ואף משה נתעסק בו ואפילו שכינה סייעה דכתיב (שמות טו, יז): "מקדש ה' כוננו ידך". (מדרש הגדול).

העוסק בצרכי ציבור יש לו סיעתא דשמיא מיוחדת

רבי רפאל הכהן רבה של המבורג, היה חייב לשוחח בעניני העיר עם השר הנכרי של אותו גליל, הלה היה שונא ישראל, ועדים נאמנים העידו, כי השר מחכה לו, לעשות בו שפטים ולייסרו...

התאזר רבי רפאל באומץ וגבורה ואמר, חלילה לי מלבגוד בצרכי ציבור בעבור הפחד גם אם ילקני מכות, הרי חי אצא ממנו, וה' ישמור רגלי מלכד.

ויהי כבוא רבי רפאל אל השר, נהפך פתאום לאיש אחר, ובמקום לשפוך עליו את כל חמתו, חלק לו כבוד גדול, ושמע את בקשותיו והפליא עמו טובות יותר מאשר בקש, כי ה' אשר שם בו הרב מבטחו ואשר בידו לב שרים, הטה לבבו עליו לטובה. (זכר צדיק, כץ, מכתב שלישי עמ' ס', הובא במורשת אבות, גרינוולד).

פריז לא תזיק לי!

רבי ישראל סלנטר סיפר בעצמו לתלמידו רבי יצחק בלאזר שבהיותו בפריז החליק פעם אחת ונפל מהמדרגות בגובה רב, כאשר הרימו אותו מעל הארץ כמעט לא היתה בו רוח, וה' עשה עמו נס ולאחר ימים אחדים שב לאיתנו.

כשסיפר רבי ישראל על המעשה, אמר: אנכי לא נפל לבי בקרבי, ולא פחדתי פחד, כי בישיבתי בפריז אין לי שום נגיעה עצמית כי אם רצון ה' יתברך, לכן לא תוכל פריז להזיקני (מורשת אבות. אור ישראל למהר"י בלאזר נתיבות אור עמ' 122).

הישיבה תתקיים על חשבון האמונה בבורא עולם

בזמן מלחמת העולם הראשונה, כשגלו הישיבות שבליטא לעומק רוסיה, היתה קיימת חברה שתמכה בישיבות, פעם בא מפקח מטעם אותה חברה לרבי יוסף יוזל הורביץ הסבא מנובהרדוק, ודרש ממנו לצורך סידור הקיצבה שימסור לו דין וחשבון מהוצאות והכנסות הישיבות.

רבי יוזל לא הסכים לכך, ונימוקו עמו, ישנן הוצאות שאי אפשר לפרסמן, כגון שיחרור תלמידים מהצבא הרוסי, אלא מאי, שאני אערים ואמסור פרטים לא נכונים, הרי יש בזה משום שקר ומרמה, ואם החברה תאיים על הפסקת התמיכה, אינני מתפעל מכך, כי ממה נפשך, אם יתמכו בישיבה תהיה להם הזכות קיום התורה, ואם לאו הרי הישיבה תתקיים על חשבון הבטחון והאמונה בבורא עולם ולא יארע לה כל נזק! (תנועת המוסר ח"ד פרק כ"ג עמ' 336 הובא במורשת אבות).

"וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֲשׂוֹ אֶתָּה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּן עֲשׂוֹ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (לט, מג)

בית מקדש של מטה מכוון כנגד בית מקדש של מעלה

"עשו אותה, כן עשו", הלשון כפול, עיין באור החיים הקדוש שהקשה כן.

ואולי יש לתרץ: בתחילת הפסוק כתוב "וירא משה את כל המלאכה", וכי רק משה ראה? אלא, ידוע שמעשה המשכן ופרטיו רומזים למשכן של מעלה, ומי יודע מה יש למעלה שידע שיכונו בדיוק? רק משה, לכך נאמר "עשו אותה" על עשיה החיצונית שלמטה, "כן עשו" על העשיה הרוחנית, שיצא בדיוק כמו למעלה לכן חזר ואמר "כן עשו", שהיה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

ועל פי זה שמעתי מבארים מדרש פליאה (מדרש זה לא נמצא במדרשים לפנינו וראה ילקוט גרשוני אגדות הש"ס בשו"ת סי' טז אות יג, ח"ג עמ' קעט) שאומר כך: "בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס" (תהלים קמז ב) - "אף על פי שבונה ירושלים ה', נדחי ישראל יכנס". עד כאן. והמילים "אף על פי" אינם מובנים, מה חידוש יש כאן, הרי אם בונה ירושלים ה' ודאי נדחי ישראל יכנס?

ושמעתי מפי הרב הגאון מורנו ורבנו רבי יוסף בבליקי זצ"ל אב בית דין עיר הקודש ירושלים, שמבאר כך: הנה ידוע כי בית מקדש של מטה מכוון כנגד בית מקדש של מעלה (עי' מדרש רבה במדבר ד יג), ואם כן, כשנחרב המקדש של מטה ממילא נחרב מקדש של מעלה, וה' אמר "לא אבוא בעיר" (הושע יא ט) - ה' תובע שנבנה את בית המקדש של מטה, כדי שיבנה עליו בית מקדש של מעלה.

ואמנם אין לנו כל כך זכויות לבנות את מקדש של מטה, אבל יש דין במשנה בסוף בבא מציעא (דף קיז). הבית והעליה של שנים שנפלו, בעל העליה אומר לבעל הבית של מטה שיבנה את שלו, כדי שבעל העליה יבנה עליה את העליה שלו, ובעל הבית טוען שאין לו כסף לבנות, הדין הוא במשנה שבעל העליה יבנה את שתייהם ויגור בשניהם עד שבעל הבית של מטה יתן לו את שלו, ואז יתן לו להכנס, וכל זמן שלא נתן לו את שלו לא יתן לו להכנס.

ומעתה מובן המדרש, בונה ירושלים ה', כלומר, ה' יבנה את בית המקדש של מטה ומעלה כי אין לנו זכויות לבנות, אם כן הדין נותן שה' לא יתן לנו להכנס חס ושלום עד שנשלם בזכויותינו, לזה אמר אף על פי שבונה ירושלים ה' ולא אנחנו, בכל זאת נדחי ישראל יכנס, יתן לנו להכנס...

ויהי רצון שיקויים זה בנו, וה' יבנה לנו את בית המקדש של מטה ומעלה, במהרה בימינו אמן. (קול יהודה למוריני רבי יהודה צדקה זצ"ל).

"וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֲשׂוֹ אֶתָּה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּן עֲשׂוֹ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (לט, מג)

ברכה של בעל ה"שאגת אריה"

כתב רש"י "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו וכו'. ובענין זה של גבורת ת"ח נביא סיפור שהיה עם באלת "שאגת אריה".

בוולוז'ין גר רבי יצחק שהיה בר אבהן, גביר ופרנס הקהילה, לצורך מסחרו הרבה לנדוד בקהילות ישראל, ובכל פעם בשבו ממסעות אלו היה נוהג לתת לאשתו רבקה מתנות.

יום אחד לפני שיצא לדרכו ביקשה ממנו אשתו הצנועה וחכמת הלב, שבמקום התשורות שהוא נוהג להביא, היא מעדיפה שיקנה לביתו 'ש"ס שלם', דבר שהיה נדיר ויקר המציאות באותם הימים. שמע רבי יצחק בקול אשתו, ובאחד ממסעותיו הצליח לקנות ש"ס שלם. אמנם לא כולם מאותו דפוס ולא באותו גודל, גם הכריכות היו שונות, אולם היה זה ש"ס שלם.

כדי לא להחזיק טובה לעצמם, החליטו רבי יצחק וזוגתו שישאלו את כרכי הש"ס לכל מי שחשקה נפשו בלימוד התורה, עד מהרה התפרסם הדבר בעיר, וכל בן תורה שרצה ללמוד היה ניגש לביתם ומבקש כרך מן הש"ס בהשאלה, כאשר גמר ללמוד, היה שב במהירות לבית הגביר ומקבל תמורתו כרך אחר.

מאחר והיה רבי יצחק נוסע לעיניו מסחרו, מינה את אשתו שתהיה אחראית על השאלת הספרים מהש"ס.

לימים הגיע לעיר הגאון ר' אריה יהודה לייב זצ"ל בעל 'השאגת אריה', הוא התבודד באחד מבתי המדרש בעיר ושקד בהתמדה על לימודו, מדי פעם נכנס לבית הגביר רבי יצחק כדי ליטול אחד מכרכי הש"ס והיה משיב את הכרך שהיה ברשותו.

אשת רבי יצחק חשה שלפניה עומד אדם גדול, מגדולי ישראל ממש, על כן הרהיבה עוז בנפשה ואמרה לרב באחת הפעמים שבא לקחת גמרא, אל לו למר להטריח עצמו לבוא לביתנו בכל פעם שברצונו להחליף גמרא, ביטול תורה הוא, אני אשלח אחד ממשרתי הבית בכל בוקר למקום לימודו והוא יביא לכבוד תורתו את הגמרות הנחוצות לו.

סידור זה נמשך במשך תקופה ארוכה, כשנאלץ הרב לעזוב את העיר ניגש אליה וברכה, אני מברך אותך שיולדו לך שני ילדים, אשר יאירו את עיני ישראל, כיון שאפשרת לי ללמוד מן הש"ס שברשותך, בן אחד אני מברכו שיזכה להקהיל קהילות ברבים וילמד את צעירי ישראל את הש"ס, ואילו הבן השני אני מברכו שלא יצטרך לש"ס כי יזכה לדעת את התורה כולה בעל פה. נתקימה ברכת הצדיק, בנה האחד היה הגאון הגדול רבי חיים מוולוז'ין [שנמנה על תלמידי השאגת אריה כפי שכתב בהקדמה לספרו נפש החיים], הקים את אם הישיבות היא ישיבת וולוז'ין, ובנה השני הלא הוא רבי זלמן [המכונה "רבי זלמליה מוולוז'ין"] שהתעלה מעל כל בני דורו כמעט, בידיעת התורה כולה בעל פה. (מורשת אבות).

סוד פסוק ויהי נועם

בבן איש חי (שנה ראשונה פרשת ויגש הלכה ו) כתב בענין "ויהי נועם" וזה לשונו:

פסוק ויהי נועם יש בו כוונות עמוקות ונשגבות וצריך שתכון לפחות בפשוטן של דברים. ויש בזה שתי כוונות: על פי הזוהר (ראה יתרו צג): הכוונה היא: אף על פי שאין אנחנו יודעים לכיון בסוד המצות והתפילות, השי"ת הוא ישלים כוונתינו, ויעלה עלינו כאלו כווננו בכל הכוונות הראויות לכיון, ועל ידי כך מעשינו במצוות ועקימת שפתינו בתפילות, תהיה כווננה לעלות למעלה לעשות פעולתה.

ובסידור רבנו הרש"ש ז"ל (ח"ב דף קטו ע"ב) מבואר שצריך לכיון כך: אם חטאנו וגרמנו לסלק אור הקדושה שנמשכה עלינו על ידי מעשים טובים, הנה אתה האל ברחמיך תכונן ותתקן לאותם מעשים טובים ותחזור להמשיך עלינו אור אותה הקדושה.

שתי כוונות פשוטות אלו יכוין האדם בכל פעם שיאמר פסוק זה קודם כל מצוה ועסק התורה. ויש מדקדקים לכפול בכל פעם פסוק זה כדי לכיון כוונה אחת באמירה ראשונה, וכונה אחת באמירה שנייה, והוא מנהג יפה, משום דבלאו הכי יש טעם לאומרו פעמיים.

"וְהִקְרַבְתָּ אֶת אֱהָרֶן וְאֶת בְּנָיו אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמַּיִם" (מ, יב)

ירחץ עונותיו בדמעות

"אותם" קאי על "אות" ברית קודש, ורוצה לומר, מי שפגם במדת היסוד, ירחץ עונותיו הרשומים לו על מצחו, בדמעות מים (עיין ראשית חכמה שער היראה ט ז) וגם בתורה ותפילה וגמילות חסדים, שכל אלו נקראים מים.

"וַיַּעַשׂ מִשָּׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ בֶּן עֶשְׂה" (מ, טז)

רמ"ח עשיות במלאכת המשכן

כתב רבנו בחיי: זה תשלום העשיות שבסיפור המשכן. ומפסוק: "ועשו לי מקדש" (לעיל כה ח) שבפרשת תרומה, ועד כאן, תמצא רמ"ח עשיות במלאכת המשכן וכליו, אחת לאחת, והם כנגד רמ"ח מצוות עשה שבתורה, ובלבד שתסיר את עשיות אלה הנכר, שאותן עשיות אינן מכלל החשבון, מפסוק: (לעיל לב, א) "קום עשה לנו", עד: (לעיל לג, ה) "ואדעה מה אעשה", וכל השאר תמצאם רמ"ח בכוון. ולפי שישראל אמרו (לעיל כד, ז) "נעשה ונשמע" ובטלו "נעשה" כשעשו את העגל, לכן אותן עשיות שבסיפור העגל יצאו מן הכלל, לפי שאין עבודה זרה במקום יחוד. ועוד הם כנגד רמ"ח איברים שבאדם, כי כשם שהמשכן שקול כנגד העולם וכולל כל העולם, כן הוא כולל כל התורה ברמ"ח מצוות עשה שבה, גם את האדם במאיתם וארבעים ושמונה איברים שבו, ולולא האריכות הייתי מרחיב לך באור בענין זה (קהלת ז, יד): "גם את זה לעומת זה עשה האלוקים".

"וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַמֶּשֶׁבֶת" (מ, יז)

התורה כמקוה מעלה את האדם מטומאה לטהרה

"הוקם" אותיות מקו"ה שהמשכן נקרא אהל. אהלה של תורה ולימוד התורה מטהר את האדם כמי מקוה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל במסכת ברכות (טז). על הפסוק (במדבר כד, ו) "כנחלים נטיו כאהלים נטע ה'": למה נסמכו נחלים לאהלים? לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים, דהיינו תלמוד תורה, מעלים את האדם מטומאה לטהרה. (נחל קדומים).

רמז נוסף במילים 'הוקם המשכן': "הוקם" גימטריא קנ"א שהוא מילוי אהי"ה דההי"ן, (כן כתב באוצרות רמח"ל סוף כי תצא). וראשי תיבות של המילים הראשונות בכל אחד מחמשה חומשי תורה דהיינו ב' של בראשית, ו' של ואלה שמות, ו' של ויקרא, ו' של וידבר, א' אלה הדברים, כולן יחד גימטריא אהי"ה (וכמו שכתב בעל הטורים בתחילת דברים), שהעוסקים בתורה שם אהי"ה עזרם ומגינם. (עונג לשבת גורג'י).

מלאכי השרת עשו משכן למעלה

אמר רבי סימון בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן, רמז למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן, ובעת שהוקם למטה הוקם למעלה, והוא משכן הנער ששמו מטטרו"ן שבו מקריב נפשותיהם של צדיקים לכפר על ישראל בימי גלותם. (במדבר רבה נשא פרשה יב פרק יב).

"וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֶרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (מ, כג)

מעשה נורא עם "לחם הפנים" שהיה בצפת

בספר 'משנת חכמים' למהר"י חאגיז (אות רכ) מביא מעשה נפלא שאירע בימי האריז"ל באחד מן האנוסים שעלה מפורטוגל לארץ ישראל, והגיע לעיר צפת תובב"א, מקום מושבו של האריז"ל, ושמע שם מרב אחד שהיה דורש מענין לחם הפנים שהיה קרב במקדש מדי שבת בשבתו, ונאנח הרב בדרשותיו ונצטער ואמר: "עכשיו בעוונותינו הרבים אין לנו דבר מוכן שיחול השפע גם על הבלתי מוכן". ואותו אנוס כששמע הדבר, הלך בתום לבבו לביתו, וכך צוה לאשתו: "בכל יום שישי תכיני לי שתי ככרות לחם מנופים ביי"ג נפות, ושיהיו נילושים בטהרה ובכל מיני יפוי, ואפויים היטב בתנור בבית, לפי שאני רוצה להקריבו לפני היכל הקדש, אולי יתעשת לנו האלהים ויקבלם ויאכל את העולה ההיא".

וכאשר צוה כן עשתה לו אשתו, ובכל יום שישי היה מוליך את אותם שתי הלחם לפני היכל ה' ומתפלל ומתחנן לפניו יתברך שיקבלם ברצון טוב, ויאכל אותם ויערב לו ויבושם לו, וכיוצא מהדברים האלה היה מתפלל ומתחנן בשעת מעשה כבן המתחטא לאביו, ומניח שם הלחמניות והולך לו.

והשמש היה בא ולוקח את שתי הלחם מבלי דרישה וחקירה מהיכן באו ומי הביאם, ואוכל אותם ושמח בהם כשמחת העני בקציר. ובשעת מעריב כאשר היה בא אותו אנוס הירא את דבר ה' אל ההיכל, וכיון שלא מצא הלחמניות היה שמח שמחה רבה בלבו, והולך לאשתו ואומר לה: "שבח לאל וההודאה לשמו יתברך כי לא בזה ולא שקץ עונות

עני, וכבר קבל ה' הלחם ואכלו חם. למען ה' אל תתשלשי בעשייתם והזהרי מאד, כי הואיל ואין בידינו במה לכבדו ואנו רואים שזה הלחם ערב לו, חובה עלינו לעשות לו נחת רוח". והיה מתמיד והולך ונוהג כן זמן מה.

ויהי היום, ויקר מקרה שרב הקהילה שעל פי דרשותיו הביא אותו האנוס הלחמניות, היה עומד על הבימה בבית הכנסת ביום שישי וחוזר על הדרשה שרוצה לדרוש מחר ביום שבת קודש, והנה הגיע אותו אנוס כמנהגו הטוב עם הלחמניות, וקרב אל ההיכל הקדוש והתחיל לסדר דבריו ותחנונוני כנהוג, ומרוב התלהבותו ושמחתו שהיה בעת ההיא שהביא דורון זה לפני המקום, לא הרגיש שהרב עומד על הבימה, והרב החריש לו והביט וראה ושמע את כל מה שהאיש מדבר ועושה. ואז חרה לרב וגער בו ויאמר לו: שוטה! וכי האלוה שלנו אוכל ושותה? הלא ודאי הוא שהשמש לוקח אותם, ואתה סובר שהאלוה לוקחם?! וזה עוון גדול עליך לתלות עניני הגשמיות באל יתברך שאין לו דמות הגוף ואינו גוף, וכיוצא מדברי מוסר כאלה השמיע הרב לאזניו, עד שבא השמש כמנהגו לקחת הלחמניות.

וכראות הרב את השמש קראהו ואמר לו: "תודה על האמת לפני האיש הזה ותגיד לו על מה באת, ומי היה לוקח הלחמניות שהאיש הזה היה מביא בכל יום שישי אל היכל השם". אזי הודה השמש ולא בוש. ויהי כאשר שמע האנוס הדבר הזה התחיל בוכה ומתחנן לפני הרב, ואמר להרב שימחול לו לפי שטעה מן הדרוש שלו וחשב שמצוה עשה, ועכשיו כפי דבריו לא עשה אלא דבר עבירה בלבד.

והנה בתוך משך הדברים בא לאותו הרב שליח מיוחד מאת הרב האר"י ז"ל, ואמר לו בשם האר"י ז"ל: "לך צו לביתך, כי למחר בעת שתהיה דורש, מות תמות, וכבר יצא הכרוז על זה". וכששמע הרב נבהל מן השמועה הזאת אשר לא טובה היא, והלך אצל האר"י ז"ל שיגיד לו מה פשעו ומה חטאתו. והשיב לו הרב האר"י ז"ל שמעתי לפי שבטלת נחת רוח שהיה לו להקב"ה, שמיום שחרב בית המקדש לא היה לו נחת רוח לפניו כמו באותה שעה שהאנוס הזה היה מביא שתי הלחם בתום לבב ומקריבם לפני היכלו, וסבור היה שהקב"ה קבלם ממנו, ומפני כך שבטלת אותו מלהביא, נגזרה עליך גזירה של מיתה.

וילך הרב הדרשן אל ביתו, ויצו אל אנשי ביתו, וביום שבת קודש בשעה שהיה לו לדרוש, נפטר לבית עולמו, וכמו שהגיד איש האלהים האר"י ז"ל.

"וַיִּכַּס הָעֵנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַכְּבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן" (מ, לד)

לאחר שהאדם עובד על עצמו השכינה שורה עליו

רק לאחר שהמשכן עמד על תילו מבחינת כליו וחפציו, שהוכנו והושמו במקום הנכון, רק אז השרה הקב"ה את שכינתו באוהל מועד. כן הוא הדבר גם בעולמו של האדם הפרטי, רק בשעה שמסיים האדם תפקידו עלי אדמות, כשמגיע לשיא חכמתו ותבונתו וסיים תיקונו, זהו הזמן שנפרד ומגיע זמנו לבקר בהיכל העליון, ולהנות מזיו השכינה.

וכך מצאנו גם אצל יעקב אבינו, שבשעה שהגיע לשיא שמחתו כשנפגש עם בנו אהובו יוסף הצדיק, לאחר כ"ב שנים שלא ראהו, רק עתה הוא אומר: (בראשית מו, ל) "אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך". יעקב - כמו אומר: אם הגעתי למנוחה ולנחלה, לשמחה ולאוויר הגדול, אם העפלתי לפסגת הנעימות והמתיקות של חיי עלי אדמות, זה סימן שהגיע זמני להיפרד מן העולם הזה.

"וְלֹא יָכַל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וַכְּבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן" (מ, לה)

בית המקדש נבנה ע"י המשיח

כי שכן עליו הענן סופי תיבות ינון, וראשי תיבות שכן עליו הענן גימטריה שלמה, ורמז בית שלישי שיבנה על ידי ינון שמו, וה' ברחמיו יאיר עינינו בתורתו תורת חיים. (נחל קדומים).

"וּבְהִעָלוֹת הָעֵנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (מ, לו)

הענן מראה את הדרך

מלמד שנעשה להם הענן תייר גדול, בזמן ששכן חונים, בזמן שנעלה נוסעים. (מדרש הגדול).

"כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם" (מ, לח)

הת"ח צריך להיות "ענן ואש"

הגאון רבי יהודא צדקה זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף" מפרש בספרו "קול יהודה" שהתלמיד חכם הרומז למשכן, עליו לאמץ לעצמו את שתי התכונות שהיו במשכן: ענן ואש.

הענן - שמכסה את המשכן, רומז למידת הצניעות, שהתלמיד חכם צריך להיות תמיד צנוע וענו ומכוסה, כמו הענן.

האש - רומזת לכך שלפעמים התלמיד חכם צריך להיות בבחינת אש, לעמוד בפרץ על משמר חומת הדת.

בתוך הבית אין להסתיר מעשים טובים

אחד מהאדמו"רים היה אומר (ראה העמק דבר בהעלותך ט טו. ושפע חיים): באמת היתה אש על המשכן גם ביום, רק שביום היא לא היתה נראית אלא בלילה. ולמדנו מזה מוסר: "יום" - מסמל את הגלוי, ו"לילה" - מסמל את הנסתר, והקב"ה אומר, כמו במשכן שהיה אש והתלהבות והחמימות של התורה אבל "ענן ה' היה על המשכן יומם" שהאש לא נראתה ביום, כך גם האדם הוא משכן, אבל צריך שיהיה עליו ענן - שיהיה מכוסה שלא יתגאה במעשיו הטובים ובתורה.

וכל זה דוקא במעשיו "ביום" - שהם בגלוי. אבל בלילה - במעשיו שבסתר כשהוא בתוך ביתו, אז - "ואש תהיה לילה בו" - האבא צריך להראות התלהבות ואהבה וחשק לתורה, כדי שהבנים ילמדו ממנו את אהבת התורה. כי אם לא כן, איך הבן ילמד?! אבל בעיני אחרים לא צריך להראות.

עוצמתם של עמוד האש והענן

רבי שמעון בן אלעזר אומר, מנין אתה אומר שכל אותם ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא נצרכו לנר, אלא אפילו נכנס אדם לפנים מן החדר, כמו פנס נכנס עמו עד שעה שחוזר, תלמוד לומר "לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם" - אפילו נכנס לפנים מן החדר עמוד האש מאיר לפניו. (ספרי בהעלותך פ"ק פ"ג).

רבי שמעון בן יוחאי אומר, כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נצרך אחד מהם לא לאור החמה ולא לאור הלבנה בלילה, אלא היו רואים בעמוד הענן, אם האדים - יודעים ששקעה החמה, הלבין - יודעים שזרחה החמה, ומסתכל בחביות ויודע מה בתוכו, בטפיח ויודע מה שבתוכו, מפני ענן השכינה שביניהם, שנאמר "כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם", ואף לעתיד לבוא כן, שנאמר (ישעיה ס, א) "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח", ואומר (ישעיה ס, יט) "לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא יאיר לך, והיה לך ה' לאור עולם", ואומר (ישעיה ס, כ) "לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי ה' יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבלך". (ילקוט שמעוני פקודי רמז תכז).

סיפורו של הסבא מנובהרדוק

רבי יוסף יוזל הורביץ הסבא מנובהרדוק נולד בשנת תר"ח לאביו הדיין רבי שלמה זלמן, בילדותו היה יוסף יוזל שובב, היה מטפס על העגלות ובורח ליערות, הוא היה אמיץ ועז נפש, הכלב של הפריץ אשר הטיל אימתו על היהודים וילדיהם, לא הפחיד את יוסף יוזל, הוא הכריז מלחמה על הכלב, השליך עליו אבנים ופגע בו.

למרות רוחו הסוערת הצליח אביו להכניסו למסגרת לימודים ויראת שמים. בגיל שש עשרה אמר שיעור לפני הבחורים שלמדו בבית המדרש. בגיל צעיר השיאו אביו לבתו של אחד הסוחרים אשר הבטיח לו נדוניה חשובה, זמן קצר לפני נישואיו נפטר אבי הכלה, והוא נאלץ לנהל את העסק של חותנו ולפרנס את האלמנה ושמונת הילדים, הרחיים על צוארו היו כבדים, והוא נשא את העול בעוז ואומץ, זריזותו וחריצותו, אומץ לבו וכישוריו, עזרו לו לנהל את העסק על מי מנוחות, והצליח לפרנס את המשפחה העניפה בכבוד, עול הפרנסה והחובה לדאוג למשפחה, לא מנעו ממנו לקבוע עיתים לתורה והיה אומר שיעור לפני בעלי בתים חשובים ובני תורה. לרגל עסקיו היה מבקר לעיתים קרובות בעיר ממל, הקרובה למקום מגוריו של רבי ישראל סלנטר.

רבי ישראל ראה כי דמותו והליכותיו של אברך צעיר זה מיוחדים, ושאלו למה אתה אץ רץ כל כך, השיב רבי יוסף כי רחיים כבדים על צוארו והוא חייב לפרנס משפחה גדולה.

רבי ישראל הסביר לו כי הטרדה לפרנסת המשפחה אינו פוטרת אותו מלקבוע את עיקר זמנו לתורה. מאז אותה פגישה נקשרו רבי ישראל ורבי יוסף יוזל, ולמדו יחד מסילת ישרים ובשיעור השלש עשרה חל שינוי מהפכני ברבי יוסף.

מאז החליט רבי יוסף לעזוב את חיי שעה סגר את עסקיו והקדיש את חייו לתורה, והיה לומד שמונה עשרה שעות ביממה בעמידה, כדי שלא ירדם. לתקופה בלתי ידועה פרש מכל הבלי העולם, הסתתר בבית הכנסת, לן בעזרת הנשים, התבודד ביערות, טבל בנהרות, בתקופה מסוימת הסתגר בחדר שהקציב לו נדיב לב אחד, יהודי פשוט שעבד כפחח, החדר היה סגור והוא סודר באופן כזה שלא יהיה לו צורך לכא במגע עם אנשים. רבי יוסף יוזל הקים תנועה המונית שנמנו עליה אלפי תלמידים צעירים שהקדישו חייהם לתורה והלכו בעקבות רבם הגדול שהפך לאחד מגדולי תנועת המוסר. (תנועת המוסר ח"ד פרק י').

הציפייה למשיח של החפץ חיים

תלמידו של החפץ חיים הרב ישר מספר בספרו "החפץ חיים חייו ופעלו" (ח"ב עמ' תפ"ו ואילך): באמונתו וציפייתו למשיח דומה שלא היה שני לחפץ חיים, בין צדיקי דורות רבים, דמעות רבות היה מזיל בתפילותיו על דבר המשיח, הרי בכלל מצוה היא לצפות לבואו, חז"ל אומרים במסכת שבת (לא). שביום הדין יישאל כל יהודי, "צפית לישועה?" החפץ חיים אף חיבר קונטרס מיוחד בשם "צפית לישועה" בו הוא מצביע על ערך הצפיה לגאולה ולמשיח. כאשר שמעו את החפץ חיים מדבר אודות המשיח, נדמה היה כי הנה שומעים כבר את פעמי בואו, מדבר היה ברצינות עמוקה כזו, בנעימת בטחון כזו, עד ששוב לא היה אפשר למישהו לפקפק אף כחוט השערה בהנחה שיש להתכונן לקבל במהרה פני גואל ישראל. מפי אורחים שהיו מבקרים אותו היה שואל פעמים רבות אם מדברים בעירם אודות המשיח, אף הכין לעצמו קפוטת [-בגד] שבת מיוחדת כדי לקבל בה פני המשיח, ומזמן לזמן היה מתעטף בה ויושב לחכות, תכופות היה מדגיש, שיותר משאנו רוצים שיבוא, הוא רוצה לבוא, ברם הוא לא יבוא אלא אם כן כל ישראל יחכו ויצפו לו.

עוד מסופר שם (עמ' תצ), שהחפץ חיים היה נוכח בשעה שנציגי הקהילה היהודית בבריסק דליטא באו אל הגאון הנודע רבי יוסף דב סלובייצ'יק זצ"ל, עם כתב רבנות בידם ובקשוהו כי יהיה להם לרב, בתחילה סרב רבי יוסף דב, משום שלאחר עיבו את סלוצק גמר בנפשו לבלי לקבל שום משרת רבנות, אך אז פנה אליו אחד הנציגים ואמר: רבי כיצד הנך יכול לסרב לנו? הלא עשרים וחמשה אלף יהודים מחכים לך! רבי יוסף דב נודעזע ממילים פשוטות אלו, מיד חש אל הרבנית וקרא לה בהתלהבות, הואילי נא והגישי לי מהר את האצטלה ואת השטריימל שלי, נאלץ אני ללכת, עשרים וחמשה אלף יהודים מחכים לי, אסור להניח לעדה כזו של יהודים שתחכה לי.

החפץ חיים שראה את המעשה נאנח אנחה עמוקה ואמר, אם רבי יוסף דב נחפז כל כך, משום שלא היה יכול להרשות לעצמו שעשרים וחמשה אלף יהודים יחכו לו, הגיעו בעצמכם אילו היה יודע המשיח שכלל ישראל מחכה לבואו, הלא ודאי שהיה ממחר לחטוף את אבנטו ואצטליתו ובא במרוצה, ובודאי שלא היה מניח את כלל ישראל בצפייתו, ברם האסון הוא שכלל ישראל אינו מחכה לו, אין אומרים אלא בפה כי מחכים אנחנו לך, אבל באמת אין מקוים, ואין מחכים.

עמוד האש סיבב את המשכן

כיון שראו ישראל את עמוד הענן שוכן על המשכן, שמחו ואמרו עכשיו נתרצה בנו הקב"ה, וכיון שהיה לילה, ירד עמוד האש וסיבב את המשכן והיו רואים אותו כולו שלהבת אש, והתחילו מצטערים ובוכים ואומרים אוי לנו לריק יגענו מה שעשינו והגדלנו נשרף לשעה, השכימו בבוקר וראו עמוד הענן מקיף אותם, מיד שמחו שמחה יתרה ואמרו עדות זו לכל באי העולם שאם ירצו לעשות כזה אינם יכולים, וכל כך למה מרב חיבתו של הקב"ה לישראל, וכן הוא אומר (שיר השירים ב, ג) "בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי". (מדרש הגדול).

משה רבנו כשהשלים את כל עבודת המשכן וכתב על כל פרשה ופרשה "כאשר צוה ה' את משה", נגלה הקב"ה והשרה שכינתו בו וראה אותו וערב לו, כענין שנאמר (מלאכי ג, ד) "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים" אמר כל הכבוד הזה עשה לי בן עמרם והוא בחוץ? ראוי לו ליכנס למחיצה שלי ולהסתופף בצל שכינתי, מיד "ויקרא אל משה".

רבי יוחנן אומר עד שלא הוקם המשכן היתה איבה ושנאה וקנאה ותחרות ומצות ומחלוקת בעולם, אבל משהוקם המשכן ושרתה בו שכנה ניתנה אהבה ואחזה וריעות וצדק בעולם, ומה טעמיה דכתיב (תהלים פה, ט): "אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו". (מדרש הגדול).

דרוש לתענית אסתר

דברי מוסר והתעוררות

י'דוע ה'דבר ו'מפורסם ה'ענין כי בימים האלה בזמן מרדכי ואסתר היתה מחיית עמלק, ועל כן ראו חז"ל לקבוע את יום צום תענית אסתר כדי לעורר לבם של ישראל בתשובה, ובכך ימחה שמו וזכרו של עמלק מן העולם, עד בלתי השאיר לו שריד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. וכך היה בזמן מרדכי ואסתר שידע את כל אשר נעשה בשמים ממעל כי גבר ס"מ שרו של עמלק, מחמת שנהנו ישראל מסעודתו של אותו רשע, ומיד עורר מרדכי את ישראל לשוב בתשובה, והכריז צום בכי ומספד שק ואפר, ובכך התיש כח שרו של עמלק למעלה.

והפליגו חכמים לספר התעוררות אשר עורר מרדכי הצדיק לפני קהל עדת ישראל בצומם, הפלא ופלא, כמבואר בתרגום רבתי, על הפסוק ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וכו' (אסתר ד, א). וכך מתאר התרגום: כאשר ראה מרדכי הצדיק הגזרה שנגזרה ואת האיגרת שנחתמה, קרע בגדיו מלפניו ומאחריו וילבש שק ויתפלש באפר, והרים קולו ואמר: אוי כמה גדולה גזרה זו שנגזרה עלינו שגזרו המלך והמן, לא על חצינו גזרו וחצינו עזבו, לא על שלישינו ולא על רביעינו, אלא על כל הגפן כולה גזרו המלך והמן, לעקור ולשרש כנה מן שרשיה.

וכאשר ראו בית ישראל את מרדכי הצדיק הגדול והחשוב עליהם, כולם נתקבצו ובאו עדיו, עד שהיה קהל וקבוץ עם רב עד מאד, שאין להם מספר. עמד מרדכי על רגליו בתוך הקהל ויען ויאמר: עם בני ישראל, עם אהוב ויקר לפני אביכם שבשמים, הלא ידעתם מה שהיה ולא שמעתם מה שגזר עלינו המלך והמן ולהמית אותנו מעל הארץ, ולהאביד אותנו מתחת השמים, אין לנו מלך שנסמוך עליו גם לא נביא שיתפלל בעדינו, אין לנו מקום לברוח, גם לא מדינה להינצל שמה, בכל מקום ומקום באים עלינו, ובכל מדינה ומדינה שלח עלינו, הננו כצאן אשר אין להם רועה, וכספינה בלב ים אשר אין לה רב חובל, יתומים היינו ואין אב, ובהיותו יונק מתה אמו.

באותה שעה הוציאו הארון בשערי שושן והביאו עליו ספר תורה מעוטף בשק ומתפלש באפר, וקראו בו (דברים ד, ל-לא): "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמת בקולו כי אל רחום ה' אלהיך וכו'".

קם מרדכי על רגליו בתוך הקהל, התחיל ואמר כי ישראל עם קדוש ואהוב ויקר לפני אלהיו, קומו ונראה באנשי נינוה כאשר נשלח אליהם יונה בן אמת הנביא להפוך את נינוה, וכאשר הגיע הדבר אל המלך, קם מעל כסאו והסיר כתר מלכות מעליו ויתכסה בשק ויתפלש באפר, ויצעק בנינוה מטעם המלך וגדוליו לאמר: האדם והבהמה הבקר והצאן, אל יטעמו מאומה ואל ירעו ומים אל ישתו, ויתכסו שקים האדם והבהמה, ויקרבו אל אלהים בחזקה וישובו איש מדרכו הרעה, ומן החמס אשר בכפיהם, וינחם אלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה (יונה ג, ז-ו). גם אנחנו נעשה כהם, נקדש צום ונקרא תענית, אולי יראה ה' בעניינו ולא נאבד, כי אלה הצאן עוללים ויונקים מה עשו.

ואז געו כל עדת ישראל בבכיה וצעקה גדולה ומרה, וגזרו עליהם תענית, וגזרה אסתר המלכה שיצא החתן מחופתו בלבוש שק ואפר, וכן כלה מאפריון שלה בעפר ואפר על ראשה, ושהאדם והבהמה והצאן אל ירעו ואל יטעמו מאומה, והפרישו גם היונקים משדי אמן. ובעת ההיא ביררו מתוך הקהל ומצאו בהם י"ב אלף כהנים, ולקחו שופרות מימינם וספר תורה משמאלם, בוכים בקול מר ואומרים: אנה ה' אלהי ישראל, אלוה סליחות והרחמים, הרי התורה שנתת לנו, והרי עמך אהובך אשר אהבת בטלים מן העולם, ומי יקרא בספר התורה הזה, ומי יזכיר שמך, הלא השמש והירח יחשכו אורם, שהרי המה לא נבראו אלא בשביל ישראל. והיו הכהנים והעם נופלים על פניהם ואומרים עננו,

עננו מלכינו עננו. והשופרות היו תוקעים ותבקע הארץ לקולם, וכל עדת ישראל קהל רב ועוללים ויונקים עמהם עוננו אחריהם בקול מר, חננו ה' חננו, עד שבכו כל צבאות השמים, ונתעוררו אבות העולם מקבריהם בחברון.

וגם אסתר הצדקת צמה שלשה ימים לילה ויום, ותלבש שק ואפר, ודמעתה על לחייה, ודפקה שערי שמים בתפלה ובמרר בכייתה. כה אמרה בתפלתה: אתה הוא האל הגדול אלהי אברהם יצחק ויעקב ואלהי בנימין אבי, לא לפי שטובה אני בעיניך, באה אני לפני המלך הטפש הזה, אפס על עמך ישראל שלא יאבדו מן העולם, כי בעבור ישראל בראת העולם כולו, שאם ישראל יאבדו מן העולם מי יאמר לפניך "קדוש קדוש קדוש" בכל יום ג' פעמים? וכמו שהצלת את חנניה מישאל ועזריה מתוך ככשן האש, ואת דניאל מתוך גוב האריות, כן תציל אותי מיד המלך הטפש הזה, וגמול עמי חן וחסד בעיניו.

בדמעות אמרה אסתר הדבר, ובתחנונים סדרה תפלתה, בבקשה ממך שומע תפלה, בעת הזאת אשר גלינו ונתרחקנו מארצנו ובעונותינו מסרתני שיתקיים בנו מקרא שכתוב ונמכרת שם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קונה. אם חטאו האבות מה חטאו הבנים? אם נכלה, מי יהיה מודה לפניך? והטף, אם חטאו ועוו, מה עשו יונקי שדים יושבי ירושלים שמסרת בניהם לשחיטה כצאן לטבחה.

זכור לאברהם אהובך אשר נסיתו במסה ומצאת את לבבו נאמן לפניך, והתחזק בדברך כאיש אכזרי על בנו יחידו, ושלח שמאלו על צוארו, ובימינו אחז את המאכלת לשחוט את בנו לקרבן אשה ריח ניחוח לפניך וצדקתו תעמוד לפניך לסמכנו ולתמכנו בצרה הזאת, ותבע עלבונינו מן המון, ונקום נקמתנו מן בן המדתא אשד קנה אותנו כצאן לטבחה, ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור, ואתה הוא האל המושיע ומכניע זדים הכריעהו והכניעהו, ולא תהיה תקומה למפלתו. עזור נא את אמתך אשר נשארתי יתומה בלי אב ואם ומשולה לענייה שואלת מבית לבית, כן אנכי שואלת רחמים מחלון לחלון. ועתה ה' הצליח נא לאמתך הענייה הזאת, ואלה צאן מרעיתך מן הצר הצורר הזה, כי אין לך מעצור להושיע ברב או במעט. ואתה אבי היתומים עמוד נא לימין היתומה הזאת אשר בחסדך בטחה, ותנה אותי לרחמים לפני המלך, ושלח מלאך הרחמים לפני ויכנס עמי חן וחסד ורחמים. וזכות אברהם יכנס עמי, ועקידת יצחק יזקוף אותי, וחסד יעקב תתן בפי, וחינו של יוסף הצדיק על לשוני, וימינך זורועך ואור פניך תסעדני. רחום וחונן נקראת ארך אפים ורב חסד ואמת, נושא עון ופושע שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצוותיו לאלף דור, פדינו והצילנו ותוציאנו לרויה.

ג' צומות צמתי לפניך, מכאן ואילך מה אוכל עוד עשות? ויכולה הייתי לצום ד' או ה' ימים ולא צמתי אלא ג' ימים לעומת ג' ימים שהלך אברהם אבינו לעקוד את יצחק בנו על גבי המזבח לפניך וזכרת עמו הברית, לזכור להם עקידת יצחק אביהם סבל צרתם, לגמול אליהם כרוב רחמך וחסדיך.

זכור עוד ג' צומות אלו לעומת הג' ימים שהתציבו בתחתית ההר הכהנים והלויים וישראלים, ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, ופדינו מהצרה הזאת ויפול בשחת אשר כרה, וילכד ברשת אשר טמן לרגלי חסידים, וידום המרגזי הזה, כי לא שכחת ההבטחה שהבטחתנו, (ויקרא כו, מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וכו'.

ותשא עוד אסתר את קולה ותצעק צעקה גדולה ומרה, ודמעתה על לחייה, ותחר גרונה מצעקתה ועיניה חשכו מדמעותיה ותאמר: כל ישראל אחי ורעי הנאהבים והנעימים לפני אביכם שבשמים, בקשו עלי רחמים לפני בעל הרחמים השומע תפלות לעתות בצרה, פדה בשלום נפשי וכו' כי ברבים היו עמדי, אתם עוללים ויונקים המעונים מלובשים שקים ויושבים באפר, צעקו ובכו לפני אלהינו שבשמים אולי יחונן ה' צבאות ולא נאבד, כי שומע אל אביונים ה' ואל אסיריו לא בזה, כי לא בזה ולא שיקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע, כי אל שומע תפלות ותחנונים אתה, ברוך אתה ה' שומע תפלה ע"כ.

הנה אלה עמודי עולם התאמצו לעמוד בפרצן של ישראל לקדש צום ולקרוא תענית ובדברים המרים הממררים נפש כל שומען להשיבן מדרכם הרעה להתיש כח שרו של עמלק למעלה כאמור.

והוא הטעם לצום תעניתנו עתה להרבות סליחות ותחנונים, לשפוך שיחה ולדרוש סליחה מאת האל החונן המרבה לסלוח, על אשר הגברנו במעללינו הרעים כחו של שרו של עמלק. והן עתה בכח סגולת תעניתנו, אולי נוכל נכה בו ונגרשהו ממרום שבתו, עד נוקבא דתהומא רבה. וזה היה טעם חסידים הראשונים אשר לא הספיק להם בצום יום י"ג הוא לבדו וצמים ג' ימים לילה ויום, לכפר מאשר חטאו על הנפש באשמות ומעילות וגבר עמלק, להפילו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, כי הזמן ימצא עזר כנגדם מועד נפילתו בימי המן הרשע נין עמלק. (חמדת ימים ח"ב פורים פ"ב ז-ג).

ולפיכך מוטל על ראשי עם קודש לאסוף אליהם קהל עדתם בימי הצומות, וביותר ביום צום תענית אסתר הבא לפני ימי הפורים, להזהיר את עם הקודש עם ישראל לבל יכשלו אל גיל כעמים חלילה, ולעבור על התורה והמצוות בכמה דברים המרגילים לאדם לערוה של תורה, אם כה היה עון פשעם של ישראל בימי מרדכי ואסתר באכילה ושתיה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ויזנו אחרי בנות הערלים.

כאשר חכמים הגידו במדרש רבתי דאחשוורוש (אסתר רבה ז, יג) ואעתיק את דבריהם כי טובים להשיעין ז"ל: א"ר יצחק נפחא, המן הרשע בעלילה גדולה בא על ישראל, הדא הוא דכתיב (אסתר א, ה) ובמלאות הימים האלה עשה המלך וגו'. ואין העם האמור כאן אלא ישראל. אמר המן לאחשוורוש: אלהיהם של אלו שונא ומה, העמד להם זנות, ועשה להם משתה, וגזור עליהם שיבואו כולם ויאכלו וישתו ויעשו כרצונם. כיון שראה מרדכי כך, עמד והכריז עליהם ואמר להם: לא תלכו לאכול בסעודתו של אחשוורוש, שלא הזמין אתכם כי אם ללמד עליכם קטגוריה כדי שיהיה פתחון פה עם מדת הדין לקטרג עליכם לפני הקב"ה, ולא שמעו לדברי מרדכי והלכו כולם לבית המשתה.

א"ר ישמעאל: ח"י אלף וחמש מאות הלכו לבית המשתה ואכלו ושתו ונשתכרו ונתקלקלו. מיד עמד שרו של עמלק והלשין עליהם לפני הקב"ה ואמר: רבנו של עולם עד מתי תדבק באומה זו שהם מפרישים לבכם ואמונתם ממך? אם רצונך אבד אומה זו מן העולם, כי אינם באים בתשובה לפניך. א"ל הקב"ה: תורה מה תהא עליה? אמר לפניו: רבנו של עולם תסתפק בעליונים וגם השוה דעתו למחות את ישראל. באותה שעה אמר הקב"ה לעמלק אומה שבשבילה הרבתי אותותי ומופתים לכל הקמים עליהם לרעה, אשביתה מאנוש זכרם, מיד אמר הקב"ה לשטן הבא לי מגילה ואכתוב עליה כליה. באותה שעה הלך השטן והביא לו מגלה, ויכתוב עליה. מיד יצאתה התורה בבגד אלמנות ונתנה קולה בככי לפני הקב"ה, וגם מלאכי השרת צעקו לקול בכייתה ואמרו לפניו: רבש"ע, אם ישראל בטלים מן העולם אנו למה אנו צריכים בעולם, שנאמר הן אראלם צעקו וגו', כיון ששמעו חמה ולבנה כך אספו נגהם.

באותה שעה רץ אליהו ז"ל בבהלה אצל האבות ואצל משה בן עמרם, אמר להם: עד מתי אבות העולם תרדו בשינה ואין אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרויים בה? כי חמה ולבנה וכוכבים ומזלות ושמים וארץ וכל צבא המרום בוכים במרר ואתם עומדים מנגד ואינכם משגיחים? א"ל מפני מה? א"ל מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשוורוש, ובעבור זאת נגזרה עליהם גזרה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם. אמרו לו אברהם יצחק ויעקב, אם הם עברו על דת הקב"ה ונחתם גזרתן, מה אנו יכולים לעשות? חזר אליהו ז"ל אמר למשה, אי רועה נאמן, כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזרתם לבלתי השחיתם, מה תענה על הצרה הזאת? כי באו בנים עד משבר. אמר לו משה רבינו ע"ה: כלום יש אדם כשר באותו הדור? א"ל יש ושמו מרדכי. א"ל לך והודיעו כדי שיעמוד הוא בתפלה משם ואני מכאן, ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה. א"ל, רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כליה, א"ל משה, אם בטיט היא חתומה, תפלתנו נשמעה ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא. אמר ליה בטיט היא חתומה. אמר ליה, לך והודע למרדכי. מיד הלך למרדכי. ה"ד ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. ע"כ.

לכן גם אנחנו נתאסף כל אחד בבית מדרשו להקהיל הרבים ביחד כולם באהבה כלולה לשפוך שיח לפני בורא עולם, ותחילה וראש נעשה וידוי ותשובה גדולה, ואחר כך נקרא כל התהלים בכוונה עצומה עם שבעה כורתי ברית, וכן לומר דברי כבושין ומוסר חוצבי להבות, ואחר כך נעשה תפילת המנחה ונדע דאגרא דתעניתא דצדקתא ועל כן ראוי שכל אחד יתן צדקה פדיון אכילתו ביום התענית ויקבל על עצמו איזה גדרים וסייגים לעבודתו יתברך. ועל ידי זה נכין את עצמנו לכבוד יום הקדוש יום הפורים שבו קיבלנו גם כן את התורה שבעל פה, ובלי ספק העושה כן מרוצה הוא לפני אבינו שבשמים ותקובל תשובתו. ע"ד. (חמדת ימים ח"ב פורים פ"ב אות ו).

הכנה לתענית אסתר

שלשת ימי הגבלה

שלשת הימים שקודם הפורים, שהם י"א, י"ב, י"ג באדר, הם דוגמת שלושת ימי הגבלה שבהם עמדו ישראל לפני הר סיני באחדות אחד באהבת אמת. שהרי בפורים נאמר (אסתר ט, כז): "קימו וקבלו". ודרשו חז"ל שבועות (ט). קיימו מה שקבלו על עצמם בהר סיני. ובגמרא שבת (פח). הדור קבלוה בימי אחשוורוש. נמצא שקיבלו את התורה שוב מאהבת השי"ת. נמצא ששלושת הימים שקודם פורים הם דוגמת שלושת ימי הגבלה שהיו קודם מתן תורה. וכן הגיד הרבי ר' יצחק זצלה"ה מווארקא זי"ע (שם משמואל תצוה עמ' קנט), שימים אלו הם דוגמת שלשת ימי הגבלה, והם הכנה לפורים.

סוד התענית שגילה המגיד למרן הבית יוסף

מרן הבית יוסף, רבינו יוסף קארו זי"ע, זכה שמלאכי רום יתגלו אליו ויסברו אזנו בסודות התורה והבריאה. ויהי בליל י"ג באדר נגלה המגיד למרן ויאמר לו:

הלא לך לדעת כי ביום הפורים מותר לשתות יין ככל שירצה האדם. ומפני שסמא"ל והנחש הרשע דרכם להכניס שמחה בלבבות בני אדם, ולתת בלבם לאכול ולשתות ואחר כך הוא עולה ומשטין, לפיכך קבעו חכמים להתענות בערב פורים, וזהו סוד התענית בכדי להכניע כוחו של השטן מלהשטין. כי ע"י התענית בערב פורים מראים כל ישראל כי שמחתם ושתיית היין בפורים אינו כדי להשלים תאותם, אלא משום שכך ציוה לנו בוראנו לשמוח ביום זה, לפיכך מקדימים ישראל להתענות קודם הפורים. (מגיד משרים אור י"ג אדר השני).

לסתום פי המקטרגים

רבי לוי יצחק מברדיצ'וב זי"ע, סניגורן של ישראל בעל "קדושת הלוי" היה אומר: פעמיים בשנה אנו צמים ואוכלים, בפורים קודם צמים בתענית אסתר ואחר כך אוכלים. וביום הכיפורים הפוך אוכלים בט' בתשרי וצמים ב" בתשרי, וזה לסתום פי המקטרג שביום הפורים אומר אחרי שצמו התחילו לאכול, לכך ביום הכיפורים קודם אוכלים ואחר כך צמים להראות לו שצמים גם אחרי האכילה. וביום הכיפורים הוא מקטרג ואומר: אחרי שאכלו ומילאו בטנם התחילו לצום, לכן מראים לו שביום הפורים צמים קודם ואחר כך אוכלים ובכך נסתם פי המקטרג מיניה וביה.

ממשיך הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע לבאר את התפילה שאנחנו אומרים "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו", על פורים ויום הכיפורים. כי בפורים קודם מתענים ואחר כך משתה ושמחה, וביום הכיפורים להיפך, קודם בערב יום הכיפורים מצוה להרבות באכילה ושתייה, ואחר כך מתענים. וזה מה שאנחנו מתפללים: "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו". כי בערב יום הכיפורים השטן מקטרג על ישראל שעסוקים באכילה ושתייה, מראים לו על "מאחרינו", שיביט על יום המחרת שהיהודים יתענו ויתקדשו מחר, מערב עד ערב. בפורים שוב בא השטן לקטרג על ישראל שהם שמחים, אז מראים לו את "ומלפנינו", שיסתכל על התענית של יום האתמול. (קדושת לוי ליקוטים חדשים ליוה"כ ד"ה והסר שטן).

תענית אסתר יום מסוגל לרחמים וישועה

כתב בספר קב הישר (פרק צו בסופו) שיום זה דתענית אסתר מסוגל מאד להזכיר זכות מרדכי ואסתר, וכל מי אשר נצטרך לבקשת רחמים וישועה, יפנה עצמו ביום זה של תענית אסתר, ויאמר תחילה מזמור כ"ב שבתהלים "על אילת השחר" - שדרשוהו חכמים (מגילה טו): על אסתר המלכה. אחר כך יערוך תפילתו וישפוך שיחו לפני ה' על בקשת צרכיו. ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו ה' ויפתח שערי רחמים לתפלתו, כי תקובל ברצון.

גודל קדושתה של אסתר המלכה

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות (אסתר ה, א). אמרו חז"ל (מגילה יד): בגדי מלכות מיבעי ליה, אלא שלבשתה רוח הקדש. ורבינו החיד"א בספר חומת אנך (מגלת אסתר אות טז) כתב בזה"ל: אפשר שכאשר מסרה עצמה על קדושת ה' הוסיפה קדושה על קדושתה והוסיפה להתקדש בכל אבריה, כמו שפירש הרב מהר"מ אלשיך זכרונו לברכה (עי' בפירוש האלשיך מדבר כה, ז), המוסר עצמו על קדוש ה' מתקדש בכל אבריו, ולכן זכתה שלבשתה רוח הקודש. ואפשר שמלבד שתוכה קדש באור פנימי, זכתה לאור מקיף עליון אשר הקיפה מכל צדדיה ונראה שנתלבשה בכוחו עכ"ל.

עוד כתב רבינו החיד"א (שם אות יח) בשם רבי אליהו הכהן זי"ע בספרו 'אורה ושמחה', על מה שאמרו בילקוט שמעוני (מגלת אסתר ס' תתנו) כי אחשוורוש היה מוכה בסוורים, וכיון שנכנסה אסתר בא גבריאאל והטה ראשו של אחשוורוש, כלפי אסתר ונתרפא, וזהו אומרו (אסתר ה, ב) "ויהי כראות המלך את אסתר המלכה נשאה חן בעיניו" שענינו של אחשוורוש נתרפאו, ולכן ויושט לה את שרביט הזהב לקרבה יותר אצלו בהיות שנתרפא בראותו אותה.

ימי הפורים דרוש א'

נס פורים

ענין הצרה הגדולה שהיתה בימי אחשוורוש והמן הרשע, ומאידיך את התשועה הגדולה שעשה לנו ה' יתברך ע"י שחזרנו בתשובה

אין מי שיודע לספר לשון הרע כמו המן הרשע

איתא בגמרא (מגילה יג:) "ישנו עם אחד" (אסתר ג, ח), אמר רבא אין מי שיודע לספר לשון הרע כמו המן הרשע, התחיל המן לקטרק ולומר: "ישנו עם אחד וכו' ודתייהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שווה להניחם, שאוכלים ושותים ומבזים את המלך, שהרי אם זכוב נפל לתוך כוס היין של אחד מהם הוא זורק את הזכוב וממשיך לשתות את היין כאילו לא קרה כלום, ואילו אם אדוני המלך היה נוגע בכוס היין של אחד מהם (שאו היין הוא יין נסך ונאסר) הוא שופך את היין ושוטף את הכוס במים שלוש פעמים ואחר כך שם בו יין ושותה. יוצא אדוני המלך שאתה מאוס בעיניהם יותר מן הזכוב". ולכן אמר לו המן לאחשוורוש "בוא ונגזור עליהם כליה". אמר לו אחשוורוש "ירא אנכי פן יעשה לי אלוהיהם כמו שעשה לקודמי, לפרעה, לסיסרא ולסנחריב". אמר לו המן, "כל אותם דברים היו כשהיה בית המקדש קיים והיה הקדוש ברוך הוא רצוי להם, אבל עתה הוא כועס עליהם. ולא עוד אלא שעתה כבר הוא זקן ואינו יכול לעשות כלום, שהרי כבר עלה נבוכדנצר והחריב את ביתו ושרף היכלו והגלה את ישראל מעל אדמתם ולא עשה לו כלום, והיכן הוא כוחו וגבורתו? כיוון שאמר כן, הסכימו אחשוורוש וכל יועציו לכלות את ישראל, וכתבו אגרות וחתמו עליהן וכו'".

אחשוורוש שונא היה לישראל יותר מהמן

אומר המדרש רבה (פרשה ז אות ט) אחשוורוש היה שונא לישראל יותר מהמן הרשע, והיה מוכן לתת להמן את טבעתו כפיקדון, כדי לדעת בוודאות שאכן יהיה אחראי להריגת היהודים, והגמרא (מגילה יד.) מביאה משל למה הדבר דומה? לשני בני אדם שהיו להם שדות. אך לשניהם היתה בעיה, האחד באמצע שדהו היה עומד תל גדול של עפר ולא מצא מקום היכן לפנות אותו. לשני לעומת זאת היתה בעיה אחרת, היה לו בור באמצע השדה ולא מצא עפר למלאות אותו. יום אחד כאשר עבר בעל התל ליד שדהו של בעל הבור וראה את הבור חשב לעצמו מי יתן והיה לי בור זה, מוכן אני לקנותו אפילו בדמים מרובים כדי להתפטר מתל העפר שבשדה שלי. עמיתו בעל הבור אשר אף הוא עבר יום אחד ליד התל חשב לעצמו הלוואי שהיה לי תל כזה והייתי מכסה בו את הבור, מוכן אני לשלם כסף רב עבור תל זה. לימים נפגשו זה עם זה, אמר בעל הבור לבעל התל "אנא, מכור לי את התל שברשותך ואשלם לך כסף טוב". אמר לו בעל התל "קח אותו בחינם וכמה שיותר מהר!" כך כשבא המן אל אחשוורוש והציע לו עשרת אלפים כיכר כסף כדי לקנות את עם ישראל מהמלך ואז יכלה בהם, אמר לו אחשוורוש, "הכסף נתון לך, טול אותם בחינם ותעשה זאת כמה שיותר מהר!".

ומפני מה היה אחשוורוש שונא את היהודים כל כך? אומר רבי יונתן אייבשיץ שדרך המלכים באותם ימים שהיו מתייעצים עם חוזה הכוכבים כפי שמתואר באריכות בספר של יוסף בן גוריון, ואף אחשוורוש היה סקרן לדעת מי ימלוך אחריו על כיסאו. לכן שאל את החוזים בכוכבים אשר אמרו לו כי תחתיו ימלוך יהודי. הבין אחשוורוש כי בוודאי באמצע ימי מלכותו ימרדו בו היהודים ויקחו ממנו את כסאו ועל כן נכנסה בלבו שנאה חזקה עליהם והיה מחפש הזדמנות להורגם. והנה כאשר בא המן בהצעת השמד נתמלא שמחה כי הלוא זה הרגע שכל כך ציפה לו. מיד נתן את טבעתו להמן כדי שיזדרז לקיים את הגזירה. שנאה זו כלפי היהודים ליוותה אותו עד לרגע שבו אמרה לו אסתר (אסתר ז, ד) "כי נמכרנו אני ועמי" ואז הבין שהיא יהודיה, ואם כן גם דריווש בנה שימלוך תחתיו הוא בנו שנחשב ליהודי כי אמו יהודיה. או אז נהפך ליבו, ואת אש השנאה שבערה בליבו הפנה כנגד המן הרשע. (יערות דבש ח"א דרוש יז ד"ה אבל הענין).

"ויסר המלך את טבעתו"

הגמרא (מגילה יד.) ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא, גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירום למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב, כתב בספר ברית כהונת עולם (מאמר הסתר אסתיר פ"ו) וז"ל: גדולה הסרת הטבעת בהיות הנס מתלבש בעולם הטבע, ואפילו הכי יוסר כיסוי הטבע ויתראה מה שלפנים ממנו, וזה 'מחזיר למוטב' ודאי יותר מבחינת מ"ח נביאים ושבע נביאות שהיתה בחינות הנבואה (שלהם) ממה שלמעלה מן הטבע לגמרי, ע"כ. כי עיקר ה'גדולה' במי שמוצא את הקב"ה בתוככי הטבע ומגלהו בתוך ההעלם שבעולם זה נחשב כמי שיחזר למוטב.

אין אפשרות להשמיד את כל היהודים

במדרש רבה (אסתר ז) מביא משל לעוף שקנן על שפת הים, עלה הים והציף את קנו, מה עשה? התחיל ממלא פיו מים ונותן לתוך החול וחוזר וממלא פיו חול ושופך אל הים, בא חברו ונעמד על ידו. אמר לו העוף "אני נשבע שאיני זו מכאן עד שאני הופך את הים ליבשה ואת היבשה לים". אמר לו חברו "שוטה שבעולם! לא יעזור לך כלום!" כך, "ויבקש המן להשמיד את כל היהודים" (אסתר ג, ו). אמר הקדוש ברוך הוא "רשע מרושע! אני בקשתי להשמידם ולא יכולתי", שנאמר (תהילים קו, כג) "ויאמר להשמידם לולא משה בחרו עמד בפרץ לפניו", ואתה מבקש להשמידם? חייך, כל מי שיבוא להלחם בישראל הוא נוטל את שלו מתחת ידיהם". כלומר, שילך כפרה עליהם.

בלילה ההוא נדדה שנת המלך - מלכו של עולם

"בלילה ההוא נדדה שנת המלך" (אסתר ו, א). איתא בילקוט שמעוני (תתרונו) נדדה שנתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כשראה את ישראל בצרה. ויש לשאול וכי יש שינה לפני הקדוש ברוך הוא והלא כבר נאמר (תהלים קכא, ד): "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל"? אלא בזמן שישראל שרויים בצער ואומות העולם בשלווה, כביכול נראה כאילו הקדוש ברוך הוא ישן ואינו משגיח עלינו, שנאמר (תהילים מד, כד) "עורה למה תישן ה'", אותו לילה ליל פסח היה וכל ישראל היו שרויים בתענית, ובמקום לומר את ההגדה של פסח בשמחה, אמרו סליחות ושלוש עשרה מידות של רחמים בבכי וצעקה. ובזוהר הקדוש (פרשת בא דף מ ע"ב) נאמר, כי בשעה שיושבים ישראל בליל פסח ומספרים ביציאת מצרים וקוראים בהגדה של פסח, באותה שעה מזמין הקדוש ברוך הוא את מלאכי השרת וכל פמליא של מעלה, ואומר להם "לכו שמעו מה מספרים בני על הנם שעשיתם להם ביציאת מצרים". ואז כל המלאכים מתכנסים והולכים לפקוד את בתי ישראל ושומעים איך ישראל מודים ומשבחים לקדוש ברוך הוא, וחוזרים ובאים אל הקדוש ברוך הוא ומודים לו על העם הקדוש שיש לו בארץ ששמחים בישועת ה', ובאותה שעה כביכול מוסיפים עוז וגבורה לקדוש ברוך הוא.

ואילו בלילה ההוא שהיה ליל פסח, נשמע במרום קול בכייתם של עשרים ושניים אלף תינוקות של בית רבן באמירת סליחות ותחנונים כשהם חוסים בצילו של מרדכי. עמד השר של התורה וצווח לפני כיסא הכבוד, בכה והתחנן, ולקולו נזעקו כל מלאכי השרת ונתנו קולם בבכי כמו שנאמר (ישעיה לג, ז) "הן אראלים צעקו חוצה, מלאכי שלום מר יבכיין". אמרו לפני הקדוש ברוך הוא "רבנו של עולם! אם ישראל בטלים חס ושלום אנו למה נצרכים בעולם"? וכל צבא השמים חרדו ולכשו שקים, ועלתה שוועתם לשמי מרומים. באותה שעה אמר להם הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת "מה אני שומע, קול גדיים וכבשים"? אמרו לו "רבנו של עולם, לא קול גדיים וכבשים אתה שומע אלא קול קטני עמך בית ישראל, תינוקות של בית רבן השרויים בתענית, והמן הרשע רוצה להוליכם לטבח". מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא, וכביכול היה בוכה עמהם. והעיר את כל חמתו על המן האגגי ומיד הפך עצתו וקלקל מחשבתו, שנאמר (תהילים ו, ט): "סורו ממני כל פועלי און כי שמע ה' קול בכי".

"בלילה ההוא נדדה שנת המלך" - ליל הסיוטים של אחשוורוש

באותו הלילה נדדה גם שנת המלך אחשוורוש וככל שניסה להירדם והתהפך מצד לצד לא הצליח. כיון שבא המלאך הממונה על השינה היה מעיר אותו בכל פעם שנעצמו עיניו. וכשהצליח מעט להירדם, כתוב במדרש (אסתר רבה ז) הראו לו משמים בחלומו את המן שנוטל חרב להורגו ונבהל וצווח בשנתו "הצילו!". הוא הקיץ משנתו בבהלה והתחיל להרהר במחשבתו, האם באמת יש לי אויבים כמו המן שמתנכלים לי להרגני, האם לא יהיה מי שיגלה את אוזני על כך? התחיל שוב לחשוב, אולי בעבר היה מישהו שהיטיב עמי להצילי מיד רשעים אכזרים הזוממים לרצוח אותי ולא גמלתי לו טובה, ולכן נמנעים עתה מלגלות את אוזני? אמר לסופריו הביאו את ספר הזיכרונות לקרוא ולראות מה שעבר עליו. פתחו את הספרים ומצאו מה שהגיד מרדכי על בגתן ותרש שרצו להרוג את המלך. אחד מסופרי המלך הממונים על הספרים היה שמשי בנו של המן. כשראה שהספר נפתח במקום זה לא רצה לקרוא שם והיה הופך

את דפי הספר. אך בכל מקום שהפך, עשה הקדוש ברוך הוא נס והיה נמצא הסיפור הזה של בגתן ותרש. לקח שמשי עט ורצה למחוק את הדברים, בא המלאך גבריאל וכתב את הדברים מחדש, עד שהאיץ בו המלך שיקרא, ולא היתה לו שום ברירה אלא לקרוא את המעשה הזה על בגתן ותרש. כששמע המלך את הדברים, הבין שיש בהם קשר למחשבות שחשב קודם, שמא יש אדם שהציל אותו ממוות והוא לא השיב לו על כך טובה כראוי. מיד החליט אחשוורוש להשיב טובה למרדכי היהודי. שאל המלך את נערו "איך יתכן שלא השבנו למרדכי היהודי טובה עד עכשיו?" כיוון שראו הנערים את המן שבא באותה שעה אל חצר מלך, הראו באצבעם על המן ואמרו "הרבה חשבנו מה השכר הראוי לתת למרדכי ולא היינו יכולים בגלל המן אשר מנע מאתנו לתת כבוד למרדכי". באומרם כן היו חוששים שמא המן ישמע אותם, וכל רגע היו פוזלים לכיוונו של המן. שאל אותם המלך "על מי אתם מסתכלים שם? מי בחצר?" אמרו לו "הנה המן עומד בחצר". אמר המלך "מה יש להמן לעשות בחצר ארמוני בשעה כזאת? כנראה אמת הדבר מה שראיתי בחלומי ולא בא זה בשעה זו אלא להרגני!". מיד קרא המלך להמן ושאל אותו "איזו גדולה וכבוד כדאי לתת לאיש אשר המלך חפץ ביקרו?". חשב המן כי בודאי המלך מתכוון אליו, ומרוב תאוות הכבוד שהיתה לו העז לבקש בקשה נועזת, "ילבישוהו בבגדי מלכות, ישימו לראשו את כתר המלך, וירכיבוהו ברחוב העיר על הסוס שרכב עליו המלך". כששמע המלך שהזכיר המן שיקחו את הכתר, הביט אליו בפנים זועפות, הוא נזכר בחלום הלילה וכעס מאוד. הבחין המן בטעותו ושינה את דיבורו מיד ואמר, ונתון הלבוש והסוס, ויקראו לפניו "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו", אך לא הזכיר את הכתר. מיד אמר המלך להמן "רוץ ועשה כן למרדכי היהודי, כי חייב אני לו טובה גדולה על כך שהצילני מן המוות ועשה זאת עוד היום לפני המשתה כדי שכשנגיע למשתה של אסתר אוכל לספר לה כי השבתי טובה למרדכי על הטובה אשר עשה לי". באותה שעה נבהל המן, חרד ורגז, עיניו חשכו, ושיניו זו לזו נקשו. קל להבין את ההלם של המן אשר היה רודף כבוד בצורה מבהילה ושכל עושרו וקניניו רוב בניו וגדולתו אינם שווים לו בכל עת אשר הוא רואה את מרדכי שאינו כורע ומשתחוה. והנה עכשיו צריך הוא בעצמו לחלוק כבוד גדול למרדכי, שנוא נפשו, אשר רק לפני רגעים ספורים היה בדעתו לבקש מן המלך לתלותו. ניסה המן להתחמק "מי זה מרדכי?" אמר לו המלך "מרדכי היהודי". אמר המן "יש הרבה יהודים אשר שמם מרדכי". אמר לו המלך "היושב בשער המלך!".

או אז ניסה המן לשדל את המלך בדברים, שניתן למרדכי פרס אחר, אך כל דבריו לא רק שלא הועילו לו אלא החריפו יותר ויותר את מצבו. אמר המן למלך "אדוני המלך, האיש הזה אשר אמרת לי לכבדו הוא שונאי בנפש ואתה מבקש ממני לנשאו ולגדלו עלי? אנא מלכי! אל תעשה אותי לצחוק בכל המדינה, אני אתן לו עשרת אלפים כיכר כסף, או יתמנה מושל על כל המדינות, ויקבל את כל המכס ואת כל המיסים שלהם לרשותו, אבל כבוד כזה שאני ארכיבהו ברחוב העיר אל תעשה לו".

אמר לו המלך "אל תפל דבר מכל אשר אמרת תעשה לו גם את זה, וגם את זה".

אמר לו המן "אדוני המלך, אני מוכן שהספרים והאגרות ששלחנו לכל המדינות להרוג את היהודים יתבטלו, ורק הכבוד הזה אל תעשה לו".

אמר המלך "גם את זה תעשה שכל האגרות יתבטלו, וגם הכבוד ינתן לו".

המשיך המן לבקש מהמלך שלכל הפחות ילכו בניו במקומו ושם יכריזו וירוצו לפני מרדכי. אמר לו המלך "אתה ואשתך וכל בניך תהיו עבדים למרדכי אשר הציל אותי ממוות, ואין גבול לגמולו הטוב. תמהר עכשיו ואל תבטל דבר אחד מכל מה שדברת!".

כשראה המן כי אין מנוס, נכנס לבית גנזי המלך בקומה שחוחה ובפה מעוות, וראשו מלא צער ויגון, ושפתותיו רועדות ועיניו חשוכות ולבו דווה עליו ובגדיו קרועים וחגורתו פתוחה ושיניו נוקשות זו לזו. לקח המן משם את בגדי המלך אשר לבש ביום הראשון להמלכתו כפי שנצטווה ויצא משם ביגון גדול. הוא הלך אל אורוות הסוסים ולקח משם את הסוס הראשון, היפה מכולם, שהיה מקושט בתכשיטי זהב, והטעין על כתפו את כל בגדי המלך. וכך בא לו אל מרדכי. כיוון שראהו מרדכי, רעדה אחזתו, אמר לתלמידיו "אין הרשע הזה בא לכאן אלא להרגני, אינני רוצה שתמותו גם אתם בגללי לכן ברחו מכאן מהר". אמרו לו "לא נעזוב אותך, לחיים ולמוות". באותה שעה עמד מרדכי בתפילה בחשבו כי זוהי התפילה האחרונה בחייו. בינתיים ישב המן להמתין עד שיסיים מרדכי את תפילתו. כשסיים אמר לו המן "במה הייתם עוסקים לפני שבאתי?" אמר לו "בפרשת קמיצת העומר שהיו מקריבים בבית המקדש ביום ט"ז בניסן כדי שיהיה מותר לאכול את התבואה החדשה". (ע"פ ילקוט מעם לועז).

אמר המן: "בא קומץ קמח שעורים שלכם ודחה את עשרת אלפים ככר כסף שלי" אמר לו המן "ממה היתה עשויה קמיצת העומר, מכסף, מזהב או אולי מיהלומים?" אמר לו מרדכי "זהו קומץ של קמח שעורים שמקטרים אותו על גבי המזבח". אמר המן "בא קומץ קמח שעורים שלכם ודחה את עשרת אלפים ככר כסף שלי". ואז אמר למרדכי "עמוד מרדכי הצדיק! מימות אבותיכם נעשים לכם נסים גדולים, ועתה קום ולבש את בגדי המלכות שאני נותן לך ותן כתר מלכות בראשך ורכב על הסוס הזה כי כן ציווה המלך לכבדך". מיד הבין מרדכי שהקדוש ברוך הוא הפך את הגלגל על המן. ויאמר להמן "הלוא אני לובש שק ואפר וכל גופי ושערותי מכוסים בעפר ואיך אלבש כתר של המלך ולבוש מלכות הרי לא כבוד המלכות בכך, לכן איני לובש עד שאסתפר ואתרחץ לכבוד המלכות". הלך המן לחפש בלן ולא מצא משום שאסתר גזרה באותו יום על כל בתי העסק: והחנניות לשבות כדי שיראו כולם את הכבוד הגדול של מרדכי והשפלתו של המן. לכן היו גם בתי המרחצאות סגורים, ולא היו בהם מים חמים. בלית ברירה הסיק וחימם המן מים במו ידיו, חגר חלציו; שטף את גופו של מרדכי וסך אותו במיני שמנים טובים. לאחר מכן הלך המן לחפש חנות של מספרה ולא מצא.

אמר לו למרדכי, מה נעשה והרי כל המספרות סגורות. אמר לו מרדכי להמן "רשע, וכי אינך יודע להיות ספר?! והרי עשרים ושתיים שנה היית ספר בכפר קרצום". כששמע זאת המן, נאלץ להביא זוג מספריים מביתו ולספר את מרדכי. בעודו מספר את שערותיו של מרדכי, נאנח המן מצער. אמר לו מרדכי "מדוע אתה נאנח?" אמר לו המן "אוי לי שהייתי איש גדול ונכבד מכל השרים והפרתמים, וכיסאי היה למעלה מכיסאותיהם, ועתה ירד כבודי לשפל מדרגה כזו, ונעשיתי בלן וספר". כשהזמין המן את מרדכי לעלות ולרכוב על הסוס, אמר לו מרדכי "תשש כוחי מרוב התעניות שהתענית ואיני יכול לעלות בכוחות עצמי". התכופף המן והציע למרדכי שיעלה על גבו, ומשם יעלה על הסוס. כשעלה מרדכי על גבו בעט בו בעיטה הגונה כמו שצריך. אמר לו המן "הרי כתוב בתורתכם (משלי כד, יז) 'בנפול אויבך אל תשמח'!?", אמר לו מרדכי "במה דברים אמורים? בישראל, אבל בשונאי ישראל נאמר (דברים לג, כח) 'ואתה על במותימו תדרוך'. ונתן לו שוב בעיטה חזקה כיאות. (ע"פ ילקוט מעם לועז).

"ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו"

היה מרדכי רוכב על הסוס והמן הולך רגלי, ועשרים ושבע אלף נערים של בית המלך הולכים עמו, וכוסות של זהב בימינם וגביעי כסף בשמאלם, ואבוקות של אור הולכים לפניו, וגם הם מכריזים ביחד עם המן "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" (אסתר ו, יא). והיה מרדכי מקלס ומשבח את הקדוש ברוך הוא (תהילים ל, ב) "ארוממך ה' כי דליתני, ולא שמחת אויבי לי". ותלמידיו של מרדכי היו אומרים (שם, ו) "זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קודשו, בערב ילין בכי ולבוקר רינה". והמן היה אומר (שם, ז) "ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם". ואסתר היתה אומרת (שם, ט) "אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן". וישראל אומרים (שם, יב) "הפכת מספדי למחול לי". והנה, בדרכם עברו ברחוב שהיתה גרה שם בתו של המן. כששמעה את קולות התהלכה יצאה אל המרפסת. היא חשבה לעצמה כי בוודאי אביה הוא הרוכב על הסוס והקורא לפניו הוא מרדכי. מה עשתה? היא מיהרה אל השירותים לקחה משם את הכלי שבו היו מי הביוב והצרכים ושפכה אותו על ראש המן ועל בגדיו. נשא המן עיניו לראות מי עשה לו כך ונבהל לראות שזוהי בתו. וכשראתה הבת שזרקה את העביט שופכין על ראש אביה ולא על מרדכי הפילה עצמה מן המרפסת ומתה, כמו שכתוב (אסתר ו, יב) "והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש". אבל - על בתו שמתה, וחפוי ראש - בגלל עביט השופכין ששפכה עליו. ולמה נאמר "נדחף" משום שהיה לו ריח רע מהעביט שופכין ואז כולם דחפו אותו. (ע"פ ילקוט מעם לועז).

סיפר לאשתו זרש ולאזהביו את כל אשר קרהו"

לאחר הכבוד הגדול שנעשה למרדכי היהודי לא גאה ליבו ולא רפו ידיו מן התפילה, שב מיד לשקו ולתעניתו. ואדרבה, כעת כאשר הוא לבדו יצא מן הסכנה ראה לנכון להתפלל ולהעתיר יותר בעד עם ישראל כולו שעדיין שרוי בסכנת קיום גדולה. ואכן, באותה שעה גורלית שבה ישבה אסתר במשתה היין השני עם אחשוורוש והמן, היה מרדכי מתפלל ונתקבלה תפילתו ברצון. לעומת זאת, המן בחוזרו לביתו, לא ניסה ללמוד לקח ממה שקרה. הוא סיפר לאשתו זרש ולאזהביו את כל אשר קרהו, כלומר שחשב כי הכל דרך 'מקרה', כולל מה שנעשה בלן וספר, וכל ההשפלות שספג. הוא טען, שיועציו אשמים בדבר והכל בא בגלל עצתם הנבערה למהר לבוא אל המלך ולבקש ממנו לתלות את מרדכי ועל כן באה עליו כל הצרה הזאת. ואם לא היה משכים ללכת אל המלך כאשר יעצוהו, לא היה המלך גוזר עליו מה שגזר. ועכשיו עליו לעבור לסדר היום וככוחו אז כן כוחו עתה להמשיך במדיניות החיסול והכליה חס ושלום של עם ישראל. ולא הבין ולא ידע כי הכל מונהג על ידי השגחה פרטית מבורא עולם, המשגיח ממכון שבתו על עמו ונחלתו, כדברי דוד המלך "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת" (תהילים צב, ז).

כששמעו אוהביו את דבריו, אמרו לו כי לא נכון הדבר, אלא יש כאן בודאי השגחה מאת האלוקים על היהודים, שנאמר "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו, לא תוכל לו כי נפול תיפול לפניו" (אסתר ו, יג).

במילות התשובה של אוהבי המן, הם רמזו לו עצה אחת שיכולה אולי להצילו "כי נפול תיפול לפניו" (אסתר ו, יג). כי היהודים הם אנשי חסד ומלאים רחמים, פעמים אף על שונאיהם. לכן יעצו להמן שיגש אל מרדכי ויפול לפניו בבקשת סליחה, ואז יתהפך דינו לטובה. אלא שבשמים לא רצו להעמיד את מרדכי בניסיון כזה. לכן בעודם מדברים עמו הגיעו סריסי המלך והבהילו את המן אל המשתה אשר עשתה אסתר. כך לא הספיק המן ליישם את עצת אוהביו, ולא עוד אלא שהלך עם בגדיו המטונפים עליו וכולו מדיף ריח צחנה מה שגרם להבאשת כבודו ביותר בעיני המלך, הגיע המן אל המשתה כשהוא מבוהל ומטונף, גם המלך היה מבובל מן הלילה הקשה שעבר עליו ומכל מאורעות היום, ישבו המלך והמן במשתה אשר הכינה אסתר והפיגו צערם על ידי שתית יין עד אשר שבה אליהם רוחם. (ע"פ ילקוט מעם לועז).

דע לך שהמן צורר אותך מאוד מאוד ומתכנן להרוג אותך ולשלוט במקומך

כשראתה אסתר את אחשוורוש כשהוא כבר שמח וטוב לב הבינה כי הנה הגיעה שעת הכושר המתאימה לדבר על ליבו בעניין הגזירה אשר גזר המן. מיד הרימה קולה בככי ובדמעות שלישי ואמרה למלך "איזו שמחה יכולה להיות לי ממלכותך אחרי שמכרת אותי ואת עמי לאיש צר ואויב, להשמיד, להרוג ולאבד. מילא אם היינו נמכרים לעבדים ולשפחות הייתי מחרישה, אך כאן מדובר בהשמדה גמורה חס ושלום". המלך, שלא ידע את מוצאה של אסתר ומאיזה עם היא, שאל בכעס "מיהו זה ואי זה הוא אשר מלאו ליבו לעשות כן"? הצביעה אסתר על המן ואמרה (אסתר ז, ו) "איש צר ואויב המן הרע הזה"!!!

דע לך שהמן צורר אותך מאוד מאוד ומתכנן להרוג אותך ולשלוט במקומך. ואמת הוא החלום אשר חלמת בלילה, ומשמים הראו לך את האמת עוד באותו יום שהמן העיז לבקש לעצמו בגדי מלכות וכתר מלכות וסוס אשר רכב עליו המלך. רק איש אשר תאוות השלטון בוערת בליבו ויש לו תכונות לשבת על כיסא המלכות, רק איש כזה מסוגל לבקש דבר כזה. מלבד זאת, הוא זה אשר היה בעצה אחת עם בגתן ותרש, ומאז שראה כי אני ומרדכי סיכלנו את עצתם וגילינו לך את מזימתם, נהיה הוא צורר לי ולמרדכי, כי אנו מפריעים לו להרוג את אדוני המלך, לכן גזר להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים".

כששמע המן את הדברים, נתמלא פחד וחרדה. ואף על פי שהיה דיפלומט גדול ופוליטיקאי ממולח והיה יכול להמציא כל מיני תרוצים והצטדקויות שלא ידע שאסתר יהודיה וכו' וכו', בכל זאת במעמד זה לא היה מסוגל להשיב דבר מרוב בהלתו. (אסתר ז, ז) "והמלך קם בחמתו ממשתה היין אל גינת הביתן" לנשום מעט אויר צח להפיג את כעסו וגם להשתחרר מעט מריח הצחנה של המן. מה עשו מלאכי השרת? נידמו לפניו כבניו של המן, והתחילו לעקור מן הגינה של המלך שושנים ופרחים ולהשליכם ארצה, וכן עקרו עצים ממקומם.

שאל אותם המלך, מדוע אתם הורסים לי את הגן? אמרו לו "אבא שלנו המן ציוה אותנו לעקור את העצים מגינת המלך ולנטוע אותם בגינת ביתו". שב אחשוורוש בכעס אל משתה היין, והנה הוא רואה את המן עומד לבקש על נפשו. מה עשה המלאך מיכאל? היה דוחפו על אסתר שהיתה צועקת "אדוני המלך הרי הוא רוצה לכובשני לפניך". אמר המלך "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית?! אוי לי מבפנים ואוי לי מבחוץ. בניך השחיתו עצי גינתי בחוץ, ואתה באת לכבוש את המלכה בביתי. וכמו שדיברת על ושתי רע כדי שאהרוג אותה, כן אתה חושב להעליל על אסתר עלילות כדי שאהרוג אותה". שמע המן את הדבר הזה, ונפלו פניו. מיד בא השר חרבונה [ויש אומרים שבא אליהו הנביא בדמות חרבונה] ואמר, "אדוני המלך, גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי, עומד בביתו של המן גבוה חמישים אמה". מיד צווה המלך לתלות את המן על העץ אשר הכין למרדכי ככתוב (אסתר ז, ח): "ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי". כן יאבדו כל אויביך ה'. (ע"פ ילקוט מעם לועז).

ימי הפורים דרוש ב'

מעלת ימי הפורים

יום פורים הוא חלק מיום הכפורים

מעלת ימי הפורים רבה וגדולה, ובזוהר הקדוש (תקוני זוהר דף נו ע"ב) משמע שקדושתו גדולה מקדושת יום הכיפורים, שהרי תלה את יום הכיפורים שהוא דומה לפורים. וידועים דברי הגר"א (הובאו דבריו בפחד יצחק פורים ענין ח אות א), כי בכל המועדים דרשו רבותינו חציו לה' וחציו לכם, וביום הכיפורים כולו לה', שאין בו לא אכילה ולא שתיה, אלא כל היום קדש קדשים לה', ואף על פי שהוא יום טוב כמאמר הגמ' (תענית ל:): לא היו ימים טובים וכו'. וביום פורים להיפך, אין חציו לה' וחציו לכם, אלא כולו לכם, שכל היום אדם עסוק בקיום מצוות היום ובאכילה ושתיה, והטעם לכך, שאת חציו לה' של פורים, השלמנו כבר ביום הכיפורים, ומה שאוכל כעת זה ה'חציו לכם' של יום הכיפורים, נמצא שיום פורים הוא חלק מיום הכיפורים וקדושתו רבה מאוד, ואפשר להגיע בו למדרגות נעלות.

והרה"ק רבי יחזקאל משנאווא זי"ע, כתב בספרו דברי יחזקאל (פורים עמ' נג), שיום הכיפורים היא רק כ-פורים, כי ביום הכיפורים רק הכהן הגדול השיג את הקדושה הזאת, ובפורים יוכל כל איש מישראל להשיג הקדושה הזאת.

עוד אומרים בשם הרה"ק מפשיסחא זי"ע - שידוע שפורים - כיום כיפורים, ומה בכל זאת ההבדל, בפורים מתחפש היהודי לגוי והריהו שותה לשכרה, ואילו ביום הכיפורים מתחפש הגוי ליהודי ומתעטף בטלית ובא לבית הכנסת. (אוצר הפרפראות פורים עמ' רמד).

אור הפורים גדול מאד ואפילו לעתיד לא יתבטל

אמרו רבותינו (מדרש משלי פרשה ט, ב), שלעתיד לבוא כל המועדים יתבטלו חוץ מפורים, כיון שביום פורים יש את האור הגדול הזה, ואור זה גם בימות המשיח לא יתבטל, וביאור הענין הוא, שבכל חג יש אור השייך לבחינה של אותו חג, ולא שיתבטלו האורות של שאר המועדים, אלא שלעתיד לבוא עם ישראל יעמדו במדרגות נעלות, למעלה מן האורות של המועדים, עד שאותם אורות לא יהיו נחשבים, בבחינת 'שרגא בטיהרא מאי מהני' [-אור של נר בצהרי היום מה הוא מועיל], אבל האור הזה של הפורים, גם לעתיד יהיה אור גדול, ולכן לא יתבטל לעתיד לבא.

חג הפורים הוא כללות כל המועדים

החיד"א בספרו "דבש לפי" (מערכת פ אות ב) כותב שחג הפורים כולל בעניניו את כל המועדים כולם, שבו נעשו ניסים כעין כל החגים. כיצד, בפסח הוציאנו מעבדות לחירות, אף בפורים הוציאנו ממות לחיים. חג הסוכות הוא כנגד ענני כבוד, אף בפורים נכנסו תחת כנפי השכינה כמו שכתוב (אסתר ח, יז) "ורבים מעמי הארץ מתיהדים". בראש השנה ספרי חיים ומתים נפתחים, אף כאן היו נתונים בסכנה אם לחיים אם למות וכו'. ביום הכיפורים הקב"ה מחל לעם ישראל על עוון העגל. ובפורים נמחל להם מה שעבדו עבודה זרה. חג שבועות הוא יום מתן תורה, ובפורים הדור קבלוה מרצון. ונרמז בר"ת פורי"ם, פסח, וסוכות, ראש השנה, יום הכיפורים, מתן תורה.

היצר הרע בהגיע זמנים גבוהים מבלבל את דעת שנעסוק בזוטות

בפולין היו רגילים לומר, כי מדרך הגנבים להסתובב ברחבי הנמל, מקום אשר עשירי עם מהלכים כשבאמתחותיהם כסף וזהב לרוב, הללו היו משליכים מטבע על הארץ, ובשעה שהיה העשיר מתכופף להגביהו והיה מסיח דעתו לרגע מאוצרותיו היו הגנבים בורחים עם האוצר הגדול בידיהם. ואמרו על כך ש'קונץ' זה מועיל רק למי שאינו יודע מערמימות הגנבים, כי המכיר בנכליהם נזהר ביותר שלא ללכת אחרי מחזות שוא ואינו מסיח דעת כלל ונשארים שאוצרותיו בידו. כך היצר הרע בהגיע זמנים גבוהים הריהו משליך 'מטבע' לבלבל דעת להיות עסוקים בזוטות להסיחנו מן העיקר שלא ננצל כראוי את הזמנים ושלא נעמוד בתפילה לפניו, אין לנו אלא להכיר בנכלותיו ולהזהר ממנו עד מאד.

מיתוק הדינים

ביום פורים נעשה מיתוק הדינים הקשים מעל עם ישראל, על ידי הבינה העליונה, הנקראת 'מי' בגימ' נ' שערי בינה, שמתקה את הדינים, וזה הנס הגדול שהיה בפורים, ודבר זה חוזר בכל שנה ושנה בימים אלו. ומילת "פרים" (חסר ו) רומזת לזה, שהיא אותיות פ"ר - י"ם, והיינו פ"ר דינים קשים שבהם מכים את הרשעים, והם מנצפ"ך, ה' אותיות הסופיות שעולים בגי' פ"ר, וזה נמתק ביום הזה על ידי הבינה העליונה הנקראת י"ם.

והנה פ"ר, הוא חמש גבורות מנצפ"ך, ואם נחלק אותו לחמש - כל אחד יעלה נ"ו, שזה 'דין' אחד, ובדרך כלל הנהגת העולם היא ע"י דין, בכל השנה - הקב"ה מנהיג את העולם בדין אחד - נ"ו אחד. ובראש השנה, שהוא יום הדין הגדול והנורא, אז הוא מנהיג אותו בשני דינים פעמיים נ"ו, וזה רמוז במה שאומרים בתפילת ר"ה "תן פחדך" שעולה גימ' קי"ב, פעמיים נ"ו.

וכעת ביום פורים, נמתקים כל הה' גבורות, ה' פעמים נ"ו. והובא בשער הכוונות (ענין פורים דרוש א), לכיין אותם בכרכה האחרונה שמברכים על המגילה, "האל הרב את ריבנו, והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו, והנפרע לנו מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו." חמש פעמים נ"ו, ובכל פעם מכוונים אל אות אחת מן מנצפ"ך, ובוה מכים את הרשעים, וממתקים כל הדינים מעל עם ישראל.

גם אצל אלישע הנביא ראינו ענין הפ"ר דינים הללו. במלכים (ב ב, יט) מסופר על מי ירחו שהיו מרים, ואלישע הנביא המתיקם על ידי שלקח צלוחית חדשה ושם בה מלח, והשליך את המלח למים ונרפאו המים, ונהפכו לטובים ומתוקים, ועל ידי זה יכלו אנשי ירחו להשקות את שדותיהם, וקראו המעיין על שמו 'מעייין אלישע'. והיו שם נערים קטנים שהיו מנוערים מן המצוות ריקים ופוחזים, שהיו מוכרים מים בעיר, וכעסו על אלישע על שקיפח את פרנסתם, והיו מלעיגים עליו ואומרים לו: 'עלה קרח - עלה קרח', ובאו שני דובים מן היער, ואכלו מהם מ"ב נערים. ובגמרא סוטה (מז). איתא למ"ד שהיה שם נס בתוך נס, ולא היו שם לא דובים ולא יער, ונברא יער במיוחד כדי להעניש אותם, ואף שהקב"ה מוחל על כבודו מכל מקום על כבוד הצדיקים אינו מוחל, ובשביל זה אף ברא בריאה חדשה.

ובעלי הסוד ביארו בזה (עי' אורות הש"ס סוטה מז: בשם הרה"ק מרוז"ן), שלא היו שם לא דובים ולא יער כלל, אלא, עונשם בא על ידי הדינים הקשים שעל ידם מענישים את הרשעים כנ"ל, וזה רמוז שם בפסוק, דובים - כתוב שם בכתיב חסר 'דבים', והוא בגי' נ"ו, ויצאו שני דבים - פעמיים נ"ו, מן היער, 'יער' הוא בגי' פ"ר, שהם הפ"ר דינים דמנצפ"ך, ויצאו שני דינים מן הפ"ר ואכלו את מ"ב הנערים.

נחזור לענין, המן הרשע היה אוסטורלוגוס גדול [-חווה בכוכבים], וכל מעשיו היו מכוונים כנגד העולמות העליונים, 'והפיל פור' על עם ישראל, ורצה לשלוט בעם ישראל על ידי שיכניסם בדינים הקשים. וידוע שעם ישראל נרמזים באות ו' דשם הוי"ה, שהוא כנגד בן הזכר העליון שהוא בחינת ישראל. ו'הפיל פור' היינו שלקח אות ו' שהיא בחינת ישראל והכניסם בתוך הפ"ר דינים, ונהיה 'פור'. אבל לבסוף 'ונהפוך הוא', הקב"ה בחסדיו הגדולים השפיע לאות ו' (לישראל), שפע גדול מאימא עילאה, על ידי חמשים שערי בינה, ונתמתקו הדינים מעם ישראל, והרשעים הוכו שוק על ירך על ידי הדינים הקשים.

כל הפושט יד נותנים לו

דע, כי מעלת יום הפורים גדולה מאוד, שהוא יום עצום ומסוגל לקבלת התפילות לכל מה שיבקש האדם, כמאמר הגמ' (בב"מ עח:): 'כל הפושט נותנים לו', כל מי שמבקש - נענה.

כתב הפלא יועץ (טברסקי פורים עמ' קח) כי יום פורים קדושתו רבה מאוד, כי בכל הימים לא כל תפילה ראויה להתקבל, אבל בפורים כל המתפלל בכוונה תפילתו בוקעת רקיעים ומתקבלת, ורמוז לדבר "ובבאה לפני המלך" (אסתר ט, כה) שהתפילות באות לפני המלך.

ובענין זה, היה רגיל האדמו"ר מגור, לתאר בכל שנה על שלחנו הטהור כמה גדול היום הזה, להתקבל בו כל אשר יבקש האדם. והיה מספר את המעשה הבא, כי בזמן הבעש"ט הקדוש, היתה מרשעת אחת שהיו באים אצלה והיתה לוקחת בשכרה חמש מאות דינרי זהב, והיה איזה יהודי אחד עשיר, שנתפתה לילך אצלה ולקח עמו הכסף הדרוש. והנה בדרכו לשם, שמע צעקות נוראות מאיזה בור גדול, וראה שם משפחה שלימה עם ילדיהם, אשר שמו אותם בשבי, על שחייבים כסף למושל עבור חכירות, וכשראה אותם, ריחם עליהם ופדה אותם והוציאם לחירות, ושב לביתו. ובאותה שעה, נהיה רעש גדול בשמים על המעשה הזה, איך הכניע את יצרו הרע, וקיים מצוה כה גדולה, ונתנו

לו על זה שכרו מושלם שכל היוצא מפיו יעשה, אך דא עקא יש חשש שיבקש דברים שאינם רצויים, כתחיית המתים וכדו', ולכן גזרו עליו שכל ימיו יהיה שיכור, וכך לא יוכל לבקש שום בקשה מכיון שאין בו דעת. בזמנו של רבינו ישראל הבעל שם טוב זי"ע היתה גזירה קשה, וסכנה גדולה ריחפה על עם ישראל, שלח אליו הבעש"ט שליחים, והורה אותם שיבקשו ממנו לברך שתבטל הגזירה, וכשבאו אליו ופג יינו ביקש עוד בקבוק יין, ולא נתנו לו עד שאמר שתבטל הגזירה וכן היה ונתבטלה. והיה מסיים האדמו"ר, שכך הענין גם בפורים, שהוא יום שכל מה שיבקש בו האדם, תתקבל בקשתו. ולכן כדי שהאדם לא יבקש הרבה בקשות וכדו', לכן נצטוינו 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע' (מגילה ז:), וזה מרוב גדולתו וקדושתו של היום הזה, ולמדים אנו מכאן כמה גדולה מעלת היום הקדוש הזה. (ליקוטי הרי"מ פורים עמ' רכה).

ההזדמנות הגדולה לתפילה וישועה

הרמב"ם בהלכות מגילה (פרק ב הלכה טז) פוסק: "ואין מדקדקים במעות פורים, אלא כל הפושט יד ליטול נותנים לו". **הפירוש** הפשוט הוא שמדובר כאן על גדר הלכתי, שהגם שבשאר ימות השנה בודקים כל מי שפושט את ידו לצדקה, אם אכן זכאי הוא ליטול מקופה של צדקה, מכל מקום ביום אחד בשנה - בפורים - לא בודקים, אלא כל הפושט יד ליטול נותנים לו!

לימדנו רבותינו, שבמשפט זה טמון תוכן עמוק יותר: אם נפנים את הדברים, נצא כולנו בעזרת השם יתברך, עם תובנות מעשיות, ונשכיל לנצל כראוי את ההזדמנות החד שנתית שניתנה לנו ביום הפורים.

הדברים התפרסמו בשעתו, על ידי אברך חרדי שגר עד היום בלייקווד שבארצות הברית, ובשעתו למד כאברך צעיר בישיבת לייקווד, שנוסדה על ידי רבי אהרן קוטלר זצ"ל.

אותו אברך היה נשוי עשר שנים ולא זכה לפרי בטן. הוא עשה את כל ההשתדלויות שהציע עולם הרפואה, אך הישועה לא הגיעה. ולא זו בלבד, אלא היתה לו בעיה בריאותית לא פשוטה, וגם כאן נלאו הרופאים מלמצוא לה מזור.

לאחר שבסיעתא דשמיא נושע משתי הבעיות, הוא כתב מכתב שהתפרסם ברבים, וזכה לכינוי 'המכתב מלייקווד'. הוא כתב את המכתב לא לפני שהוא 'מתנצל' על כתיבתו:

"אני אברך צעיר, שאינו ראוי לומר לאחרים גדולים ממני מה לעשות", כך הוא פותח את מכתבו.

"מצד אחד, מי אני ומה אני כי אכתוב דברים, ואפרסם אותם בפרהסיא? מצד שני, אני יכול לשתוק! ליהודים רבים יש צרכים ומצוקות, ואיני יכול למנוע טוב מבעליו! יש בידי 'מכרה זהב', שהנני נרעש מגודל יקרתו, והיאך אהיה 'עניו' בשעה כזאת, ולא אודיע על מציאותו לאחי שנמצאים במצוקה, והם כה זקוקים לו? "כיון שהתקרבו לתענית אסתר וליום הפורים, עיינתי במה שכותבים הספרים הקדושים על מעלת יום הפורים, בו 'כל הפושט יד - נותנים לו', ומתוך העיון בדבריהם, נוכחתי ללמוד ולהבין כי במשפט זה טמון עומק עצום, מלבד הפן ההלכתי. ביום הפורים כל הפושט יד למלכו של עולם, בתפילות ובתחנונים - נותנים לו!"

"**בעוד** שבכל ימות השנה כשהאדם ממתפלל לקב"ה ומבקש ישועה - בודקים אותו, אם אכן מגיעה לו הישועה, ואפילו ביום הכפורים לא כל תפילה מתקבלת ב'אופן אוטומטי', אלא שוקלים זכויות כנגד חובות - יש יום אחד בשנה, יום הפורים, שבו התפילות מתקבלות בלי בדיקות מדוקדקות, וכל הזקוק לישועה ופונה לבורא עולם בתפילות ובתחנונים - נענה!"

"**ככל** שהוספתי לעיין בספרים הקדושים, קיבלתי תחושה שמשוהו ענק מסתתר מאחורי המשפט שבפורים 'כל הפושט יד נותנים לו', ונגעתי רק באפס קצהו. החלטתי באותה שנה לשנות את סדר היום בפורים, מכפי שהייתי נוהג בכל שנה. באותה שנה השקעתי בתפילות! קמתי כשעתיים לפני הנץ החמה, כשהעולם עדיין צלול, בהיר ונקי, ובמשך כשעתיים בכיתי ביחד עם אשתי. "אמרנו תהילים באופן מיוחד, ובהגיענו למזמור כ"ב - אותו מזמור שאמרה אסתר, כשנכנסה במסירות נפש למלך אחשוורוש, תוך שהיא מסכנת את חייה: 'למנצח על אילת השחר מזמור לדוד א-לי א-לי למה עזבתני רחוק מיישועתי דברי שאגתי' - התחננתי לבורא עולם: 'רבנו של עולם! אני מבקש ממך זרע של קימא! אני מבקש ממך פתרון לבעיה ממנה אני סובל! רבנו של עולם אני יודע שאתה רוצה רק את טובתי, אלא שאתה מבקש ממני: 'השמיעיני את קולך כי קולך ערבי, אתה רוצה לשמוע מפי שאני 'קשור' אליך, ומכיר בכך שהישועה יכולה לבוא רק מידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה. אנא ממך, בורא עולם! יום פורים הוא יום המסוגל לתפילה, ואני מבקש ממך 'להודיע שכל קוויך לא יבושו', ומי שמקווה ומתפלל לה' - זוכה לישועה!"

"לאחר שעתיים של בכיות ותפילות, ניגשנו להתפלל כותיקין. לאחר התפילה וקריאת המגילה, קיימנו את מצוות היום, ועוד נותר לנו זמן, במשך היום, לסגור את דלת הבית, ולשוב ולבכות על העניינים האלו, שאנו כה זקוקים להם..."

"הריני מצהיר ומעיד עלי שמים וארץ, שעד ליל הסדר, תוך שלושים יום בלבד, שתי הישועות הגיעו!!
"אחי! לא עת לחשוב, לא עת לשקוט ולנוח! אני קורא לכם בפרהסיא: תנצלו את יום הפורים כדת וכראוי! שערי שמים פתוחים, השטן הוא זה שמבלבל את דעתנו, ומריץ אותנו מכאן לשם ומשם לכאן, וגורם לנו לבזבז את היום הקדוש הזה על השתוללויות שלא במקומן!"

"בוודאי יש לקיים את כל מצוות היום בהידור, אבל אל לנו לאבד את הגבולות, אל לנו להתעסק בטפל ולזנוח את העיקר. יש להקדיש זמן, 'לתפוס פינה שקטה', להתפלל ולבקש מה' את כל הבקשות, מתוך הכרה והרגשה שכל כולנו תלויים בחסדי השי"ת, וביום זה מובטח לנו כי 'תשועתם היית לנצח ותקוותם בכל דור ודור'."

התפילות פעלו את פעולתן

רבותי! זה 'עובד'! אני מכיר זוג המתגורר בבני ברק, שבמקור הם מאופקים. גם להם היתה בעיה של עקרות, ולאחר שקרא הבעל את המכתב של האברך מלייקווד, פנה לאשתו בעדינות ואמר לה: "מנהגנו בכל שנה לנסוע ביום הפורים למשפחה שלך באופקים. מתאספים שם לסעודה כל אחיך ואחיותיך, ואכן זהו מפגש 'חד שנתי' משמח ביותר. אולם השנה אני מבקש ממך: הבית שלנו בלי ילדים... בואי נשאר בבית ביום הפורים הקדוש, וננצל את היום לתפילות!"

הוא סיפר לה על "כל הפושט יד נותנים לו", על "להודיע שכל קוויך לא יבשו", ועל "מרדכי בן יאיר - בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפילתו בן שמעי - בן ששמע אל תפילתו, בן קיש - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו". הוא הסביר לה את כח התפילה שיש ביום המסוגל הזה!

לא קל היה לו לשכנע את האשה לוותר על מפגש משפחתי כזה של פעם בשנה, אך לאחר ששמעה את כל דבריו שנאמרו בנחת ובעדינות - סברה וקיבלה.

במכתב שכתב האברך הזה, והתפרסם ברבים, הוא כותב: "נשארנו באותה שנה בביתנו. קיימנו את כל המצוות בהידור, ואף סעדנו את סעודת פורים בשמחה. אולם הקדשנו זמן רב לתפילות, בדיוק כמו שעשה האברך מלייקווד. ניצלנו את אשמורת הבוקר, שהוא הזמן המסוגל ביותר, לתפילות ולבכיות..."

"והריני מודיע לכם: לאחר פחות משנה, עשינו בסיעתא דשמיא סעודת פדיון הבן, לבננו הבכור שנולד!"

חדרי האוצרות והמבוא אליו

השטן יודע היטב את מעלתו הגדולה של היום הזה, בו שערי שמים פתוחים, וכל הפושט יד ומבקש - נותנים לו. לכן הוא משתדל, ביתר שאת וביתר עוז, לגרום לכך שיהודים ישתוללו ברחובות, יבזבוזו את הזמן על קפצונים, ובלבד שיגיע כבר זמן צאת הכוכבים, והזמן המסוגל יחלוף ויעבור, בלי שנוצל כראוי. משל למה הדבר דומה? לאדם שקיבל רשות להכנס אל גנוזי המלך למשך זמן קצוב, וליטול במשך הזמן הזה כמויות נפשו. מה עושים הממונים כדי שהלה לא ירוקן את הקופה? הם מעמידים במבוא המוליך אל חדר האוצרות, שולחנות עמוסים במאכלים טעימים, מפיצי ריח ניחוח, כאשר בחלל המבוא מתנגנות מנגינות ערביות, נעימות לאוזן, וכל זה כדי שהלה יאכל ויתענג כמה שיותר זמן בחדר הזה, וכך לא ייוותר לו זמן לשהות בחדר האוצרות.

הבה נזכור! פורים הוא יום תפילה ובקשה! כל אחד צריך לדאוג להקדיש זמן לתפילות. שערי שמים פתוחים! ביום זה קיבלנו את התורה ברצון, ולכן זהו זמן מסוגל לבקש בקשות רוחניות לעליה ולהצלחה בלימוד התורה הקדושה. לבקש מהשי"ת שנוכה לשבת באהלה של תורה, ללמוד ולהתענג ממנה, כי בקשות רוחניות שכאלו - בודאי מתקבלות באהבה וברצון. נשתדל, אפוא, לקיים את מצוות היום בהידור, אך בד בכד עם זאת, להשקיע בתפילות, על גשמיות ורוחניות גם יחד, ונוכה למילוי כל משאלות ליבנו לטובה. (דורש טוב - פורים).

בתפילה אפשר לסדר הכל

ויש להמשיל את הדבר לנוהג ב'עולם הזה', שאף העשיר הגדול ביותר אשר לו ריבי רבבות דולר בבנק, אינו יכול להוציא משם אף לא פרוטה אחת כי אם על ידי צ'יק וכדו', כך נמי בשמים ממעל יש כביכול בנק של כל מיני ברכה ושפע, אך להוציא משם שפע ברכה על האי עלמא - אי אפשר כי אם על ידי צ'יק והוא 'התפילה'.

כל הפושט יד - כסף תחת כסף

שונה הוא יום הפורים משאר המועדים שיש לבני ישראל, שבימי הפורים יש לנו מצוה מיוחדת של מתנות לאביונים - מה שאין כן בכל החגים. אמנם יש בחג הפסח חיוב של 'קמחא דפסחא', אבל בפורים הוא חלק ממצוות החג, כפי שכתוב במגילה (ט, כב): "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".

חז"ל כבר דנים בכך, שלעומת כל החגים, נותנים בפורים לכל הפושט יד (ירושלמי מגילה פ"א ה"ד). למה היה להם לחז"ל לחדד דבר זה?

חכמינו מלמדים אותנו שהרבה צריך להתאמץ, כדי ליזכות לעשות צדקה הגונה, עני הגון וצדקה ראויה הם זכות מיוחדת משמים, ולא כל פעם זוכים לכך. אולם בפורים יש סייעתא דשמיא מיוחדת לקיים את המצוה בהידור גם ללא טורח גדול. החידוש בפורים הוא, שגם אם העני אינו הגון כל כך, הצדקה שלמה בתכלית ההידור, שהרי לעומת כל השנה יש עכשיו מצוה לתת לכל מי שפושט יד; ואם כן, כל אדם בכל מצב הוא עני הגון וזכאי לקבל צדקה.

ולמה דוקא בפורים מופיע ענין זה - שאין צורך לחפש אחר עני הגון? כי המן ביקש להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים, ואת מחשבתו הרעה ניסה לעשות באמצעות כסף שהעביר לאחשוורוש. באים חכמינו ואומרים: כסף תחת כסף - כולנו היינו נתונים להשמדה בגלל הכסף, כעת כולנו נתונים לחיים ולשלום בגלל הצדקה. זהו בעצם כופר נפש שכל איש ישראל זכאי וראוי לו.

יום פורים כיום מתן תורה "הדר קבלוה מרצון" פורים גימ' "הר סיני"

ומובא בגמרא (שבת פח). שבזמן אחשוורוש 'הדר קבלוה מרצון', שחזרו עם ישראל לקבל את התורה ברצון, נמצא שיום פורים הוא כיום קבלת התורה, שבזמן מתן תורה הקב"ה כפה על עם ישראל הר כגיגית כדי שיקבלו תורה שבעל פה, ובפורים קבלו את התורה באהבה וברצון. ובוה מבארים כי עם ישראל חטאו במה שנהנו מסעודתו של אחשוורוש, ושתו שם יין נסך, וזלזלו באיסורים שהם מדרשת חז"ל - מדרבנן, וכאשר קיבלו עליהם את התורה שבעל פה - דרבנן מרצון, נעשה הנס ונתבטלה הגזירה. ורמז יש לכך שיום פורים הוא כיום מתן תורה, 'פורים' עולה בגימ' 'הר סיני' ע"ה. ובכך יובן דברי הגמרא פסחים (סח): אמרו על מר בר רבינא, שהיה מתענה כל השנה חוץ מיום מתן תורה ופורים ומעלי יומא דכיפורי.

ובשאלות דרב אחאי גאון (ויקהל, שאילתא סו) שכתב "ועדיף יומא דפורייתא כיום שניתנה בו תורה, כי הא דמר בריה דרבינא, הוה יתיב בתעניתא כולה שתא, לבר מן תרי יומי דעצרתא וכו'". ובהעמק שאלה שם (אות ו) פלפל בדבריו וכתב במסקנת דבריו, שהענין הוא משום דהדר קבלוה בימי אחשוורוש, לכן חשוב יום פורים כעצרת יום שניתנה בו תורה, ומר בריה דרבינא לא התענה בפורים משום כבוד התורה.

ימי הפורים מסוגלים להברית אויבנו וכל מבקשי רעתנו

הרה"ג מאיר צימרוט שליט"א מספר שהיה לו שכן דמות מופלאה עד מאוד, שהגרי"ש אלישיב זצ"ל אמר עליו שהוא אחד מל"ו צדיקים, ושמו היה הרה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל. הוא היה ברוסיה בתקופת השלטון של הצורר הנורא סטאלין ימ"ש, ונלחם בשמירת היהדות במסירות נפש נוראה עד מאוד. הוא היה חותך את הורידים שלו בערב שבת וחובש אותם בתחבושות, כדי שיהיה פצוע ולא יצטרך לעבוד בשבת במחנה הכפייה בסיביר. הוא ישב בכלא הרוסי במשך שנים בעוון, הפצת תורה. והנה, הגיע ליל פורים ולא היתה לו מגילה כשירה, אז הוא אסף את כל היהודים החבושים עמו בבית הכלא והתחיל לספר להם את סיפור המגילה: לפני למעלה מאלפיים שנה, היה צורך אכזר, המן הרשע, והוא רצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים והקב"ה הושיע את עם ישראל ע"י מרדכי היהודי ואסתר המלכה וליהודים היתה אורה ושמחה.

והנה, קם יהודי אחד ואמר בכעס: אתה מספר לנו סיפורים מלפני אלפי שנים, יש לנו כאן המן הרשע היום: סטאלין ימ"ש! וגם הוא זמם להשמיד את כל היהודים, שהרי בזמנו היתה עלילת שוא במוסקבה על הרופאים היהודים, שכביכול הם נותנים לחולים הרוסים תרופות מסוכנות כדי להמית אותם. והיה המון רוסי זועם שרצה להרוג את כל היהודים. ואז הרשע הזה הכין מכתב, שכביכול פונים אליו מאה ועשרים אנשי רוח רוסיים לסטאלין ימ"ש, ש'יציל' כביכול את היהודים מידי הפורעים. ומה הוא עשה? תכנן להעביר את כל היהודים לסיביר ובנה להם שם לאורך עשרות קלומטרים קראוונים ללא חלונות כדי ל'הציל' אותם מידי הרוסים. וכך אמר למקורביו, שחצי מהיהודים ימותו מקור בדרך לסיביר והשאר ימותו בקראוונים, עפרא לפומיה. ואתה הרב, מספר לנו כאן בכלא על המן הרשע של פעם?

אמר לו הרב זילבר: סטאלין הרשע, השמיד עשרים מליון אנשים, אבל את היהודים הוא לא יצליח להשמיד! הוא בסה"כ בשר ודם, ואם הקב"ה רוצה - תוך חצי שעה הוא יכול למות! היהודי הזה, עוד יותר זעם על הרב ואמר: סטאלין הזה בשיא כוחו, הוא בן חמישים ואין לו אפילו שיערה לבנה אחת, הוא הורג כל מי שרק מעלה את חשדו ואתה אומר לנו, שהוא יכול למות תוך חצי שעה? והרב השיב בריתחא דאורייתא וקבע נחרצות: הקב"ה הוא כל יכול ותוך עשרים דקות הוא יכול להמית אותו!!! והנה, לאחר עשרים דקות, פתאום שומעים קול המולה ממסדרונות בית הכלא. קצינים הולכים ובאים, סוהרים מתלחשים זה עם זה. מה קרה? סטאלין ימ"ש קיבל שטף דם במוח! במשך שלשה ימים לא התקרבו אליו מרוב שפחדו ממנו, היה כמו נבוכדנצאר הרשע שאמרו עליו (שבת קמט:): שכל זמן שהיה חי לא היה שחוק בפני כל בריה מרוב הפחד ממנו. ואומר הרב זילבר, שבכל הימים הללו אמר תהילים עד שלבסוף שמע שהרשע הזה התפגר ובא אל קיצו. (בספר תהילות יוסף יצחק עמ' 272 הביא מפי בעל המעשה).

יושב לו יהודי צדיק בכלא הסובייטי, כבר זמן רב שלא ראה את אור השמש, אבל הוא יודע מהו הכח העצום הטמון בליל פורים, הוא מאמין באמונה שלימה, שהקב"ה יכול להושיע ולהציל מהצורר הרוסי תוך פחות מחצי שעה! ואכן כך היה.

עוד מסופר כי באותה שעה, יושב לו נער בירושלים בליל פורים, נער מיוחד, שהיה אציל במידותיו ומתמיד בלימודו. לא היה יוצא בהפסקות לשחק כשאר החברים, ומעולם לא היה מכה את המן בשעת המגילה. והנה, באותה שנה, כאשר הגיע הבעל קורא להמן האחרון של המגילה, לפתע התחיל אותו נער להכות את המן בכוח נמרצות שהיכה על הסטנדר. וכל הקהל הביט בו בפליאה, מה נשתנה הפורים הזה שפתאום הוא מתחיל להכות בו את המן ולא אמרו לו דבר. ובסוף התפילה נגשו אליו ושאלו לפרש הענין: והנער הצדיק השיב להם: עם כח התורה שלי אני מייחל ומצפה שכמו שהמן הרשע הזה מת, כך גם סטאלין הרשע הזה יתפגר השנה. ואכן כך קרה באותו פורים. וכן יאבדו כל אויביך ה'.

פורים מסוגל לאריכות ימים

מובא בספרים הקדושים שפורים הוא יום מסוגל לבקש בו על אריכות ימים ושנים. ורמזו אמרו, 'מרדכי ואסתר', עולה בדיוק גימ' 'אורך ימים עושר וכבוד'. (עטרת ישועה ח"ד קיד ע"א ד"ה כימים).

עוד מובא בשם הגאון בעל החתם סופר ז"ע, מי שלומד ממגילה של לילה עד מגילה של היום, מובטח לו אורך ימים ושנות חיים. (עי' בספר דרושים ואגדות חת"ס הוצאת ירושלים תשנח דף רמה טור א).

האדמו"ר מסלונים היה אומר בדרך משל, שפעם אחת היה מלך שרצה להעתיק את ארמונו למקום אחר. ואת כל חפצי תשמישו הצליחו להעביר למקום משכנו החדש, אך הבעיה הקשה היתה כיצד להעביר את הכתר של המלך, הלא הוא שוה הון עתק, וכיצד ניתן להעבירו ברחובה של עיר למקום משכנו החדש? הרי יש שודדים ולסטים, הלוטשים עיניהם אל הכתר. מה עשו? לקחו עגלה פשוטה ביותר ובה הניחו את הכתר, כשהוא מכוסה בבלאי סחבות וסמרטוטים, והעוברים ושבים בטוחים היו בטוחים שיש בעגלה זו סמרטוטים וכל מיני שמאטעס, ולא חשבו לבדוק מה יש מתחת לשמאטעס. (נתיבות שלום פורים עמ' לג).

ובכן, גודל מעלתו של יום פורים עצומה כל כך, עד שהמדרגה של מוסף ביום הכיפורים היא מדרגת יום פורים כולו! ולכן, כדי שלא יהיה קטרוג של השטן על היום העצום הזה שניתן לעם ישראל, וגם כדי שלא יבוא כל אחד וישתמש בכח העצום הזה מבלי דעת ויעשה ככל העולה על רוחו, כיסה הקב"ה את הכח הזה והסתיר אותו מן העין. ובחרו ליום הפורים עגלה פשוטה, שהרי אינו יום טוב, ולא חול המועד, אין בו איסור מלאכה ולא מקדשים בו על היין, אלא נראה יום פשוט. וכיסו את העגלה הזו בסחבות, מסכות רעשנים, ספריי שלג, ספריי חוטים קפצונים וכו'. אבל יהודי יודע שיש מתחת לכל הכיסויים הללו - כתר עצום ורב, וכל שעלינו לעשות הוא לנצל את היום הקדוש לתורה ותפילה, ולבקש בו בבחינת כל הפושט יד נותנים לו.

פרנסה בשפע לכל ימות השנה

כתב בספר עטרת ישועה (ח"ד קיד ע"א ד"ה כימים) שעל ידי ימי הפורים אנו ממשיכים פרנסה ושפע לכל ימות השנה, וז"ל: כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם... לעשות אותם ימי משתה ושמחה קיימו וקבלו עליהם... להיות עושים... את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם, בכל שנה ושנה (אסתר ט, כב-כו). הנה כאשר רמזנו אשר מרדכי ואסתר ר' עולה גימ' אור"ך ימ"ם עוש"ר וככו"ד. ניתן לומר עוד שכמו שבשעת מתן תורה בכוחנו להמשיך שפע על כל השנה, כי אם אין קמח אין תורה (אבות ג, יז), והכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם (פסחים סח:), היינו שנוכל לבקש בשעת

מתן תורה גם על הפרנסה שמרומזו בתיבת לכם. כמו כן בפורים דהדר קיבלוהו עלייהו בימי אחשורוש ברצון את דברי האגרת הזאת, שרומזו על התורה. על כן נרמזו בתיבת לעשו"ת שעולה ב' פעמים שלח"ן עם ל' [ועוד ל'] שרומזו למלכות שנקנה בל' מעלות, היינו שעל ידי שקבלו התורה ברצון זוכין לב' שלחנות תורה וגדולה במקום אחד, וזאת זכו על ידי שקיימו וקבלו שקיימו עתה מה שקבלו כבר בחג עצרת, אז זכו לב' שלחנות, כאשר כתבנו הרמז ש- ג' ימי הגבל"ה עם ח"ג השבועות עולה אור"ך ימ"ם עוש"ר וככו"ד, כמו כן עתה על ידי מרדכי ואסתר. ולא זה בלבד על יום זה נמשך שפע אלא על כל משך ימי השנה ממשיכין על ידי פורים פרנסה ושפע, תורה וגדולה במקום אחד, וזה מש"כ (אסתר ט, כז) "להיות עושים את ימי הפורים האלה בכל שנה ושנה". שיזכו בזכות זה לתורה וגדולה במקום אחד כמו בחג השבועות. עכ"ד.

על ידי מצוות פורים ממשיכים אור גדול ומכלים הקלי'

וביום זה נצטוונו מצוות יקרות, אשר תקנו רבותינו שבאותו הדור, לקבל עליהם ועל זרעם, להיות עושים את ימי הפורים האלה, ימי משתה ושמחה, ומשלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים. ועל ידי מצוות הללו, אנו ממשיכים אור גדול, ומרבים את האהבה ואחווה, ובהם מכלים ומוחים את קליפת עמלק שבתוך ליבנו. ואמרו רבותינו, שבמצוות אלו, שהם המשכת השפע ומיתוק הדין מעל כל איש ישראל, יש בהם סגולות גדולות לפרט ולכלל.

מעלת התפילות והבקשות בפורים

וכתב בספר פלא יועץ (טברסקי פורים עמ' קח) נשגבה עד מאוד מעלת פורים וקדושתו, כי בכל הימים לא כל תפילה ראויה היא שתתקבל, אבל ביום הפורים כל המתפלל בכוונה בוקעת תפילתו רקיעים ומתקבלת לפני כסא הכבוד. ורמזו לדבר, הוא האמור במגילה (ט, כה): "ובבואה לפני המלך", וידוע כי כל מלך המוזכר במגילה הכוונה הפנימית הוא למלך מלכי המלכים הבורא יתברך שמו, וזהו שעתה בפורים כל אחד ואחד מישראל כל מה שיבקש - ובתנאי שיבקש באמיתות לבבו - ואפילו אם יתפלל ביחידות, תפילתו ובקשתו באה לפני המלך מלכו של עולם ונענית.

לבקש ולהושע

ובספר שם משמואל (ח"ב פורים עמ' קצו) כתב, הנה יש לדקדק במה שכתוב בפסוק (אסתר ה, יד): "ובבוקר אמור" למלך ויתלו את מרדכי עליו". אמאי לא כתיב 'תבקש' או 'תשאל' מהמלך, אלא "אמור" למלך שהוא לשון ציווי. ועוד יש להבין הנאמר בפסוק (שם ו, ד): "והמן בא אל בית המלך החיצונה 'לאמר' למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו". משמע שהמן היה אז במעלה גבוהה על המלך, וכמו שאמרו רבותינו (ילקוט שמעוני אסתר תתרג) שעשה לו המן בימה למעלה מבימתו של המלך. וכמו שדרשו בגמ' (מגילה טו.) על הפסוק (שם, א): "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה". שאמר מרדכי "גבה המן מאחשורוש", ולכך היה מצוה לאחשורוש כאילו הוא שולט עליו ומכריחו לעשות רצונו. מכאן כל איש משכיל ישים אל לבו, היות בית המן ניתן לאסתר, "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם" (אסתר ט, א), והיה בכח אסתר לומר לאחשורוש את אשר יעשה. אם כן בכל פורים שמתעורר רשימו מזה, יש בכח כל איש ישראל לאמור למלך מלכי המלכים הקב"ה דרך אמירה וציווי כענין הצדיקים שגוזרים על הקב"ה והוא עושה, לתלות את המן ולמחות את שמו, מתוך לבו של עצמו על כל פנים, אך האמירה צריכה להיות לא מהשפה ולחוץ אלא בכל אות נפשו, ובאותו חשק ורצון נמרץ שהיה אז להמן לתלות את מרדכי, ואז בודאי אמירתו תעשה פירות. וזהו שאמרו חסידי קדמאי שבפורים יכול כל איש להושע ולהתברך. עכ"ד.

בפורים מסוגל לרפואה ולפקידת עקרות

פורים לשון פריה ורביה, ובתלמוד מוזכר פורים בלשון "פוריא", אשר משמעו בארמית "מטה" אשר בוודאי מרמז על הכוח הנפלא של פקידת עקרות לפריון וישועת רחמים, ולזה רומז הכתוב (אסתר ט, כח): "וזכרם לא יסוף מזרעם". כלומר שימשך זכרו על ידי זרעו אחריו. (תורת אמת איגר פורים דף צג ע"א).

רמז נוסף לסגולת ימי הפורים להפקד בזרע של קיימא, הנה מגל"ה וצדק"ה גימ' זר"ע, נמצא שעל ידי מצות מגילה ומתנות לאביונים שזה צדקה זוכים לבנים. גם ירמזו מה שכתב בסוף המגילה (אסתר י, ג) "ודובר שלום לכל זרעו". להמשיך זרע של קיימא. (עטרת ישועה ח"ד קטו ע"ב).

שפע גדול לעם ישראל

ביום קדוש זה, יום הפורים יש המשכת רחמים וישועות על עם ישראל, כמו שהיה ביום הפורים בזמן מרדכי הצדיק, וממשיכים שפע של ישועה ורחמים מאותם מזלות שהם "נצרך" ו"נקה". רמז יפה רמזו על זה, במצות משלוח

מנות, מנו"ת ר"ת ת'רין מ'זלין נ'וצר ו'נקה. ושפע זה יורד לעולם בזכות אסתר שעל ידה נעשה הנס. לכן "אסתר" גימ' "מזל נוצר מזל נקה". (אורה ושמחה הורוויץ חנוכה עמ' נט).

כפי ההכנה - כך יקבל

הנה אף שביארנו שיום פורים הוא יום שפע וישועות לעם ישראל, אמנם ודאי שהדבר תלוי כפי ההכנה שהאדם עושה למטה כך נשפע עליו מלמעלה. ואמר על כך הרה"ק ר' אהרן מסטאלין זי"ע, מהפסוק במגילה (אסתר א, כא): "ויעש המלך כדבר ממוכן". המלך - הוא הקב"ה מלך מלכי המלכים (עי' מגילה טו: כל 'המלך' שבמגילה מרמז להקב"ה) עושה ומשפיע כל טוב ברוחניות ובגשמיות, כדבר ממוכן - כפי ההכנה אשר הכין האדם את עצמו, שאז נעשה כלי קיבול לקבלת ההארות וההשפעות הקדושות השופעות בכל היום הקדוש הזה, והשערים לא יסגרו עד הערב. (בית אהרן פרלוב לפורים דף סט ע"א).

אוצרות המלך פתוחים

למה הדבר דומה, למלך שפתח שערי אוצרות ביום אחד בשנה ובאותו היום כל הרוצה ליקח מאוצרות המלך את שנפשו חפץ יקח, ואוי לכסיל אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים ולא פנה אליהם רק ישן כל היום. ומזה נלמד שבימי שבת וימים טובים ראוי כל אדם לשמוח בעבודת ה', ויעזוב הבלי העוה"ז. קל וחומר ביום פורים, ש'כל הפושט נותנים לו' (ירושלמי מגילה פ"א ה"ד), ולא יבזו זמנו בשינה, ונדע שאחד הטעמים שאדם יהיה שיכור הוא כדי שלא יבקש ויתחנן אל השי"ת שימלא בקשותיו. לכן יתאמץ האדם כלילה הקדושה של פורים וביום לבקש בקשות כי שערי שמים פתוחים.

וכן כתב האדמו"ר מקאמרנא זי"ע, בספרו נדבת פי (מותר שקלים סוף דף ח ע"א), אודות גודל מעלת קיבול התפילות בפורים: קיבלתי שבימי הפורים עולים כל התפילות לכתר בלי שום עיכוב ובלי שום דקדוק הדין! וסיים שם בלשון קדשו: כל זה קיבלתי בלחישה ונהייתי מהולכי רכיל מאהבת ישראל.

שערי שמים פתוחים

"ליהודים הייתה אורה"

מספרים על יהודי ברוסיה שרצה קצת להתפרנס. דע עקא, בתוך רוסיה היה קשה מאד לעשות זאת, והוא החליט 'להבריח את הגבול' ולמכור שם את הסחורה.

הבעיה הגדולה היתה עם שומרי הגבול העומדים על משמרתם, ומי שנתפס מנסה להבריח סחורה אל מחוץ לגבולות המדינה, בלי לשלם מיסים, אחת דינו להישלח לסיביר הקפואה, ולעבוד שם בעבודת פרך, עד שנשמתו פורחת ממנו.

האיש לקח מריצה, מילא אותה ערמה גדולה של חול, וצעד לכיוון מעבר הגבול.

"מדוע אתה מבריח סחורה מחוץ לגבול?", רעם לעברו השומר.

"האם שילמת עליה מיסים כחוק?"

"מאימתי אסור להעביר חול החוצה?", ענה הלה בקור רוח. "מאימתי משלמים מיסים על חול?"

"כלום סבור אתה שאני טיפש שנוולד היום?", רעם השומר. "תאמר מיד מה אתה מחביא בתוך החול!"

"אדוני השומר! אינני מבריח דבר בתוך החול. יש כאן רק חול, ותו לא!"

"ובאמת סבור אתה שאאמין לך?", צווח השומר, וציוה על היהודי לעמוד בצד.

השומר הביא מסננת, ובמשך שעה ארוכה פקד על היהודי לסנן את כל החול שבמריצה, אך לא מצא בו דבר. חול, חול, ורק חול...

"אתה יכול לעבור", סינן השומר. "על חול לא משלמים מיסים!"... כעבור כמה ימים, הסיפור חוזר על עצמו: היהודי מגיע לשער הגבול עם מריצה מלאה חול.

"מה יש כאן?"

"חול"

"ומה יש מתחת לחול? יהלום? מצלמה? נגן?"

"אין כלום! רק חול!"

"כלום סבור אתה שאאמין לך?".

העמיד את היהודי בצד. סננו את החול, והפעם במשך זמן כפול - אין כלום...

"תעבור, על חול לא משלמים!".

כעבור כמה ימים הסיפור חוזר על עצמו, וכעבור כמה ימים נוספים הוא שוב חוזר על עצמו. בכל פעם השומר מצוה את היהודי לסנו את החול, ולא מוצא בתוכו כלום.

פעם אחת, בסיומיה של בדיקה, אמר השומר ליהודי: "אני יודע היטב את תכניתך! אתה מעוניין לנהל נגדי מלחמת התשה... עשר פעמים, עשרים פעמים אתה לא מבריא כלום, ואתה רוצה שאני אתייאש מלבדוק אותך, ואז תבריא את הסחורה... לא יתכן שכל כך הרבה פעמים תבזבו את הזמן שלך, ותעביר רק חול... ובכן דע לך, לא יעזור לך כלום! גם אם אעמוד כאן מאה שנה - לא תהיה פעם אחת שלא אבדוק אותך, ואסנו את כל החול שבמריצה... עברה שנה. היהודי ממשיך לעבור. השומר ממשיך לסנו. אף פעם אין כלום בתוך החול.

השומר כמעט ויצא מדעתו...

באחת הפעמים הוא פנה ליהודי: "האם תוכל לגלות לי מה הן תכניתך האמיתיות? אני מבטיח לך בהן צדק שאם תגלה לי - לא אמסור אותך לידי השלטונות, ואף אתן לך לעבור 'חופשי' בלי לבדוק אותך..."

נענה היהודי ואמר לו: "אדוני השומר! כלום סבור אתה שאני מבריא חול? לא ולא! אני מבריא מריצות! את המריצות אני מוכר מחוץ לגבול במחיר מפולפל, ומזה אני מתפרנס..."

מה התברר? השומר התרכז בטפל, בחול, ולא הסתכל על העיקר: על המריצות!

רבות! בפורים יש הרבה מאד 'חול'. הרחוב מלא בדברים טפלים ושטותיים, וחלקם אף מסוכנים מאד או מזיקים לבריאות. לצערנו הרב, יש רבים המתפתים להתמקד בחול הטפל...

זאת במקום להתמקד במריצה: פורים הוא יום המסוגל לריצה כלפי מעלה! בפורים "כל הפושט יד ומבקש רוחניות - נותנים לו!"

הבה נניח את הטפל ונתפוס את העיקר!

הבה ננצל את היום הנפלא והגדול הזה, לבקש מהשי"ת סיעתא דשמיא לעלות מעלה מעלה בתורה וביראת שמים.

נזכור: שערי שמים פתוחים ביום זה! (שוחר טוב פורים).

הפיל פו"ר - ישועה לכל ישראל

השם אהי"ה במילוי אלפין כזה: אל"ף ה"א יו"ד ה"א עולה קמ"ג. וב' פעמים השם הנ"ל במילוי אלפין עולה פו"ר. להורות כי בימי הפורים נוכל להמשיך השפעה מעולמות העליונים, כי בהם נתגלה הקדושה משמות הנ"ל. וכמו כן בכל שנה ושנה בבוא העת הזאת נתגלה תמיד קדושה והארה משמות הנ"ל, ונוכל לפעול על ידם כל טוב וגאולה וישועה על ישראל, אמן. (עבודת ישראל לפרשת זכור).

גם חרבונה זכור לטוב

בספר דברי שמואל (סלונים דף קלא ע"ב) כתב בזה"ל: פורים הוא זמן השפעות גדולות, מהזמנים הנעלים ביותר. יש בפורים ענינים גבוהים עוד יותר משבת קודש, אמנם השבת ברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, אך בפורים יש המדרגה המיוחדת שיכול כל איש ואיש להתקרב אל הקדושה, ורמזו זאת במה שאמרו (בברכות המגילה) 'וגם חרבונה זכור לטוב', אפילו מי שהוא בבחינת חרבונה שנקרא רשע בגמ' (מגילה טז). בכח הארת פורים גם חרבונה זכור לטוב, הטוב נכנס בו.

מעלת יום הפורים - נסתרת מן העין

בסלונים היו אומרים בדרך משל, שפעם אחת היה מלך שרצה להעתיק את הארמון שלו למקום אחר. והנה, את כל חפצי תשמישו הצליחו להעביר למקום משכנו החדש, אבל הבעיה הקשה ביותר היתה כיצד להעביר את הכתר של המלך, הלא הוא הונו עתק, ואיך נעביר אותו ברחובה של עיר למקום משכנו החדש? הרי יש שודדים וליסטים וכולם לוטשים את עיניהם אל הכתר. מה עשו? לקחו עגלה פשוטה ביותר, ושם הניחו את הכתר וכיסו אותו בבלאי סחבות וסמרטוטים, ואז כל מי שראה את העגלה חשב שמובילים כאן סמרטוטים וכל מיני שמאטעס, וכך הסיח דעתו ממנה ובכלל לא חשב לבדוק מה יש מתחת לשמאטעס. (נתיבות שלום).

ובכן, גודל מעלתו של יום פורים עצומה כל כך, עד שאמרו רבותינו כי יום הכפורים נחשב כקטן לעומתו, וכמו שכתב הגאון רבי צדוק הכהן מלובלין (רסיסי לילה אות נח, כד), שאמרו בתיקוני הזוהר (תיקון כא דף נו ע"ב) על יום הכיפורים שהוא כפורים (כמו יום פורים) וידוע מי נתלה במי - קטן נתלה בגדול. כי פורים הוא ימי רצון הרבה יותר מיום הכפורים, כי הוא רב שלום האמיתי חותם כל הברכות! ע"ש. ולכן, כדי שלא יהיה קטרוג של השטן על היום העצום הזה שניתן לעם ישראל, וגם כדי שלא יבוא כל אחד וישתמש בכח העצום הזה מבלי דעת ויעשה בו ככל העולה על רוחו, על כן, כיסה הקב"ה את הכח הטמון בו והסתיר אותו מן העין. ולכן, בחרו ליום הפורים בעגלה פשוטה מאוד, שהרי הוא חל ביום חול רגיל, אין זה יום טוב, וגם לא חול המועד, אין בו איסור מלאכה ולא עושים בו קידוש, אלא יום פשוט לגמרי. וכיסו את העגלה הזו בסחבות וסמרטוטים, מסכות רעשנים, ספריי שלג, ספריי חוטים, קפצונים וכו'. אבל יהודי יודע שיש מתחת לכל הכיסויים הללו - כתר עצום ורב ולכן צריך לנצל את הזמן הזה היטב, בבחינת כל הפושט יד נותנים לו.

לדעת היטב כשמגיעים לזמנים גבוהים

הגאון המפורסם רבי חיים קרייזוירט זי"ע, רבה של אנטוורפן היה בשואה וניצל בניסי ניסים. והוא מספר, שפגש אותו שם יהודי זקן, שהיה לו המון כסף בבנק בשווייץ, ורצה שהכסף יגיע לבנים שלו. אותו זקן שיער שלא ישרוד את השואה ולכן פנה לרבי חיים ומסר לו את הקוד הסודי של החשבון בנק בשווייץ, וביקש ממנו שאחרי המלחמה יחפש איזה בן מבניו הנותרים, וימסור לו את הקוד הסודי, שיקח את הכסף. לאחר המלחמה, חיפש רבי חיים במשך עשרים שנה את אחד מבניו של אותו יהודי, כי זו ממש השבת אבידה, ולא מצא מאומה. והנה, לאחר עשרים שנה, הגיע לבית הכנסת איזה עני מרוד, לבוש סחבות, ותוך כדי דיבור עם רבי חיים קרייזוירט התברר, שהוא אחד הבנים של אותו זקן. תיכף ומיד הוא רץ לביתו והביא את הקוד הסודי לאותו בן. לעני הזה, לא היה כסף אפילו לנסוע לשווייץ, אז הוא לקח גמ"ח ולווה כסף ונסע לשם וכשהגיע לבנק, נודע לו שיש שם שלשים מליון דולר. אז נענה רבי חיים ואמר: העני הזה למעשה כבר עשרים שנה היה עשיר, רק שהוא לא ידע מזה!! (עת הזמיר עמ' כג).

ומכאן, ישמע חכם ויוסף לקח, שישנם זמנים מסוגלים מאוד, זמנים של עת רצון, שלפעמים האדם בעצמו אינו יודע עד כמה הוא רצוי בעיני המקום בזמנים הללו, עד כמה הוא עשיר מבחינה רוחנית ויכול להמשיך שפע רק אם יבקש מהש"ת, בבחינת הרחב פיך ואמלאהו! ועל כן, צריכים להפנים היטב בליבנו, עד כמה אנחנו עשירים בזמנים הללו.

ימי הפורים דרוש ג'

המתקת הדינים ע"י שם הוי"ה ב"ה להמשיך רחמים על עם ישראל

אחד מהטעמים שקבעו חז"ל לדורות עולם לקיים מצות קריאת המגילה שעל ידי קריאתה נמשכים חסדים גדולים, נסים ונפלאות לישראל, כפי שנעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

והנה בכניסתה של אסתר המלכה למלך כדי להחיש מפלת המן כתוב (אסתר ה, ב-ג): "וַיְהִי כִּי אֵתְּ הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר הַמִּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נְשָׂאָה חֹן בְּעֵינֶיהָ וַיִּשָּׂט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת שְׂרָבִיט הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשְּׂרָבִיט: וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ אֶסְתֵּר הַמִּלְכָּה וּמַה בְּקִשְׁתֶּךָ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַיִּנְתֵּן לָךְ: וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ".

ובמדרש (אסתר רבה ג, י) איתא: "רבי יודן בשם רבי יוחנן כל מקום שנאמר במגילה זו למלך אחשוורוש, במלך אחשוורוש הכתוב מדבר, וכל מקום שנאמר למלך סתם, משמש קודש וחול". ובגמרא (מגילה טו:) דרשו "בלילה ההוא נדדה שנת המלך (אסתר ו, א). אמר רבי תנחום נדדה שנת מלכו של עולם". נמצא שבפסוקים אלו שלא נזכר אפילו פעם אחת "מלך אחשוורוש" כי אם "המלך", מלכו של עולם יתברך שמו, ואם כן צריך להבין מהו עניין "שרביט הזהב" שהושיט הקב"ה לאסתר המלכה, ומהו שאמר הקב"ה לאסתר "עד חצי המלכות וינתן לך" (אסתר ז, ב).

וביאר רבנו האריז"ל (פרי עץ חיים שער הפורים פ"ו) במה שאמרה אסתר "אם על המלך טוב יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר עשיתי לו" (אסתר ה, ד). המן הרשע היה מזרע עמלק, וביקש להמשיך על ישראל מדת הדין היוצאת מהצירוף של שם הוי"ה מהופך, באומרו: "וכל זה איננו שוה ל"י" (אסתר ה, ג). סופי תיבות הוה"י, שהוא צירוף שם הוי"ה מהופך מן הקצה אל הקצה, ועשה כן כדי לעורר מדת הדין על ישראל. אולם אסתר המלכה בתפילתה המשיכה רחמים על ישראל על ידי צירוף שם הוי"ה ביושר, באומרה "אם על המלך טוב" (אסתר ה, ח). [וכאמור, מלך במגילה רומז על הקב"ה מלך מלכי המלכים] "יבוא המלך והמן היום" (אסתר ה, ד). ראשי תיבות שם הוי"ה ביושר. והסכים הקב"ה עם אסתר בבחינה אחת להמשיך רחמים על ישראל, ולהמשיך עם המן ואיבי ישראל את מדת הדין, בבחינת "נגוף ורפוא", נגוף להמן, ורפוא לישראל, עד כאן דברי רבינו האריז"ל.

אולם לפי דברי האריז"ל ראוי להתבונן על מה שאמר המן לזרש אשתו ולחכמיו "וכל זה איננו שוה ל"י" (אסתר ה, ג). שהרי הפך שם הוי"ה הוא מעורר דין על ישראל, ולמה בכל זאת זה עדיין אינו שוה לו? ונראה ליישב על פי מאמרם ז"ל (סוכה יד): "למה נמשלה תפילתם של צדיקים כעתר? לומר לך, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפילתם של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות". וזהו שאמר המן למה לא שוה לו, "בְּכַל יֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת מַרְדְּכַי הַיְהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ", להתפלל לפני מלכו של עולם, וכך הוא הופך את הדין לרחמים.

לאחר שנתלה המן שם הוי"ה נעשה שלם

הדברי יחזקאל (הלברשטאם פורים ד"ה ואתם כתבו), מבאר כי כאשר נתבונן נראה שקודם שנתלה המן, הדגיש המלך תמיד לומר לאסתר שימלא את בקשתה "עד חצי המלכות", אולם אחרי שנתלה המן לא הזכיר המלך שוב "עד חצי המלכות", וצריך להבין מה ראה המלך שלא להזכיר עוד "עד חצי המלכות"? עוד יש להבין, בסעודה השניה אמרה אסתר "אם מצאתי חן בעיניך המלך ואם על המלך טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי" (אסתר ז, ג). הזכירה אסתר שתי לשונות (א) אם מצאתי חן בעיניך המלך. (ב) ואם על המלך טוב.

ואילו אחרי שנתלה המן הזכירה ארבע לשונות: "ותאמר א) אם על המלך- טוב. (ב) ואם מצאתי חן מפניו. (ג) וכשר הדבר לפני המלך. (ד) וטובה אני בעיניו. מדוע?

וביאר על פי הכתוב (שמות יז, טו) "כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר". ופירש רש"י, שכל זמן שעמלק קיים אין השם שלם. והטעם הוא כי חסר ו"ה משם ה'. נמצא שקודם שנתלה המן שהוא מזרע עמלק לא היה השם שלם. מעתה מובן מה שהדגיש המלך לומר לאסתר "עד חצי המלכות ותעש" (אסתר ז, ב). כי רק חצי השם קיים, ומטעם זה הזכירה אסתר בבקשתה רק שתי לשונות כנגד אותיות י"ה. אולם, אחרי שנתלה המן שהיה בבחינת מחיית עמלק, הנה נשלם השם הוי"ה לאותו זמן, לא הזכיר המלך עוד "עד חצי המלכות", וגם אסתר הזכירה בבקשתה ארבע לשונות, כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה ברוך הוא, עכ"ד.

להמשיך רחמים צריך שההוי"ה תהיה ביושר

ביאור נפלא בשם המקובל רבי שמשון מאוסטרפולי זי"ע, מובא בספר קהלת משה (מצ'דנוב דף ב ע"ב) על הפסוק במגילה (ה, ב) "ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עומדת בקצר נשאה חן בעיניו וישט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט". ובגמרא (מגילה טו:) מבואר שאורך השרביט היה רק שתי אמות, ומשום כבודה של אסתר נעשה נס ונשתרבב עד שישים אמה כדי שלא להטריח את אסתר להתקרב לשרביט. ולפי זה קשה על הכתוב "ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט". משמע שהיתה צריכה להתקרב כדי שתוכל לגעת בראש השרביט? ועוד יש לדקדק על לשון הכתוב (שם) "וישט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו". ולכאורה המילים "אשר בידו" מיותרות, כי ברור שהשרביט היה בידו?

להבין נביא את הכתוב בפרשת וארא (שמות ז, יז) "כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה', הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאור ונהפכו לדם". ויש לדקדק כי המילים "אשר בידי" מיותרות, שהרי ברור שהמטה יהיה בידו כאשר יכה בו היאור? ועוד מצינו בפרשת בשלח (שמות יז, ו-ו) "ויאמר יהוה אל משה עבר לפני העם וקח אתך מזקני ישראל ומטן אשר הכית בו את היאור קח בידך והלכת: הנני עמד לפניך שם על הצור בחרב והכית בצור ויצאו מים". וצריך להבין, וכי היה למשה רבינו מטה אחר, עד שהקב"ה צריך להזכיר לו סימן, לקחת המטה "אשר הכית בו את היאור"? גם במה שאמר לו "קח בידך", והרי ברור שכדי להכות בו את הצור צריך הוא ליקח המטה בידו?

וביאר, על פי מה שמבואר בתרגום יונתן (שם), כי משה רבינו מצא בתוך הגן של יתרו את המטה שנברא בערב שבת בין השמשות בששת ימי בראשית, והיה חקוק עליו שם הוי"ה, ובו עתיד היה לעשות את המופתים במצרים. וידוע כבר שכאשר צירוף שם הוי"ה הוא ביושר הוא מורה על מידת הרחמים, כנרמז בראשי תיבות הכתוב "ישמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ" (תהילים צו, יא). שעליונים ותחתונים שמחים על המשכת הרחמים בעולם. אולם כשהצירוף הוא הפוך מורה על מידת דין. וכן הוא בתיקוני זוה"ק (דף ט ע ב). ולפי זה מבאר רבי שמשון מאוסטרופולי חידוש נפלא, כי על המטה היה חקוק שם הוי"ה באורך מלמעלה למטה, וכאשר היה צריך להמשיך רחמים על ישראל, החזיק את המטה ישר, אבל כשהיה צריך להמשיך דינים על מצרים החזיק את המטה הפוך, כלומר שלקח בידו את קצה השני של המטה כדי שארבע אותיות הוי"ה יהיו כצירוף הוה"י. וזהו ששלחו הקב"ה לומר לפרעה "הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאור", כלומר שבאותו צד שאני מחזיק ביד, באותו צד אני אכה את היאור, כדי שהמטה יהיה הפוך, ומפרש הטעם "ונהפכו לדם", שהפעולה היא מצד הדין, ועל כן הצירוף של שם הוי"ה הפוך. אולם כאשר שלחו הקב"ה להוציא מים מן הצור, שזהו מעשה של חסד, שוב היה צריך להחזיק את המטה ביושר כדי שהצירוף של השם הוי"ה יהיה ביושר, לכן אמר לו הקב"ה "ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך והלכת", כלומר אותו צד אשר הכית בו את היאור, כעת קח אותו צד בידך, כדי שהשם יהיה ביושר, להמשיך רחמים על ישראל להוציא להם מים מן הצור.

לפיכך יש לומר, כי המלך העליון הקב"ה יש לו כביכול שרביט הזהב שחקוק עליו השם הוי"ה ביושר, וכאשר האדם חוטא לפני המלך העליון הוא גורם להפוך את שרביט הזהב, כי הצירוף של השם הוי"ה הוא הפוך בבחינת דין, ואז הקב"ה מענישו להכותו בשרביט של דין עד שיחזור בתשובה, ואז השרביט שב למקומו לשם הוי"ה ביושר להמשיך עליו רחמים.

והנה כאן בגזירת המן בגלל שאכלו ישראל בסעודתו של אותו רשע, נהפך השם הוי"ה לצירוף של דין, כפי שרמזו המן הרשע באומרו "ז'ה איננ'ו שו'ה ל", וכאשר ראתה אסתר המלכה שמדת הדין מתוחה על ישראל כי המן הרשע גזר להשמיד אל כל היהודים, נכנסה אל המלך להתפלל, וזהו שכתוב (אסתר ה, א) "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוּת וַתַּעֲמֵד בַּחֲצַר הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בַּיַּת הַמֶּלֶךְ". "וַתַּעֲמֵד" דוקא, שנכנסה להתפלל לפני המלך העליון כמאמרם (ברכות ו:): "ואין עמידה אלא תפילה". "וַתַּעֲמֵד יוֹשֵׁב עַל פְּסַא מְלָכוּתוֹ בְּבַיַת הַמְּלָכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת".

"וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר הַמְּלָכָה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נִשְׂאָה חֵן בְּעֵינָיו וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת שְׂרָבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ". והנה הן אמת שנעשה לה נס שנשתרבו השרביט לאורך גדול, אולם אסתר המלכה הלכה לכל אורך השרביט כדי להגיע עד ראש השרביט שהוא כעת ביד המלך כדי לגעת בו, וזהו "ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט", שקרבה כביכול לאותו צד שהוא כעת ביד המלך העליון, שמאותו צד השם הוי"ה הוא ביושר להמשיך בזה רחמים על ישראל. וקיבל הקב"ה את תפילתה כמאמר הכתוב (אסתר ט, א) "וַיִּנְהַפֹּךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשָׂנְאֵיהֶם".

ביאור ההפטרות

הקשר בין ההפטרות לפרשה

בהפטרות מסופר על עשיית כלי המקדש שנעשתה בציווי המלך שלמה, וזה מעין הפרשה המספרת על עשיית כלי המשכן.

תוכן ההפטרות

חירום עשה את כלי המקדש: את הכיורות שהם הסירים לשים בהם את הדשן (אפר) של המזבח, את המגרות המיועדות לחתות בהם את הדשן, את המזרקות המיועדות לקבלת הדם.

ועוד עשה שני עמודים מנחושת שהניחם אצל האולם לפני ההיכל, בראש כל עמוד עשה כותרות כעין כתר שחלק התחתון נקרא "גולות" כי היו עשויות כעין ספלים. והחלק העליון של הכותרות נקרא "שבכות" שמראהו כעין כיפה, בכל שבכה תלה מאתים רמונים.

כמו כן עשה עשרה כוורים לקידוש ידיהם ורגליהם של הכהנים, והם יושבים על עשר מכוונות דהיינו בסיסים, כמו כן עשה גיגית גדולה הנקראת "ים" לטבילת הכהנים ויושבת על שנים עשר בקר של נחושת, את הכלים עשה מנחושת צרופה ומזוקקת, ע"י שחפר באדמה צורת הכלים, ואחר כך התיך נחושת ויצק לתוך הצורות. שלמה המלך לא חקר משקל הכלים כי הנחושת היתה רבה מאד, כמו כן עשה את מזבח הזהב ושלחן ללחם הפנים, עשה עשר מנורות בנוסף למנורה שעשה משה, והעמיד חמש מנורות מימינה וחמש משמאלה. הפרחים של המנורה, הנרות, המלקחיים, כלי זמר, המזרקות לקבלת הדם, הכפות לשים בהם לבונה על לחם הפנים, המחטות לחתות בהם את הדשן והגחלים, וכן הצירים לדלתות המזבח, את הכל עשה מזהב טהור.

מלכים-א, פרק ז' פסוק מ' - פסוק נ'

מ וַיַּעַשׂ חִירוֹם אֶת-הַפִּירוֹת [א] סִירִים לְשִׁים בְּהֵם אֶת הַדֶּשֶׁן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַיָּעִים מגרפות של נחושת שמחתים מהם את הדשן (רש"י) **וְאֶת-הַמְּזֻרְקוֹת** ספלים המקבלים בהם הדם לזרוק על המזבח (רש"י פס' ג, מ"ז) **וַיִּכַּל גַּמְד חִירוֹם [ב] לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמְּלֵאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה** לצורך (מ"ד) **בֵּית יְהוָה: מֵא עֲמֻדִים שְׁנָיִם** הנקראים יכון ובוועז (לעיל פסוק כא) **[ג] וְגִלְתֵּי הַפִּתְרֹת** כדור העשוי מאבן היה נתון בראש כל עמוד לכותרת ולקישוט והיה עשוי מב' חצאים של עיגול, וב' חצאים התחתונים נקראים "גלת הכתרת" **אֲשֶׁר-עַל-רֹאשׁ הָעֲמֻדִים שְׁתֵּים וְהַשְּׁבָכוֹת** חלק העליון של העיגול היה עשוי מעשה רשת **שְׁתֵּים לְכַפּוֹת** בהם **אֶת-שְׁתֵּי גִלְתֵּי הַפִּתְרֹת** החצאים התחתונים שבעיגולים **אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ הָעֲמֻדִים** (עיין רש"י ומ"ד לעיל פסוק יח) **מג וְאֶת-הָרְמוֹנִים עָשָׂה אַרְבַּע מְאוֹת [ד] הָעֲשׂוּיִים לְתֵלוֹת בְּתַחְתֵּית לְשְׁתֵּי הַשְּׁבָכוֹת שְׁנַיִם-טוֹרִים רְמוֹנִים לְשִׁבְכָה הָאֶחָת** שתי שורות רמונים לכל שבכה ובכל טור מאה רימונים **לְכַפּוֹת אֶת-חֶלֶק הָעֲלִיּוֹן מִן שְׁתֵּי גִלְתֵּי הַפִּתְרֹת** שהם ב' חצאי העיגולים התחתונים **אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָעֲמֻדִים** (מ"ד) **מז וְאֶת-הַמְּכֻנּוֹת** הוא כן ובסיס שהיו מתחת לכיורים (רלב"ג ומ"ד לעיל פס' כז) **עָשָׂה וְאֶת-הַפִּירוֹת** שרחצו מהם הכהנים ידיהם ורגליהם **עֲשָׂרָה עַל-הַמְּכֻנּוֹת** הבסיס: **מז וְאֶת-הַיָּם הָאֶחָד** גיגית מים גדולה העשויה כדמות ים (מ"ד לעיל פס' כג) **וְאֶת-הַבְּקָר שְׁנָיִם-עֶשְׂרֵה [ה] עֲשׂוּיִים מִנְחוֹשֶׁת תַּחַת הַיָּם** להיות בסיס ולהחזיק

עיונים והארות

בועז אבי עובד (כמוזכר במגילת רות) ואשר מת באותו לילה שנשא את רות, לזכרו נקרא עמוד השני. ויש אומרים, שבקש שה' יתן לו עוז, בו-עז, ככתוב (תהלים כט, יא) "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

ד. **ואת הרמונים ארבע מאות לשתי השבכות** - בסוד ת' עלמין דכיסופין דאינון ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, והטוב השלם והמוכתר נרמז ב"רמונים" שהם מלאים ומוכתרים. לכסות את שתי גלות הכותרות אשר על פני העמודים, דאינון רזא דב' נוקבין שהם כנגד הב' ההי"ן של השם הקדוש. וכן "שני טורים רמונים לשבכה האחד" רזא ד"יו אתון דכורין של השם הקדוש, והרי השם שלם על ראש העמודים הסומכים את הבנין. (רמ"ד ואל"י).

ה. **שנים עשר** - (כנז' לעיל בפירקין פס' כ"ד): עומד על שנים עשר בקר (הים היה עומד על שנים עשר בקר עשויים מנחושת) שלושה (מן הבקר) פונים צפונה, ושלושה פונים ימה (מערבה) ושלושה פונים נגבה (דרומה) ושלושה פונים מזרחה, והים עליהם מלמעלה וכל אחוריהם ביתה. אחוריהם של

א. **ויעש חירום** - אפ"ל טעם דהוסיף וי"ו בשמו במ"ש בלקוטי גאוני קמאי כ"י פ' תצא והארכת ימים כי תבנה בית רמז כל אותם שנתעסקו בבנין הבית יאריכו ימים עכ"ל וק"ו לחירום ואמרו בזהר הקדוש וי"ו סימנא דחיי ואפ' דלהכי הוסיף וי"ו בשם חירום לומר דמן השמים הוסיפו לו חיים שכר פעולתו. (חומת אנך).

ב. **ויכל חירום לעשות את כל המלאכה אשר עשה למלך שלמה בית ה'** - אפשר דאגב הודיע הכתוב דבשתי עלתה לו להתכשר במלאכתו אחת היא אשר עשה למלך שלמה שיש לו מזל עליון הפלא ופלא וכל עניניו מוצלחים ומבורכים וזאת שנית בית ה' שקדושת הבית לעזר ולהועיל ושרתה ברכה במעשה ידיו. (חומת אנך).

ג. **עמודים שנים** (עיין עליהם בספר מלכים"א, ז, טו) והם הנקראים יכון ובוועז. יכון נקרא על שם דוד שהכין כל מה שצריך לבנין הבית, ורק הנביא מנע ממנו ואמר לו: "לא אתה תבנה הבית לשמי, כי אם בנך היוצא מחלציק" עיין גם בדברי הימים (א, כב, ח-יא). העמוד השני נקרא בשם בועז, על שם

את הים (לעיל פס' כה): **מִזֶּה וְאֶת־הַסִּירֹת הַכִּיּוּרוֹת וְאֶת־הַיַּעֲיִם** מגרפות לחתות בהם את הדשן (רש"י לעיל פס' ט)
וְאֶת־הַמְּזֻרְקוֹת כלים שמקבלים בהם הדם (רש"י לקמן פס' ז) **וְאֶת כָּל־הַפְּלִים הָאֵהָל (הָאֵלֶּה קָרִי)**
 כתיב האהל ר"ל שעשאם כעין שעשאם משה באהל מועד (רד"ק) [וי"א שעשה חירום הרבה מאד כלים ושלמה הטמינם באהל (מעם לויעז)]
אֲשֶׁר עָשָׂה חִירָם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לצורך (מ"ד) **בֵּית יְהוָה** כולם עשויים מִנְּחֹשֶׁת מְמַרְט זך
 ונקי מכל חלודה ומכל סיג (רד"ק): **מִזֶּה בְּכֹכַר** במישור (ת"י) **הִירְדֵן יִצְקָם** התיך את הנחושת ויצק אותה (רש"י) [ז] **הַמֶּלֶךְ**
 דהיינו שפך אותם לאחר ההתכה **בְּמַעֲבַה הָאֲדָמָה** כי בעובי האדמה חפר צורות הכלים וזה היה הדפוס ליציקת הנחושת
 (מ"ד) ומקום זה היה **בֵּין סְפֹת וּבֵין צָרְתָן**: **מִזֶּה וַיִּנָּח** [ז] חדל והניח **שְׁלֹמֹה מַלְשָׁקוֹ אֶת־כָּל־הַפְּלִים**
מֵרֶב מְאֹד מְאֹד כי היו מרובים הרבה (רש"י) עד ש **לֹא נִחְקַר** לדעת **מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת** כי רבו מהרבה
 ואין להם מספר: **מִזֶּה וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל־הַפְּלִים אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה** (ת"י) הכלים שצריכים לבית
 עצמו שאינם לצורך תשמיש עבודה **אֵת מִזְבַּח הַזֹּהֵב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן** [ח] העיקרי **אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם**
הַפָּנִים עשהו מִזֹּהֵב אבל יודע שעשר שולחנות עשה שלמה ונחלקו רבותינו אם הונח לחם הפנים על כל השולחנות [ט] (מלבי"ם):
מִזֶּה וְאֶת־הַמְּנֹרֹת עשה עשר **חֲמִשׁ מִיָּמִין** המנורה שעשה משה [כי היא באמצע] **וְחֲמִשׁ מִנְּחֹשֶׁת מְמַרְט**
 למנורת משה (רש"י), וכולם היו בדרום (רד"ק) מונחים בהיכל (מ"ד) **לְפָנַי הַדְּבִיר** קודש הקודשים, עשאם מִזֹּהֵב סָגוֹר נקי
 ומזוקק **וְהַפְּרָח** הפרחים שהיו במנורה (רד"ק) **וְהַנֶּרֶת** הבזיכין שנותנים בהם השמן והפתילה **וְהַמְּלָקָהִים** צבתים
 שמרימין בהם הפתילה מתוך השמן (רש"י) עשה מִזֹּהֵב: **וְהַסְּפֹת וְהַמְּזֻרְקוֹת וְהַמְּזֻרְקוֹת**
 שמקבלים בהם הדם **וְהַכַּפֹּת** לבזיכי לבונה **וְהַמַּחְתֹּת** לחתות בהם האש תרומת הדשן וגחלים להוליך ממזבח החיצון
 למזבח הפנימי להקטיר קטורת כולם עשויים מִזֹּהֵב סָגוֹר טהור ומזוקק **וְהַפְּתוֹת** המפתחות [וי"א הם בתי הצירים, הבית
 שהציר יושב בו (רד"ק)] **לְדַלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי** שהוא **לְקַדְשׁ הַקְּדָשִׁים** וכן **לְדַלְתֵי הַבַּיִת**
 שהוא **לְהִיכָל** היו עשויים מִזֹּהֵב (רש"י) [י]:

עיונים והארות

- הבקרים פנו ביתה, מתחת לים, אחורי הבקר היו לצד פנים, אחוריו של זה מול אחוריו של האחר. ולתוספת ביאור אמר: והים עליהם, יוצא שכל אחוריהם היו מתחת לים.
- ואת הבקר שנים עשר תחת הים, שהם סוד י"ב אותיות של מילוי שם אדנ"י. (רמ"ד ואל"י). ועיי"ש עוד דברים נפלאים.
- ז. **בככר** הירדן יצקם המלך- אפשר שהוא עצמו הלך בעת היציקה לעמוד לשרת בצרכי בית ה' מלבד שבהיותו שם יזדרזו מאד פועלי אמת יותר ויותר. וי"מ ששלמה הע"ה בחכמתו יודע ומכיר המקום שתצליח היציקה שם ולכן הוכרח ללכת הוא עצמו למקום היציקה להכיר איזה מקום יפה ונקל לעשות שם היציקה וז"ש בככר הירדן יצקם המלך כלומר שבחכמתו ידע בטיב הארץ מקום הראוי למלאכה זו והיא לו תצלח. א"נ אפשר נחשת ממרט בככר הירדן וכו' רמז כי ידוע דע"י התורה והמצות יתבררו רפ"ח ניצוצין שהם בקליפות מדור עשו ות' איש גונדא דיליה וכיון שלמה על ידי עשיית הכלים האלה לברר מהסט"א רפ"ח ניצוצין. וזה רמז נחשת נחש ת'. ממרט גימטריא רפ"ח עם הכולל ובמ"א כתבתי
- בעניותי רמז כל הפסוק בס"ד. (חומת אנך).
- ז. **ויונתן** תרגם ואצנע שלמה כלומר הביאם ממקום יציקתם והניחם בבית המקדש במקומם (רד"ק).
- ח. **ויעש** שלמה... ואת השולחן. נאמר (מנחות צט): עשרה שולחנות עשה שלמה, ולחם הפנים לא היו מסדרים, אלא בשולחן שעשה משה, בכך נרמז, שאין לאכול לחם, אלא על שולחן הנושא עליו את שמו של משה רבינו סמל התורה היינו, על שולחן שאומרים עליו דברי תורה, כדברי המשנה (פרקי אבות פרק ג): "אבל שלוש שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משולחנו של מקום, שנאמר: וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'".
- ט. **והרד"ק** ומ"ד כ' דמה שכתוב ואת השולחן עשה זהב היינו כל השולחנות ועליהם לחם הפנים משאם זהב וזכר את כולם בלשון יחיד.
- י. **לדלתי** הבית להיכל זהב - מסופר בתלמוד: ניקנור רצה לתת מתנה לבית המקדש שתי דלתות של נחושת. וכשהלך

שאלות ברש"י על הפרשה

- א. למה הכפילות: המשכן משכן?
 תשובה .....
- י"ד. הסבר: עבודת הלויים.
 תשובה .....
- ב. מה צווה משה את בצלאל לעשות תחלה ומה אמר לו בצלאל ומה עשה לבסוף?
 תשובה .....
- ג. הסבר: בקע.
 תשובה .....
- ד. ויביאו את המשכן אל משה? למה הביאו אותו למשה ולא הקימו אותו?
 תשובה .....
- ה. ויברך אותם משה - במה ברכם?
 תשובה .....
- ו. מהם שני הכתובים המכחישים זה את זה ובא הכתוב השלישי והכריע ביניהם (בפרשת פקודי)?
 תשובה .....

עיונים והארות

הים מזעפו, והיה מצטער על הדלת הראשונה שאבדה לו בין גלי הים. כיון שהגיעו לנמל של עכו, היתה הדלת שהשליכוה לים מבצבצת ויוצאת מתחת לדופני הספינה. ואמרו רבותינו: כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב, חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בהם נסים, והיו מאירות תמיד כשל זהב (יומא לח.).

להביא את הדלתות מאלכסנדריה שבמצרים, כשחזר עם הדלתות ועלה לספינה, פרצה סערה עזה ונחשולים טלטלו את הספינה והיא החלה לשקוע. נטלו אחת מהדלתות והטילוה לים כדי להקל על הספינה, ועדיין לא נח הים מזעפו. ביקשו להטיל לים את הדלת השניה, אך ניקנור סירב ותפס אותה שלא יטילוה לים, אמר להם: תשליכו גם אותי עמה. באותו רגע נח